

De administratieve lasten in België voor 2020

Maart 2022

**Federaal
Planbureau**

Economische analyses en vooruitzichten

Bijdragen

Deze publicatie werd verwezenlijkt onder leiding van Chantal Kegels (ck@plan.be).

Federaal Planbureau

Belliardstraat 14-18, 1040 Brussel

tel.: +32-2-5077311

e-mail: contact@plan.be

<https://www.plan.be>

Inhoudstafel

Synthese	1
1. Inleiding: 20 jaar ramen van de administratieve lasten	4
2. Methodologie	6
2.1. Kader van de enquête	6
2.2. De vragenlijsten	7
3. Resultaten van de enquête over de administratieve lasten bij de ondernemingen	9
3.1. De kosten van de administratieve verplichtingen	9
3.1.1. Beschrijving	9
3.1.2. Resultaten	10
3.2. De kwaliteit van de regelgeving	17
3.3. De kwaliteit van de administratie	18
3.4. Waardering van de vereenvoudigingsinitiatieven	20
3.5. Administratieve lasten verbonden aan de steunmaatregelen	22
4. Resultaten van de enquête over de administratieve lasten bij de zelfstandigen	25
4.1. De kosten van de administratieve verplichtingen	25
4.1.1. Beschrijving	25
4.1.2. Resultaten	25
4.2. De kwaliteit van de regelgeving	31
4.3. De kwaliteit van de administratie	32
4.4. Waardering van de vereenvoudigingsinitiatieven	33
4.5. De administratieve lasten verbonden aan de steunmaatregelen	34
5. Vergelijking van de resultaten uit de enquêtes van 2000 tot 2020	37
5.1. Inleiding	37
5.2. Vergelijking van de resultaten: de ondernemingen	38
5.2.1. De kosten van de administratieve verplichtingen	38
5.2.2. De kwaliteit van de administratieve verplichtingen	43
5.3. Vergelijking van de resultaten: de zelfstandigen	46
5.3.1. De kosten van de administratieve verplichtingen	46
5.3.2. De kwaliteit van de administratieve verplichtingen	50
Bijlagen	54

Lijst van tabellen

Tabel 1	Totale kosten van de administratieve verplichtingen voor de ondernemingen in 2020	10
Tabel 2	Verdeling van de totale kosten volgens ondernemingsgrootte en soort kosten	10
Tabel 3	Verdeling van de totale kosten volgens regelgevingsdomein	11
Tabel 4	Gemiddelde externe kosten volgens ondernemingsgrootte	15
Tabel 5	Mening van de ondernemingen over de evolutie van de administratieve kosten tijdens de afgelopen twee jaar volgens regelgevingsdomein en per gewest	16
Tabel 6	Gebruik van de zeven vereenvoudigingen volgens ondernemingsgrootte	20
Tabel 7	Waardering van de zeven vereenvoudigingen	21
Tabel 8	Waardering van de zeven vereenvoudigingen volgens ondernemingsgrootte	22
Tabel 9	Gebruik van de vier steunmaatregelen volgens ondernemingsgrootte	23
Tabel 10	Beoordeling van de administratieve lasten verbonden aan de steunmaatregelen	23
Tabel 11	Totale kosten van de administratieve verplichtingen voor de zelfstandigen in 2020	25
Tabel 12	Verdeling van de totale kosten per sector en per type kosten	26
Tabel 13	Verdeling van de totale kosten volgens regelgevingsdomein	26
Tabel 14	Gemiddelde interne kosten volgens activiteitensector en regelgevingsdomein	29
Tabel 15	Gemiddelde externe kosten volgens activiteitensector en regelgevingsdomein	29
Tabel 16	Mening van de zelfstandigen over de evolutie van de administratieve lasten tijdens de afgelopen twee jaar volgens regelgevingsdomein en gewest	30
Tabel 17	Gebruik van de zeven vereenvoudigingen door de zelfstandigen volgens activiteitensector ..	33
Tabel 18	Waardering van de zeven vereenvoudigingen	34
Tabel 19	Gebruik van de vier steunmaatregelen naargelang de activiteitensector van de zelfstandigen	35
Tabel 20	Beoordeling van de administratieve lasten verbonden aan de steunmaatregelen	35
Tabel 21	Antwoordpercentage van de ondernemingen en zelfstandigen - Vergelijking	37
Tabel 22	Populatie van de ondernemingen en zelfstandigen - Vergelijking	38
Tabel 23	Totale kosten van de administratieve verplichtingen - Vergelijking	40
Tabel 24	Verdeling van de totale kosten van de administratieve lasten volgens de ondernemingsgrootte - Vergelijking	40
Tabel 25	Verdeling van de totale kosten van de administratieve lasten volgens regelgevingsdomein - Vergelijking	40
Tabel 26	Kwaliteit van de regelgeving per regelgevingsdomein - Vergelijking	44
Tabel 27	Kwaliteit van de contacten met de bevoegde administratie volgens regelgevingsdomein - Vergelijking	45
Tabel 28	Gebruik van de administratieve vereenvoudigingen door de ondernemingen	46
Tabel 29	Waardering (enigszins of veel) van de administratieve vereenvoudigingen door de ondernemingen	46

Tabel 30	Totale kosten van de administratieve verplichtingen - Vergelijking	47
Tabel 31	Kwaliteit van de regelgeving volgens regelgevingsdomein - Vergelijking	51
Tabel 32	Kwaliteit van de contacten met de bevoegde administratie per regelgevingsdomein - Vergelijking	52
Tabel 33	Gebruik van administratieve vereenvoudigingen door zelfstandigen	52
Tabel 34	Waardering (enigszins of veel) van de administratieve vereenvoudigingen door de zelfstandigen	53
Tabel 35	Aantal ondernemingen in België in december 2020	56
Tabel 36	Aantal zelfstandigen in België in december 2020	56
Tabel 37	Schatting van de totale kosten en het betrouwbaarheidsinterval per klasse - 2020	57
Tabel 38	Gevoeligheidsanalyse: Gemiddelde totale kosten in 2020 geëxtrapoleerd naar de populatie van 2016	58

Lijst van figuren

Figuur	Evolutie van de kosten van de administratieve lasten voor ondernemingen en zelfstandigen	1
Figuur 1	Verdeling van de interne en externe kosten volgens regelgevingsdomein	11
Figuur 2	Verdeling van de totale kosten volgens regelgevingsdomein en ondernemingsgrootte	12
Figuur 3	Gemiddelde totale kosten per werknemer volgens ondernemingsgrootte en regelgevingsdomein	12
Figuur 4	Gemiddelde totale kosten in % van de omzet volgens ondernemingsgrootte en regelgevingsdomein	13
Figuur 5	Gemiddelde totale kosten per werknemer volgens gewest en regelgevingsdomein	13
Figuur 6	Gemiddelde interne kosten per werknemer volgens regelgevingsdomein en ondernemingsgrootte	14
Figuur 7	Mening van de ondernemingen over de evolutie van de administratieve kosten tijdens de afgelopen twee jaren volgens regelgevingsdomein	16
Figuur 8	Kwaliteit van de regelgeving naargelang het regelgevingsdomein	17
Figuur 9	Kwaliteit van de contacten met de bevoegde administratie volgens regelgevingsdomein	19
Figuur 10	Verdeling van de interne en externe kosten volgens regelgevingsdomein	26
Figuur 11	Verdeling van de totale kosten volgens regelgeving en activiteitensector	27
Figuur 12	Gemiddelde totale kosten in % van de omzet volgens regelgevingsdomein en activiteitensector	27
Figuur 13	Gemiddelde totale kosten volgens regelgevingsdomein en gewest	28
Figuur 14	Mening van de zelfstandigen over het verloop van de administratieve kosten tijdens de afgelopen twee jaar - volgens regelgevingsdomein	30
Figuur 15	Kwaliteit van de regelgeving volgens het regelgevingsdomein	31
Figuur 16	Kwaliteit van de contacten met de administratie volgens regelgevingsdomein	32

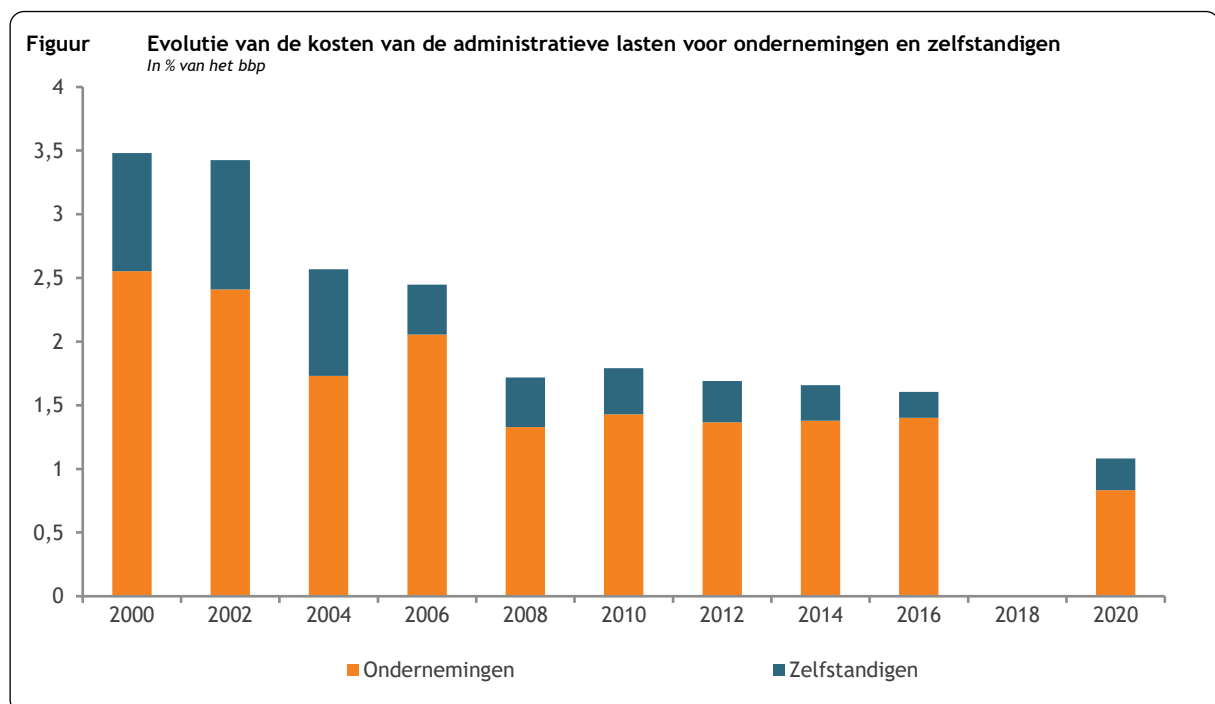
Figuur 17	Raming van de kosten van de administratieve lasten die wegen op de ondernemingen met bijhorend betrouwbaarheidsinterval - Vergelijking	39
Figuur 18	Gemiddelde kosten per werknemer volgens ondernemingsgrootte en regelgevingsdomein - Vergelijking	41
Figuur 19	Gemiddelde kosten per werknemer, per gewest en per regelgevingsdomein - Vergelijking ...	42
Figuur 20	Raming van de kosten van de administratieve lasten die wegen op de ondernemingen met bijhorend betrouwbaarheidsinterval - Vergelijking	47
Figuur 21	Gemiddelde kosten in % van de omzet volgens sector en regelgevingsdomein - Vergelijking..	48
Figuur 22	Gemiddelde kosten voor de zelfstandigen en gemiddelde kosten per werknemer in de kleine ondernemingen - Vergelijking	49
Figuur 23	Gemiddelde kosten per gewest en per regelgevingsdomein - Vergelijking	50

Synthese

Op vraag van de ministerraad en in samenwerking met de Dienst voor Administratieve Vereenvoudiging (DAV) voert het Federaal Planbureau periodiek een raming uit van de administratieve lasten die wegen op de ondernemingen en de zelfstandigen in België. Die raming is gebaseerd op een enquête bij een representatieve steekproef van ondernemingen en zelfstandigen. Deze tiende enquête volgt dezelfde methodologie als de vorige negen enquêtes die peilden naar de administratieve lasten voor de jaren 2000 tot 2016. Naast het kwantitatieve deel bevat de enquête ook een belangrijk kwalitatief luik waarin de mening van de zelfstandigen en de ondernemingen over de problematiek van de administratieve lasten aan bod komt.

De totale kosten van de administratieve lasten voor de Belgische ondernemingen en zelfstandigen in 2020 worden in de enquête geraamd op 4,94 miljard euro. In vergelijking met de vorige enquête voor het jaar 2016 zijn deze kosten met 27 % gedaald. Die evolutie vloeit voort uit een uiteenlopende beweging: de totale kosten dalen voor de ondernemingen en stijgen voor de zelfstandigen. Sinds de eerste enquête, die betrekking had op het jaar 2000 en de totale kosten van de administratieve lasten raamde op 8,57 miljard euro, zijn die kosten met 42 % gedaald.

Uitgedrukt in procent van het bbp daalt het relatieve gewicht van de administratieve lasten die wegen op de ondernemingen en de zelfstandigen, zoals tijdens de drie vorige enquêtes. Het bereikt 1,08 % in 2020. In twintig jaar tijd is het relatieve gewicht van de administratieve lasten met meer dan twee derde verminderd, van 3,48 % van het bbp in 2000 tot 1,08 % van het bbp in 2020.

De kosten van de administratieve lasten voor de ondernemingen worden geraamd op 3,81 miljard euro in 2020. In vergelijking met 2016 zijn deze kosten met 39 % gedaald, wat een breuk betekent in de trend van trage stijging die sinds 2010 is opgetekend. Deze daling is het gevolg van de daling van de kosten van de administratieve lasten voor kleine en middelgrote ondernemingen. Daarentegen zijn de kosten van administratieve lasten voor grote ondernemingen tussen 2016 en 2020 met 22 % gestegen. In 2020 komt het grootste deel van de kosten van de administratieve lasten voor ondernemingen echter, net als in de vorige enquêtes, nog steeds voor rekening van de kleine ondernemingen, die ook de grootste groep in de populatie van ondernemingen vormen.

Wat de regelgeving betreft, draagt de fiscale regelgeving voor meer dan 60 % bij tot de daling van de totale kosten van de administratieve lasten voor de ondernemingen tussen 2016 en 2020, gevolgd door de tewerkstellingsregelgeving en de milieuregelgeving. In 2020 genereert de fiscale regelgeving, net zoals het geval was in de vorige enquêtes, het grootste deel van de kosten van de administratieve lasten, gevolgd door de tewerkstellingsregelgeving en ruim daarachter de milieuregelgeving. Tussen 2016 en 2020 wordt de daling van de totale kosten van administratieve lasten verklaard door de daling van de interne en externe kosten, maar ze is sterker voor de externe kosten dan voor de interne kosten.

De kosten van de administratieve lasten voor de zelfstandigen worden geraamd op 1,13 miljard euro in 2020. In vergelijking met 2016 zijn deze kosten met 32 % gestegen, wat een breuk betekent in de dalende trend die sinds 2006 is waargenomen. Zowel interne als externe kosten dragen bij tot deze stijging van de totale kosten, maar de externe kosten verhoudingsgewijs meer dan de interne kosten. De interne kosten blijven echter hoger dan de externe kosten, zoals het geval is geweest sinds 2000. Zowel de fiscale regelgeving als de milieuregelgeving dragen bij tot deze stijging, maar de fiscale regelgeving in grotere mate dan de milieuregelgeving. In 2020 bedraagt het aandeel van de fiscale regelgeving in de totale kosten 92 % en dat van de milieuregelgeving 8 %.

Sinds 2000 zijn de gemiddelde kosten voor de zelfstandigen telkens lager dan de gemiddelde kosten per werknemer van de kleine ondernemingen. Het verschil tussen deze twee soorten kosten neemt in 2020 echter af, terwijl het in de twee vorige enquêtes juist toenam. De afname van het verschil tussen deze twee soorten kosten wordt verklaard door het feit dat de gemiddelde kosten per werknemer van de kleine ondernemingen afnemen, terwijl de gemiddelde kosten van de zelfstandigen tussen 2016 en 2020 toenemen.

Bekeken over de tien enquêtes zijn de ondernemingen en de zelfstandigen meer tevreden over de kwaliteit van de contacten met de betrokken administratie dan over de kwaliteit van de regelgeving op zich. Over de tien enquêtes beschouwd, behalen dezelfde stellingen de beste scores bij de ondernemingen en de zelfstandigen. Die stellingen hebben betrekking op de bekendmaking van de regelgeving en de kwaliteit van de antwoorden door de bevoegde administratie (naleving van de antwoordtermijn en antwoorden die voldoen aan de behoeften). De voornaamste kritiek van zowel ondernemingen als zelfstandigen heeft betrekking op de flexibiliteit van de regelgeving om zich aan alle omstandigheden aan te passen wat betreft de kwaliteit van de regelgeving en op het gemakkelijk kunnen achterhalen en contacteren van de bevoegde dienst wat betreft de kwaliteit van de contacten met de betrokken administratie.

Naast die gemeenschappelijke trends duiken er verschillen op tussen de regelgevingsdomeinen door de tien enquêtes heen.

In het tewerkstellingsdomein ging de beoordeling van de kwaliteit van de regelgeving erop vooruit vanaf de enquête van 2016 en die verbetering zet zich door, maar de kwaliteit van de contacten met de administratie verslechtert. Voor de fiscale regelgeving verschillen ondernemingen en zelfstandigen wat betreft de evolutie van de beoordeling van de kwaliteit van de regelgeving en de kwaliteit van de contacten met de administratie, die voor de ondernemingen verslechtert, maar voor de zelfstandigen verbetert. In het milieudomein zijn de ondernemingen en zelfstandigen het erover eens dat de kwaliteit van de regelgeving en de kwaliteit van de contacten met de administratie die met deze regelgeving is belast, zijn verslechterd.

Van de vereenvoudigingsinitiatieven die ter beoordeling aan de ondernemingen en zelfstandigen zijn voorgelegd, zijn MyMinFin, elektronische facturering en eBox duidelijk het populairst bij zowel zelfstandigen als ondernemingen, hoewel het gebruikspercentage lager ligt bij de zelfstandigen dan bij de ondernemingen. Deze laatste maken ook ruim gebruik van elektronische ecocheques. Hoewel de doelgroep kleiner is, worden E-procurement en de elektronische attesten bij overheidsopdrachten gebruikt door vier op de tien ondernemingen en door één op de vijf zelfstandigen. De meest gebruikte vereenvoudigingsinitiatieven worden ook het meest gewaardeerd door zowel ondernemingen als zelfstandigen, met zeer hoge percentages ondernemingen en zelfstandigen die deze initiatieven (sterk) waarderen. MyMinfin is dus een initiatief dat (sterk) gewaardeerd wordt door 97 % van de ondernemingen en 93 % van de zelfstandigen.

De enquête was ook bedoeld om na te gaan hoe de begunstigde ondernemingen en zelfstandigen aankijken tegen de vier steunmaatregelen die door de verschillende overheden zijn genomen om de economische crisis na de pandemie het hoofd te bieden. De uitgebreide tijdelijke werkloosheid is de meest gebruikte steunmaatregel voor alle ondernemingscategorieën en het overbruggingsrecht voor de zelfstandigen in alle activiteitensectoren. Het uitstel betaling fiscale verplichtingen en sociale bijdragen komt op de tweede plaats voor de ondernemingen, vooral voor grote ondernemingen, terwijl de gewestelijke forfaitaire steun deze positie bekleedt voor zelfstandigen. Ongeacht de beschouwde steunmaatregel is een grote meerderheid van de ondernemingen en zelfstandigen (meer dan acht op tien) van mening dat de administratieve lasten beperkt zijn gebleven (geen lasten of aanvaardbare lasten).

1. Inleiding: 20 jaar ramen van de administratieve lasten

Op vraag van de ministerraad en in samenwerking met de Dienst voor Administratieve Vereenvoudiging (DAV), voert het Federaal Planbureau om de twee jaar¹ een enquête uit om de kosten te ramen van de administratieve lasten die wegen op de Belgische ondernemingen en zelfstandigen. De eerste enquête werd in 2001 gehouden en bestreek het jaar 2000. Dit rapport toont de resultaten van de laatste enquête die betrekking heeft op de kosten van de administratieve lasten voor 2020.

De techniek voor het ramen van de kosten van de administratieve lasten is dezelfde als die in de vorige enquêtes. De enige verandering is van organisatorische aard, aangezien Statbel, het Belgische statistiekbureau, en niet langer het Federaal Planbureau, heeft gezorgd voor de operationele aspecten van de enquête (verzenden van de vragenlijsten, ontwikkelen van de website om de antwoorden te coderen, enz.).

Net zoals tijdens de vorige edities bevat de enquête, naast het kwantitatieve deel, ook een belangrijk kwalitatief luik waarin de mening van de zelfstandigen en de ondernemingen over de problematiek van de administratieve lasten en hun vereenvoudiging aan bod komt. Aangezien het jaar 2020 uitzonderlijk is wegens de uitbraak van de pandemie, is aan de enquête een onderdeel toegevoegd om na te gaan hoe de ondernemingen en zelfstandigen aankijken tegen de administratieve lasten verbonden aan de steunmaatregelen van de verschillende overheden in het land.

Dit rapport presenteert de resultaten van de enquête die georganiseerd werd tussen 1 september en 30 november 2021. Het heeft als doel de kwantitatieve en kwalitatieve trends te beschrijven, zonder de oorzaken ervan na te gaan. Dit rapport geeft dus geen enkele verklaring van de perceptie van de administratieve lasten bij de ondernemingen en de zelfstandigen.

Het eerste deel herhaalt in het kort welke methodologie wordt gebruikt om de omvang van de administratieve lasten te ramen. Voor een meer gedetailleerde beschrijving verwijzen wij naar Planning Paper 92 over de administratieve lasten in België voor het jaar 2000².

In het tweede deel gaan we dieper in op de resultaten van de enquête over de administratieve lasten van de ondernemingen voor het jaar 2020. Het eerste deel is gewijd aan de analyse van de totale kosten van de administratieve lasten die op de ondernemingen wegen en van de twee onderliggende componenten: de interne en de externe kosten. Verder geven de ondernemingen ook hun mening over de evolutie van de administratieve lasten gedurende de afgelopen twee jaar. In het tweede deel worden de kwaliteitsindicatoren van de regelgeving geanalyseerd. Het volgende deel behandelt de kwaliteitsindicatoren van de contacten met de administratie die verantwoordelijk is voor de toepassing van de regelgeving. Het vierde deel toont de positie van de ondernemingen ten aanzien van enkele belangrijke vereenvoudigingsinitiatieven en in het laatste deel wordt hun perceptie uiteengezet van de administratieve lasten verbonden aan de steunmaatregelen van de Belgische overheden.

---

¹ Met uitzondering van 2019, toen het Federaal Planbureau wegens de doorrekening van de federale verkiezingsprogramma's van de politieke partijen niet de nodige middelen kon vrijmaken om de enquête voor 2018 uit te voeren.

² Planning Paper 92 'De administratieve lasten in België voor het jaar 2000' kan gedownload worden vanuit de rubriek Publicaties van de website van het Federaal Planbureau (www.plan.be).

In het derde deel van dit rapport worden de resultaten van de enquête bij de zelfstandigen in België voorgesteld. Dat deel volgt dezelfde onderverdeling als het voorgaande deel.

Het vierde deel vergelijkt de resultaten van de tien enquêtes die door het Federaal Planbureau werden georganiseerd. Na een korte inleiding wordt in een eerste onderdeel de vergelijking gemaakt van de resultaten vanaf het jaar 2000 tot 2020 voor de ondernemingen en een tweede onderdeel richt zich op de vergelijking van die resultaten voor de zelfstandigen.

2. Methodologie

2.1. Kader van de enquête

Op vraag van de ministerraad en in samenwerking met de Dienst voor Administratieve Vereenvoudiging (DAV) voert het Federaal Planbureau om de twee jaar een raming uit van de administratieve lasten die wegen op de ondernemingen en de zelfstandigen in België. Die raming is gebaseerd op een enquête bij een representatieve steekproef van ondernemingen en zelfstandigen. De eerste nationale enquête liep van 15 maart tot 1 juli 2001 en behandelde de administratieve lasten voor het jaar 2000. De tiende enquête, van 1 september tot 30 november 2021, gaat over de administratieve lasten voor het jaar 2020. Alle enquêtes zijn op dezelfde methodologie gebaseerd.

De enquête is opgesteld voor een populatie van ondernemingen en zelfstandigen die actief waren in België in de loop van het jaar 2020, volgens Statbel, het Belgische statistiekbureau, dat verantwoordelijk is voor de trekking van de steekproef³. Een zelfstandige wordt in deze studie gedefinieerd als een persoon zonder werknemer⁴.

De enquête bij de ondernemingen omvat drie categorieën van administratieve lasten, namelijk tewerkstelling, milieu en fiscaliteit. Voor de zelfstandigen zijn er twee domeinen opgenomen: milieu en fiscaliteit.

De specifieke of eenmalige administratieve lasten, zoals bij de oprichting van een onderneming, worden hier niet in aanmerking genomen⁵. Ten slotte kan op basis van de enquête niet worden bepaald welk beleidsniveau aan de oorsprong ligt van de administratieve lasten (de federale overheid, de gewesten, de gemeenschappen, enz.).

De door Statbel samengestelde representatieve steekproef omvat 3 475 ondernemingen en 4 296 zelfstandigen die de vragenlijst per post hebben ontvangen⁶. Er zijn twee antwoordmogelijkheden voorzien: een papieren versie terugsturen in de voorgefrankeerde enveloppe of elektronisch via een hiervoor ontwikkelde website. De respons bedroeg 17,4 % voor de ondernemingen, waarvan 80 % via de website heeft geantwoord, en 14,3 % voor de zelfstandigen, waarvan 55 % via de website heeft geantwoord.

De steekproef van de ondernemingen werd onderverdeeld in drie grootteklassen (klein, middelgroot en groot) en in twee activiteitscategorïen (industrie en diensten). De steekproef bij de zelfstandigen werd onderverdeeld in vier activiteitscategorïen (landbouw, industrie, bouw en diensten).

Zonder rekening te houden met de stratificatie, werd een steekproef opgesteld die representatief is voor de populatie van ondernemingen en zelfstandigen in de drie Belgische gewesten (Vlaams, Waals en

---

³ Statbel heeft in 2008 zijn methodologie voor de samenstelling van de populatie van ondernemingen en zelfstandigen gewijzigd, wat een discontinuïteit veroorzaakt ten opzichte van de populatie uit de voorgaande enquêtes.

⁴ De zelfstandigen in bijberoep worden dus niet in aanmerking genomen in deze enquête.

⁵ Bijlage 1 geeft toelichting bij de precieze inhoud van de administratieve lasten voor elk behandeld regelgevingsdomein.

⁶ Een onderneming of een zelfstandige kon slechts één vragenlijst ontvangen om zo de druk van de administratieve lasten voor het invullen van de enquête te beperken.

Brussels Hoofdstedelijk Gewest).

2.2. De vragenlijsten

Er werden dus drie soorten vragenlijsten voorbereid:

- een vragenlijst over de administratieve lasten inzake fiscaliteit;
- een vragenlijst over de administratieve lasten inzake milieu;
- een vragenlijst over de administratieve lasten inzake tewerkstelling.

Voor elk van de drie regelgevingsdomeinen omvat elke vragenlijst twee grote luiken: een kwantitatief luik op basis waarvan een monetaire schatting van de administratieve lasten kan worden gemaakt en een kwalitatief luik waarin de mening en de kennis van de ondernemingen en de zelfstandigen over de administratieve lasten aan bod komen. Een voorbeeld van een vragenlijst is weergegeven in bijlage 4.

Het kwantitatieve luik omvat een reeks vragen en op basis van de antwoorden op die vragen kunnen de totale kosten van de administratieve verplichtingen worden berekend. Die totale kosten bestaan uit de som van de interne en de externe kosten. De interne kosten zijn de uren die door het personeel of de zelfstandige besteed worden aan het vervullen van de formaliteiten. Die uren worden gevaloriseerd volgens de uurloonkosten zoals die uit de enquête naar voren komen. De externe kosten omvatten de externe uitgaven die nodig zijn om aan de administratieve verplichtingen te voldoen. De totale kosten in elke vragenlijst worden vervolgens opgeteld en geëxtrapoleerd over de totale populatie van zelfstandigen en ondernemingen⁷.

De kwalitatieve indicatoren zijn ingedeeld in twee grote categorieën: indicatoren voor de kwaliteit van de regelgeving op zich en indicatoren voor de kwaliteit van de contacten met de administraties die verantwoordelijk zijn voor de toepassing van de regelgeving. Voor beide categorieën is de vraagstelling dezelfde: de onderneming of de zelfstandige moet zijn mening geven over een aantal stellingen door één van de volgende mogelijkheden aan te kruisen: ‘volkomen eens’, ‘min of meer eens’, ‘eerder niet akkoord’, ‘helemaal niet akkoord’ of ‘geen mening’.

Voor de kwaliteit van de regelgeving gaat het om de volgende stellingen:

- De regelgevingen worden u meegedeeld voordat ze zijn goedgekeurd;
- Ze zijn gemakkelijk te begrijpen;
- Hun doelstellingen zijn duidelijk;
- Ze zijn voldoende aangepast aan alle omstandigheden;
- Ze worden u tijdig genoeg meegedeeld opdat ze nageleefd kunnen worden;
- Ze vertonen een goede onderlinge samenhang;
- Ze gaan gepaard met adequate en duidelijke informatie.

---

⁷ De verschillende stappen worden toegelicht in bijlage 2.

Wat de kwaliteit van de contacten met de administraties betreft, gaat het om de volgende stellingen:

- Het is gemakkelijk te achterhalen tot welke dienst men zich moet wenden;
- De bevoegde diensten zijn gemakkelijk te contacteren;
- De administratie geeft nauwkeurige antwoorden;
- De administratieve beslissingen zijn duidelijk gemotiveerd;
- De administratie antwoordt binnen een voorziene termijn;
- De antwoorden zijn steeds dezelfde, wie er ook gecontacteerd wordt;
- De verkregen antwoorden beantwoorden aan uw behoeften.

Een volgende vraag aan de ondernemingen en zelfstandigen betrof hun perceptie over de evolutie van de administratieve lasten gedurende de voorbije twee jaar (2019 en 2020). Ten slotte werd gepeild naar hun mening over de vereenvoudigingsinitiatieven door een keuze te maken tussen 'U maakt er gebruik van en waardeert ze: veel/enigszins/helemaal niet' en 'U maakt er geen gebruik van'. Er werden zeven vereenvoudigingsinitiatieven ter beoordeling voorgelegd aan de ondernemingen en zelfstandigen: eBox, MyMinFin, elektronische facturatie, E-procurement, elektronische attesten bij overheidsopdrachten, Mercurius, elektronische ecocheques en Only Once. Ten slotte werd ook een raming gemaakt van de perceptie van de administratieve lasten verbonden aan vier steunmaatregelen – uitgebreide tijdelijke werkloosheid/overbruggingsrecht, uitstel betaling fiscale verplichtingen en sociale bijdragen, gewestelijke forfaitaire steun en gewestelijke variabele steun. De kosten van deze steun kunnen als nihil, aanvaardbaar of te hoog worden beoordeeld en de zelfstandigen of ondernemingen kunnen ook aangeven dat zij geen gebruik hebben gemaakt van deze steun.

3. Resultaten van de enquête over de administratieve lasten bij de ondernemingen

In dit deel worden de resultaten van de enquête voorgesteld die werd gehouden bij een representatieve steekproef van Belgische ondernemingen die actief waren in 2020. Het betreft enerzijds een kwantitatief luik waarin de kosten van de administratieve lasten worden geraamd en anderzijds een kwalitatief luik waarin dieper wordt ingegaan op de perceptie van de kwaliteit van de regelgeving en van de kwaliteit van het contact met de bevoegde administratie.

3.1. De kosten van de administratieve verplichtingen

3.1.1. Beschrijving

De kosten van de administratieve lasten bij de ondernemingen worden hier gedefinieerd als de kosten van de procedures en de verplichtingen die wegen op de ondernemingen en die ze ofwel zelf vervullen ofwel aan een externe dienst uitbesteden om de regelgevingen inzake fiscaliteit, milieu en tewerkstelling na te leven. Die administratieve kosten worden uitgedrukt in euro en omvatten dus zowel de tijd als de middelen die de onderneming of de externe diensten nodig hebben om de regelgeving te begrijpen, de inlichtingen te verzamelen, te verwerken, voor te stellen of te bewaren, alsook om de nodige formulieren in te vullen. Zo omvatten ze bijvoorbeeld de administratieve kosten voor de belastingaangifte, maar de betaling van de belastingen op zich mag niet gezien worden als administratieve lasten en wordt dus niet in aanmerking genomen in de raming ervan. De uitgaven voor de aankoop van materieel of installaties om aan de regelgeving te voldoen, worden ook niet beschouwd als administratieve kosten.

De totale kosten van de administratieve lasten zijn de interne en externe kosten samengeteld. De interne kosten zijn de uren die het personeel besteedt aan het vervullen van de administratieve formaliteiten. Die uren worden gevaloriseerd volgens de uurloonkosten zoals die uit de enquête naar voren komen⁸. De externe kosten omvatten de uitgaven voor een externe dienst die de nodige administratieve formaliteiten voor de onderneming in orde brengt.

De totale kosten, voor elke enquête berekend als de som van de interne en de externe kosten, worden samengeteld om tot het totaal aan kosten van de administratieve lasten te komen. Die totale kosten (dus de som van de drie regelgevingsdomeinen) worden ten slotte geëxtrapoleerd over de totale populatie van ondernemingen, rekening houdend met het aantal ondernemingen in elke klasse van de steekproef (zie bijlage 2 voor meer informatie over het relatieve belang van elke klasse).

De resultaten van de enquête worden ook voorgesteld volgens de grootte van de ondernemingen (klein, middelgroot en groot). Om die resultaten juist te interpreteren, moet er rekening worden gehouden met het relatieve belang van elke grootteklasse in de populatie. In de loop van het jaar 2020 hadden 167 562 ondernemingen 1 tot 9 werknemers, 33 602 ondernemingen 10 tot 249 werknemers en 1 765 grote ondernemingen meer dan 249 werknemers.

---

⁸ De berekening gebeurt dus op basis van de eigen uurloonkosten per onderneming.

3.1.2. Resultaten

a. De totale kosten

De administratieve lasten van de ondernemingen die voortvloeien uit de regelgevingen inzake tewerkstelling, fiscaliteit en milieu, worden in 2020 geraamd op 3,81 miljard euro, of 0,83 % van het bbp. Tabel 1 geeft de opdeling van dat bedrag in interne en externe kosten. Het aandeel van de interne kosten in de totale kosten is iets hoger dan dat van de externe kosten, respectievelijk 56 % en 44 %.

Tabel 1 Totale kosten van de administratieve verplichtingen voor de ondernemingen in 2020

Aantal ondernemingen	Soort kosten	In miljard euro	In % van het bbp
202 929	Totale kosten (betrouwbaarheidsinterval)	3,81 (2,7-4,9)	0,83 (0,6-1,1)
	Interne kosten	2,12	0,46
	Externe kosten	1,69	0,37

De cijfers tussen haakjes geven het 90%-betrouwbaarheidsinterval van de totale kosten voor de administratieve procedures. Dat betekent dat er 9 kansen op de 10 zijn dat de werkelijke waarde van de kosten zich binnen het gegeven interval bevindt.

Gelet op het groot aantal kleine ondernemingen in de populatie van Belgische ondernemingen⁹, vormen de administratieve lasten voor die ondernemingen een belangrijk aandeel van de totale kosten: namelijk 54,8 % tegenover 29,2 % voor de middelgrote ondernemingen en 16,0 % voor de grote ondernemingen.

Uit tabel 2 blijkt dat het aandeel van de interne kosten groter is dan dat van de externe kosten voor elke ondernemingsgrootte. Dit aandeel neemt echter toe met de ondernemingsgrootte, aangezien grote ondernemingen meer administratieve formaliteiten intern afhandelen dan kleine ondernemingen.

Tabel 2 Verdeling van de totale kosten volgens ondernemingsgrootte en soort kosten
In miljard euro en in %

Grootte	Totale kosten (in miljard euro)	In % van de totale lasten	Soort kosten	In miljard euro
Klein	2,09	54,8	Interne kosten	1,09
			Externe kosten	1,00
Middelgroot	1,11	29,2	Interne kosten	0,61
			Externe kosten	0,51
Groot	0,61	16,0	Interne kosten	0,43
			Externe kosten	0,18
Totaal	3,81	100,0	Interne kosten	2,12
			Externe kosten	1,69

Als we de totale kosten opsplitsen per regelgevingsdomein (tabel 3), zien we dat de bepalingen in verband met de fiscale regelgeving het leeuwendeel van de administratieve lasten vormen. Die vaststelling is toe te schrijven aan de belangrijke plaats die dit type lasten inneemt voor kleine en middelgrote ondernemingen, terwijl voor grote ondernemingen de regelgeving inzake tewerkstelling de meeste administratieve lasten met zich meebrengt.

⁹ 83 % van de Belgische ondernemingen zijn kleine ondernemingen, hier gedefinieerd als ondernemingen met 1 tot 9 werknemers.

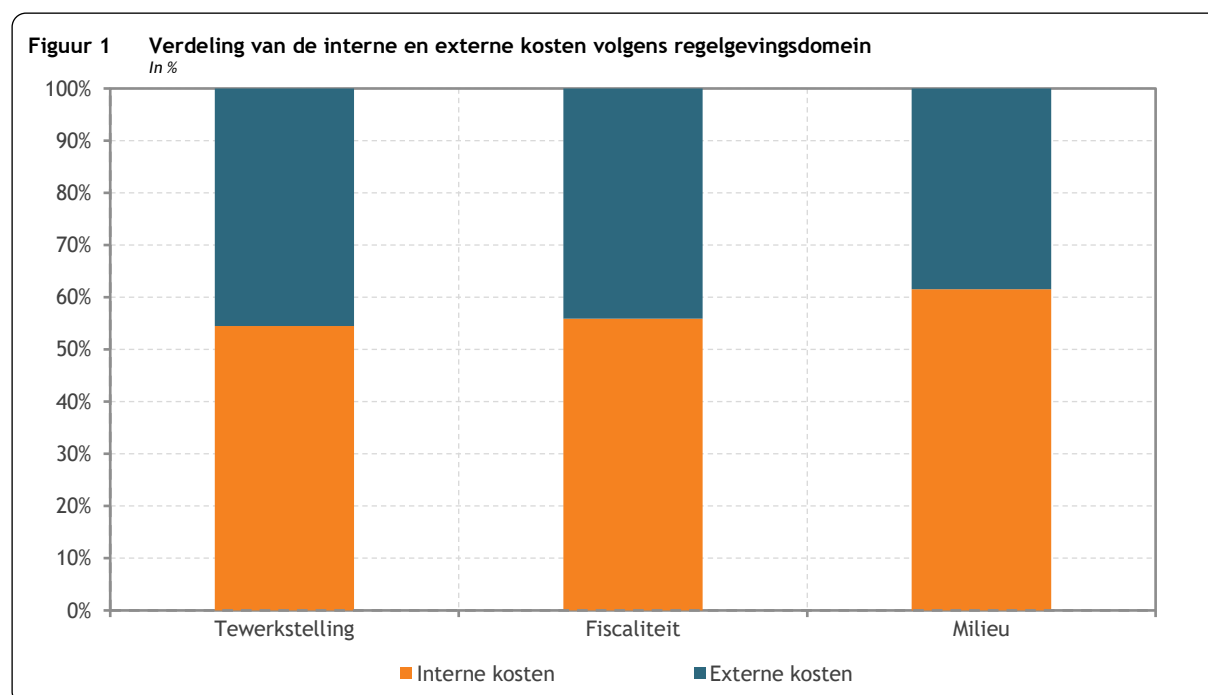

Tabel 3 Verdeling van de totale kosten volgens regelgevingsdomein
In %

Soort regelgeving	In % van de totale kosten
Tewerkstelling	36,0
Fiscaliteit	58,3
Milieu	5,6

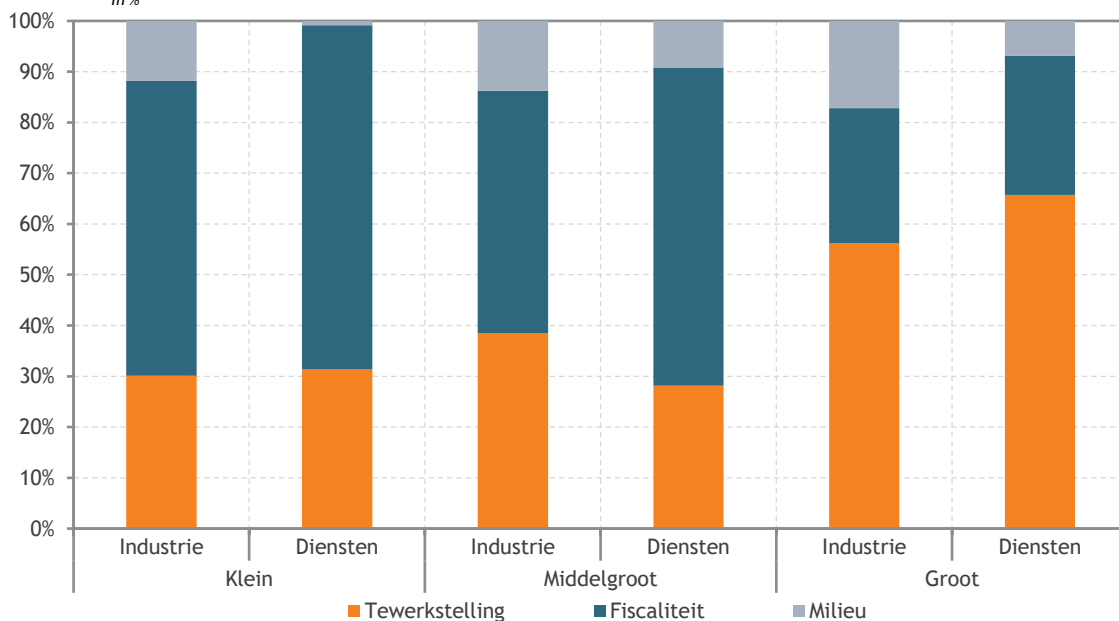
De resultaten zijn gebaseerd op het gemiddelde van de antwoorden uit de steekproef.

Als we de totale kosten opsplitsen in interne en externe kosten per regelgevingsdomein (figuur 1), blijkt dat de interne kosten een groter aandeel hebben in de totale kosten dan de externe kosten in alle regelgevingsdomeinen, en vooral het milieudomein waarin het aandeel van de interne kosten 61,5 % van de totale kosten bedraagt.

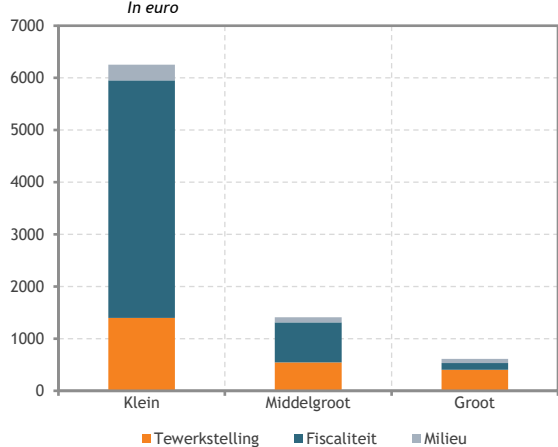
Figuur 2 toont het relatieve belang van elk regelgevingsdomein voor elke ondernemingsgrootte uit de steekproef. De fiscaliteit vormt het grootste onderdeel van de administratieve kosten voor de kleine en middelgrote ondernemingen, ongeacht de activiteitensector, terwijl tewerkstelling het grootste deel van de administratieve lasten voor haar rekening neemt in de grote ondernemingen, ongeacht de aard van de activiteiten maar toch in het bijzonder in de diensten. Dat komt natuurlijk doordat administratieve lasten inzake tewerkstelling afhankelijk zijn van het aantal werknemers en grote ondernemingen meer mensen tewerkstellen. De milieuregelgeving zorgt relatief gezien voor de minste administratieve lasten, ongeacht de ondernemingsklasse. De administratieve lasten inzake milieu wegen relatief meer door voor de ondernemingen in de industrie, ongeacht hun grootte.

Figuur 2 Verdeling van de totale kosten volgens regelgevingsdomein en ondernemingsgrootte
In %

De resultaten zijn gebaseerd op het gemiddelde van de antwoorden uit de steekproef.

Figuur 3 Gemiddelde totale kosten per werknemer volgens ondernemingsgrootte en regelgevingsdomein
In euro

De resultaten zijn gebaseerd op het gemiddelde van de antwoorden uit de steekproef.

Wanneer de gemiddelde totale kosten per werknemer bekeken worden volgens ondernemingsgrootte en regelgeving, kunnen we uit figuur 3 duidelijk afleiden dat de administratieve lasten per werknemer het hoogst zijn voor kleine ondernemingen (<10 werknemers). Gelet op het feit dat een deel van de administratieve lasten geen verband houdt met het aantal werknemers en aangezien het aantal personen in dienst lager is voor de kleine ondernemingen dan voor de grote, lijkt het logisch dat de administratieve lasten per werknemer dalen met de grootte van de onderneming.

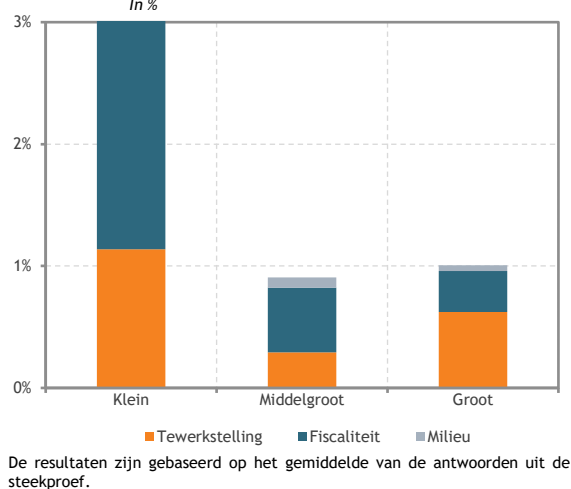
De fiscale regelgeving veroorzaakt de grootste administratieve lasten per werknemer, zowel bij

de kleine als bij de middelgrote ondernemingen. Bij de grote ondernemingen, daarentegen, heeft de tewerkstellingsregelgeving het grootste aandeel in de totale kosten per werknemer.

Het feit dat de kleine ondernemingen proportioneel meer te maken krijgen met administratieve lasten, wordt nog duidelijker als we de administratieve kosten per werknemer berekenen per gewerkt uur in plaats van per jaar¹⁰. De kosten van de administratieve lasten, zoals ze in de enquête worden aangegeven, zorgen voor bijkomende uurloonkosten van 3,26 euro voor de kleine ondernemingen, van 0,74 euro voor de middelgrote ondernemingen en van 0,32 euro voor de grote ondernemingen.

¹⁰ Het gaat om een schatting die gebaseerd is op 1 920 gepresteerde uren per jaar en per werknemer.

Figuur 4 Gemiddelde totale kosten in % van de omzet volgens ondernemingsgrootte en regelgevingsdomein
In %

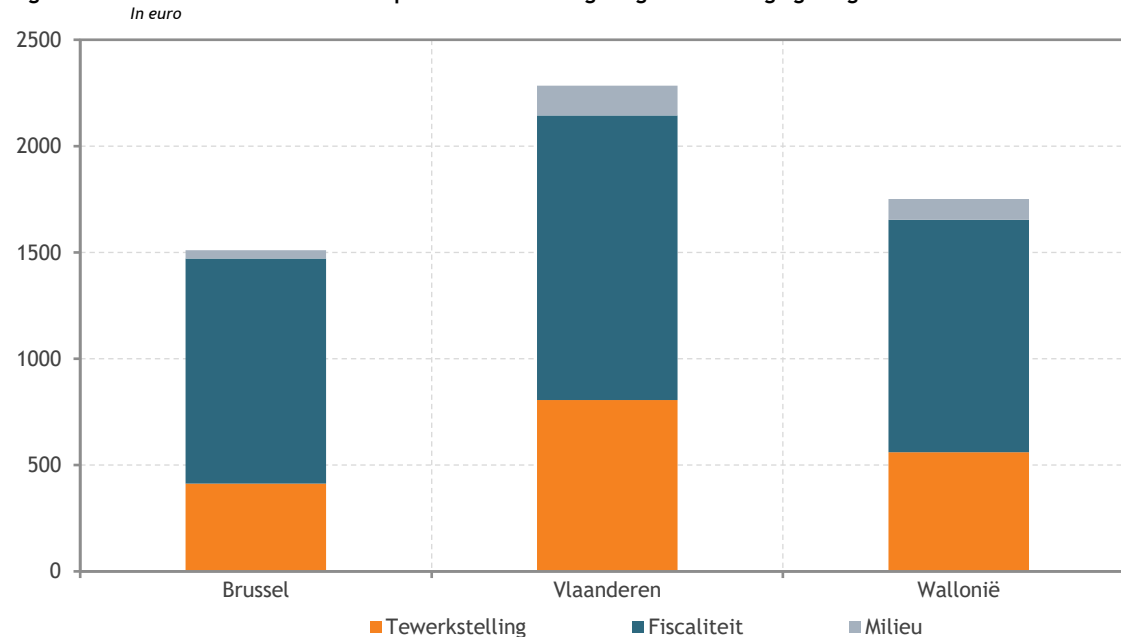
De kleine ondernemingen hebben ook de hoogste administratieve lasten indien die gemeten worden als percentage van de omzet (figuur 4). Het aandeel van de administratieve lasten als percentage van de omzet is aanzienlijk lager voor middelgrote en grote ondernemingen.

In termen van regelgevingsdomein genereert de tewerkstellingsregelgeving de grootste administratieve lasten voor de grote ondernemingen, terwijl dat voor de kleine en middelgrote ondernemingen de fiscale regelgeving is.

De antwoorden van de ondernemingen kunnen ook per gewest opgedeeld worden, maar men

dient voorzichtig te zijn met de interpretatie van de resultaten¹¹.

Figuur 5 Gemiddelde totale kosten per werknemer volgens gewest en regelgevingsdomein
In euro

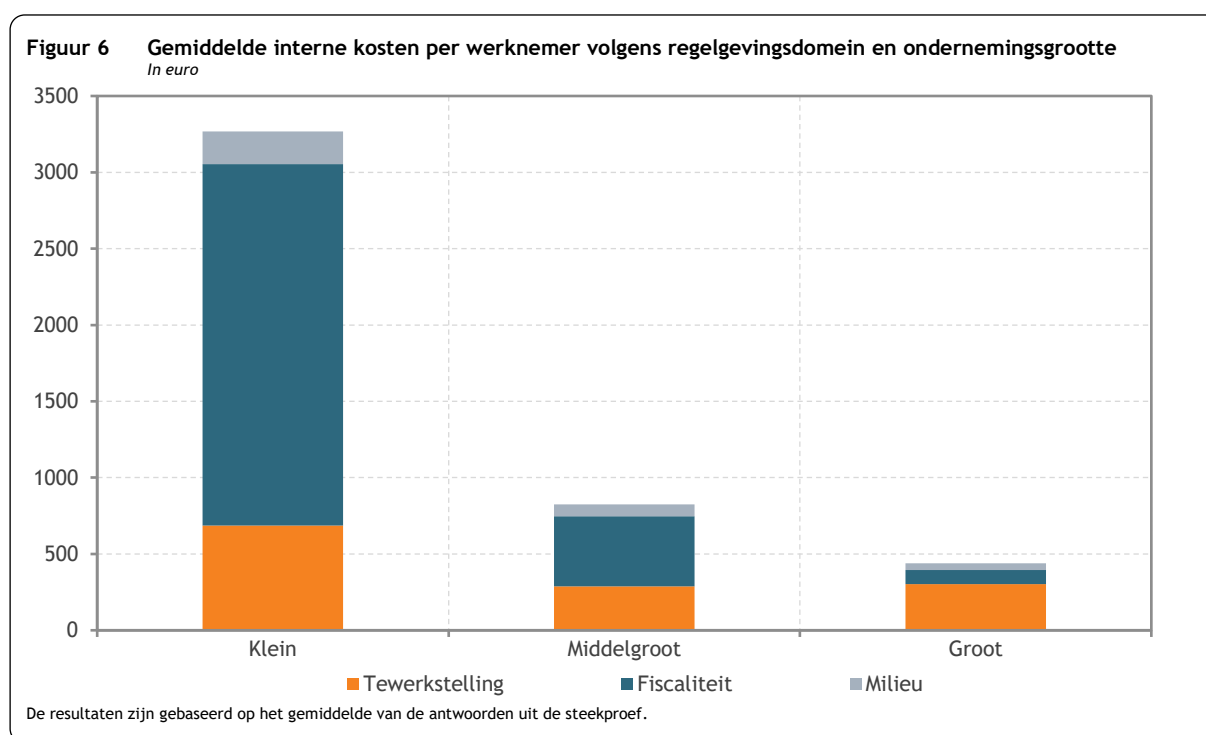
Uit figuur 5 blijkt dat de Vlaamse ondernemingen menen de hoogste gemiddelde kosten per werknemer te hebben. Voor de Brusselse ondernemingen zouden de gemiddelde kosten per werknemer het laagst zijn. In de drie gewesten zorgt de fiscale regelgeving voor het grootste deel van de gemiddelde kosten per werknemer. De administratieve bepalingen inzake milieu zorgen voor het kleinste aandeel in de totale kosten per werknemer. De Vlaamse ondernemingen rapporteren hogere administratieve kosten per werknemer dan in de andere twee gewesten voor elk van de drie onderzochte

¹¹ De opsplitsing van de ondernemingen per gewest gebeurde op basis van de vestigingsplaats van de maatschappelijke zetel. De meeste administratieve lasten worden immers ervaren waar de maatschappelijke zetel gevestigd is. Het aantal antwoorden is bijzonder laag voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

regelgevingsdomeinen en de Brusselse ondernemingen rapporteren de laagste kosten voor elk van deze domeinen.

b. De interne kosten

De interne kosten betreffen de loonkosten van het aantal uren die binnen de onderneming worden besteed aan het nakomen van de administratieve verplichtingen. Zoals blijkt uit figuur 6 zijn de interne kosten per werknemer duidelijk veel hoger voor de kleine ondernemingen dan voor de overige ondernemingen. Een deel van de administratieve lasten staat immers niet in verhouding tot het aantal werknemers, noch tot de activiteitsgraad, gemeten aan de hand van de omzet.

De fiscale regelgeving zorgt voor het grootste deel van de interne kosten per werknemer bij de kleine en middelgrote ondernemingen. Voor de grote ondernemingen is dat de tewerkstellingsregelgeving.

c. De externe kosten

De externe kosten geven een raming van de jaarlijkse uitgaven die een onderneming besteedt aan externe diensten om haar administratieve verplichtingen na te komen. In tabel 4 worden de gemiddelde externe kosten voor de verschillende grootteklassen van ondernemingen weergegeven in euro en als percentage van de omzet. In absolute waarde hebben de grote ondernemingen veruit de hoogste externe kosten, maar als de kosten gemeten worden als percentage van de omzet, m.a.w. in relatieve waarde, wegen ze zwaarder op de kleine ondernemingen.

Tabel 4 Gemiddelde externe kosten volgens ondernemingsgrootte
In euro en als % van de omzet

	Klein	Middelgroot	Groot
Externe kosten in euro	7 202	19 122	144 507
Externe kosten als % van de omzet	2,00 %	0,43 %	0,23 %
- Tewerkstelling	0,53 %	0,14 %	0,15 %
- Fiscaliteit	1,35 %	0,27 %	0,06 %
- Milieu	0,11 %	0,02 %	0,02 %

De resultaten zijn gebaseerd op het gemiddelde van de antwoorden uit de steekproef.

Er kan ook een opsplitsing gemaakt worden van de externe kosten als percentage van de omzet per regelgevingsdomein. Voor de kleine en middelgrote ondernemingen genereert de fiscale regelgeving de grootste externe kosten als percentage van de omzet, voor de grote ondernemingen is dat de tewerkstellingsregelgeving.

d. Evolutie van de totale kosten van de administratieve lasten

In de enquête werd de ondernemingen ook naar hun mening gevraagd over de evolutie van de totale administratieve lasten gedurende de afgelopen twee jaar (2019 en 2020). De resultaten zijn weergegeven in figuur 7.

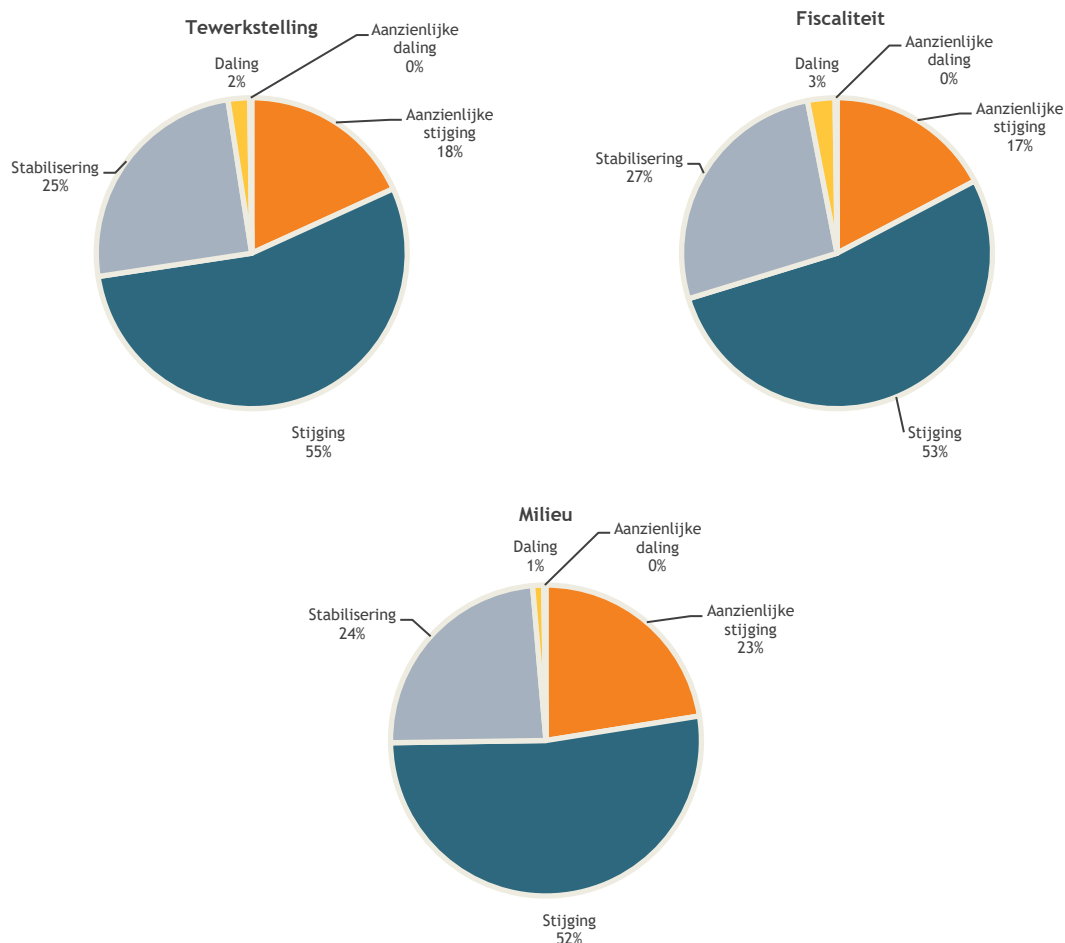
Ongeacht het regelgevingsdomein zijn maar weinig ondernemingen van mening dat de administratieve kosten in de loop van de periode (aanzienlijk) zijn gedaald. Indien geen rekening wordt gehouden met de antwoordmogelijkheid 'geen mening', bedraagt het percentage ondernemingen dat een vermindering van deze lasten ervaart 3 % voor de fiscale regelgeving, 2 % voor de tewerkstellingsregelgeving en 1 % voor de milieuregelgeving.

Een stabilisering van de administratieve lasten was het antwoord dat 27 % van de ondernemingen kozen voor de fiscaliteit, 25 % voor de tewerkstelling en 24 % voor het milieu.

Deze resultaten verschillen niet significant per ondernemingsgrootte. In de domeinen tewerkstelling en fiscaliteit is het percentage ondernemingen dat een (aanzienlijke) stijging van de lasten waarneemt, het hoogst in de groep kleine ondernemingen (respectievelijk 75 % en 73 %, tegenover 71 % en 70 % voor middelgrote ondernemingen en 73 % en 68 % voor grote ondernemingen). In het milieudomein is het tegenovergestelde het geval: 72 % van de kleine ondernemingen ziet een (aanzienlijke) stijging van de lasten, tegenover 76 % van de middelgrote ondernemingen en 75 % van de grote ondernemingen.

Ongeacht hun grootte zien zeer weinig ondernemingen hun administratieve lasten dalen, met uitzondering van de grote ondernemingen in het fiscale domein, waar 6 % van mening is dat de administratieve lasten zijn gedaald.

Figuur 7 Mening van de ondernemingen over de evolutie van de administratieve kosten tijdens de afgelopen twee jaren volgens regelgevingsdomein

Tabel 5 toont de mening van de ondernemingen over de evolutie van de administratieve lasten in de drie gewesten. De antwoorden van de Brusselse ondernemingen onderscheiden zich van die van de andere twee gewesten in die zin dat zij meer gespreid zijn, met het hoogste percentage ondernemingen dat een aanzienlijke stijging en het hoogste percentage ondernemingen dat een aanzienlijke daling van de administratieve lasten voor de drie bestudeerde regelgevingsdomeinen ervaart.

Tabel 5 Mening van de ondernemingen over de evolutie van de administratieve kosten tijdens de afgelopen twee jaar volgens regelgevingsdomein en per gewest
In % van de antwoorden

	Tewerkstelling			Fiscaliteit			Milieu		
	Brussel	Vlaanderen	Wallonië	Brussel	Vlaanderen	Wallonië	Brussel	Vlaanderen	Wallonië
Aanzienlijk gestegen	30 %	17 %	18 %	21 %	17 %	17 %	26 %	23 %	21 %
Gestegen	47 %	56 %	52 %	45 %	54 %	51 %	58 %	51 %	53 %
Ongewijzigd	19 %	25 %	27 %	29 %	26 %	28 %	11 %	25 %	25 %
Gedaald	2 %	2 %	3 %	2 %	3 %	4 %	3 %	1 %	2 %
Aanzienlijk gedaald	2 %	0 %	0 %	2 %	0 %	0 %	3 %	0 %	0 %

Bij de berekening van deze percentages werd geen rekening gehouden met de antwoordmogelijkheid 'geen mening'.

In de domeinen tewerkstelling en milieu is het percentage ondernemingen dat van mening is dat de administratieve lasten (aanzienlijk) zijn toegenomen, het hoogst in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

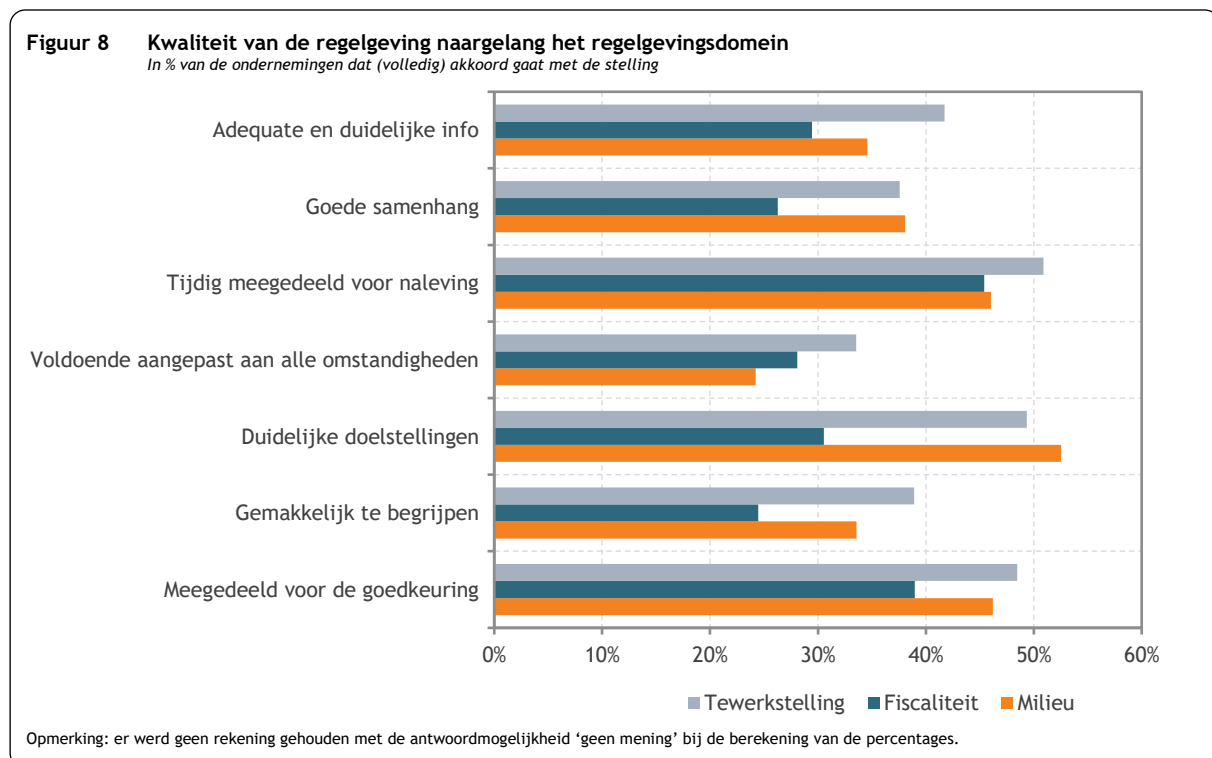
(respectievelijk 77 % en 84 %), terwijl in het fiscale domein de Vlaamse ondernemingen met 71 % van de antwoorden het vaakst van mening zijn dat de lasten (aanzienlijk) zijn gestegen. Ongeacht het gewest is het percentage antwoorden dat overeenstemt met een (aanzienlijke) toename van de administratieve lasten het hoogst in het milieudomein (73 % van de Waalse ondernemingen, 74 % van de Vlaamse ondernemingen en 84 % van de Brusselse ondernemingen) en het laagst in het fiscale domein (67 % van de Brusselse ondernemingen, 69 % van de Waalse ondernemingen en 71 % van de Vlaamse ondernemingen).

3.2. De kwaliteit van de regelgeving

Het kwalitatieve deel van de enquête begint met de beoordeling door de ondernemingen van de kwaliteit van de regelgeving in elk van de drie bestudeerde regelgevingsdomeinen.

Figuur 8 vat de resultaten samen door het percentage ondernemingen weer te geven dat het (volledig) eens is met de geformuleerde stellingen in de enquête.

De kwaliteit van de regelgeving is het meest problematisch in het fiscale domein, met de laagste percentages voor alle stellingen, behalve voor de stelling dat de regelgeving voldoende is aangepast aan alle situaties. Voor deze stelling wordt het laagste percentage ondernemingen dat het er (volledig) mee eens is opgetekend in het milieudomein. De kwaliteit van de tewerkstellingsregelgeving scoort daarentegen het best bij de ondernemingen met de hoogste percentages voor alle stellingen, behalve voor de duidelijkheid van de doelstellingen, die beter scoort in de milieuregelgeving.

De stelling 'de regelgevingen worden u tijdig genoeg meegedeeld opdat ze nageleefd kunnen worden' scoort het best in het tewerkstellingsdomein en het fiscale domein (respectievelijk 51 % en 45 %). In het

milieudomein is dat de stelling 'de doelstellingen zijn duidelijk' met 53 % van de ondernemingen die (volledig) akkoord gaan. Deze stelling komt op de tweede plaats in het tewerkstellingsdomein met 49 %, maar pas op de derde plaats in het fiscale domein met 31 %. De stelling 'de regelgevingen worden u meegedeeld voordat ze zijn goedgekeurd' komt op de tweede plaats in het fiscale en milieudomein (respectievelijk 39 % en 46 %). Samengevat gaan de ondernemingen het meest akkoord met de stellingen die betrekking hebben op de bekendmaking van de regelgevingen.

Uit de resultaten per ondernemingsgrootte blijkt dat kleine ondernemingen het minst tevreden zijn over de kwaliteit van de regelgeving: ongeacht het regelgevingsdomein zijn de percentages van kleine ondernemingen die het (volledig) eens zijn, voor bijna alle stellingen het laagst. Grote ondernemingen zijn het daarentegen het vaakst eens met de stellingen in het tewerkstellingsdomein en middelgrote ondernemingen in het domein fiscaliteit (voor 6 van de 7 stellingen) en milieu (voor 4 van de 7 stellingen). Ongeacht de ondernemingsgrootte worden de hoogste percentages bereikt in het tewerkstellingsdomein. De laagste percentages worden opgetekend in het milieudomein voor kleine ondernemingen en in het fiscale domein voor middelgrote en grote ondernemingen.

Vanuit regionaal oogpunt gaan de Vlaamse ondernemingen het meest akkoord met de stellingen in de domeinen tewerkstelling (hoogste percentages voor 4 van de 7 stellingen) en fiscaliteit (6 van de 7 stellingen) en de Waalse ondernemingen in het milieudomein (5 van de 7 stellingen). In het fiscale domein worden de laagste percentages opgetekend voor 5 van de 7 stellingen door Waalse ondernemingen en in het milieudomein door Brusselse ondernemingen. In het tewerkstellingsdomein kennen de Brusselse ondernemingen de laagste score toe aan 4 stellingen (meegedeeld voordat ze zijn goedgekeurd, duidelijke doelstellingen, tijdig genoeg meegedeeld opdat ze nageleefd kunnen worden en gepaard met adequate en voldoende informatie) en de Waalse ondernemingen aan de overige 3. Van de drie bestudeerde domeinen scoort tewerkstelling het hoogst bij Vlaamse en Brusselse ondernemingen (voor 5 van de 7 stellingen in beide gewesten), terwijl milieu het hoogst scoort bij de Waalse ondernemingen (ook voor 5 van de 7 stellingen). Fiscaliteit is het meest problematische domein voor Waalse ondernemingen (laagste percentage voor de 7 stellingen) en voor Vlaamse ondernemingen (4 van de 7 stellingen), terwijl dat voor Brusselse ondernemingen het milieudomein is (laagste percentage voor 4 van de 7 stellingen).

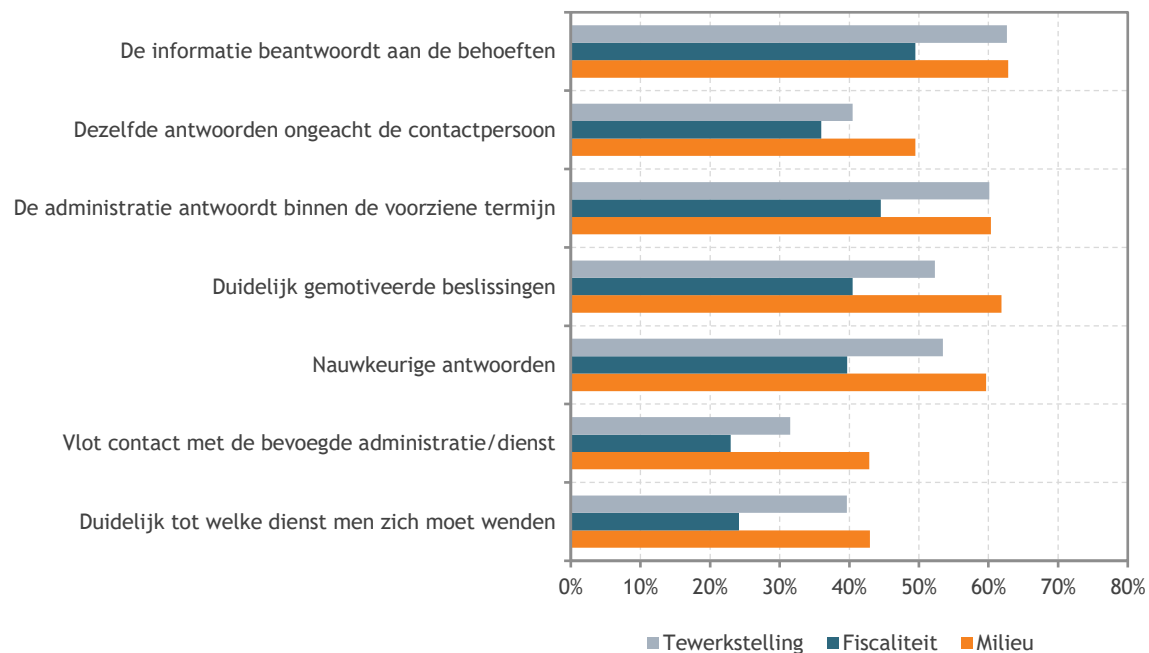
3.3. De kwaliteit van de administratie

Het kwalitatieve gedeelte gaat verder met de beoordeling door de ondernemingen van de kwaliteit van hun contacten met de administraties die belast zijn met de drie regelgevingen.

Ongeacht het regelgevingsdomein, zijn de ondernemingen algemeen duidelijk meer tevreden over de kwaliteit van de administratie dan over de kwaliteit van de regelgevingen (figuur 9). In de milieuregelgeving lijkt de kwaliteit van de contacten met de administratie het hoogst, aangezien voor dat domein de zeven stellingen bevestigd worden door de ondernemingen. Het fiscale domein scoort daarentegen het laagst voor elk van deze 7 stellingen.

Figuur 9 Kwaliteit van de contacten met de bevoegde administratie volgens regelgevingsdomein
In % van de ondernemingen dat (volledig) akkoord gaat met de stelling

In de domeinen tewerkstelling en milieu is een meerderheid van de ondernemingen van mening dat de door de administratie verstrekte informatie aan hun behoeften beantwoordt (63 % voor elk van beide domeinen), dat de antwoorden binnen de voorziene termijn worden verstrekt (60 % voor elk van beide domeinen), dat de beslissingen van de administratie duidelijk gemotiveerd zijn (62 % voor het milieu en 52 % voor de tewerkstelling) en dat de antwoorden nauwkeurig zijn (60 % voor het milieu en 53 % voor de tewerkstelling). In het fiscale domein was de enige stelling waarvoor een meerderheid te vinden was 'de verstrekte informatie beantwoordt aan de behoeften', met slechts 50 % van de ondernemingen die het er (volledig) mee eens waren.

Voor de drie bestudeerde domeinen heeft de stelling die het minst scoort bij de ondernemingen betrekking op de gemakkelijheid om de bevoegde dienst te contacteren (met 23 % voor de fiscaliteit, 32 % voor de tewerkstelling en 43 % voor het milieu), gevolgd door de stelling over de duidelijkheid tot welke dienst men zich moet wenden (24 % voor de fiscaliteit, 40 % voor de tewerkstelling en 43 % voor het milieu).

De conclusie is dat het, ongeacht het regelgevingsdomein, niet altijd gemakkelijk is te weten met wie contact moet worden opgenomen, maar wanneer contact wordt gelegd, lijkt de kwaliteit van de uitwisselingen met de administratie relatief goed te zijn.

Het effect van de ondernemingsgrootte op de beoordeling van de contacten met de administratie is veel minder uitgesproken dan het effect op de beoordeling van de kwaliteit van de regelgeving. Terwijl in het tewerkstellingsdomein de laagste scores voor elk van de 7 stellingen worden opgetekend door kleine ondernemingen, scoort het fiscale domein het minst bij de middelgrote ondernemingen voor de voorgestelde stellingen en het best bij de kleine ondernemingen voor elk van de 7 stellingen. In het milieudomein hebben 5 van de 7 stellingen de laagste scores bij de kleine ondernemingen en 6 van de 7

stellingen de hoogste scores bij de grote ondernemingen. Voor de kleine ondernemingen is de kwaliteit van het contact veruit het hoogst met de fiscale administratie. Met name 92 % van de kleine ondernemingen is het er (volledig) mee eens dat de administratie nauwkeurige antwoorden geeft en 89 % dat deze antwoorden aan hun behoeften beantwoorden. Voor de middelgrote en grote ondernemingen verloopt het contact het best met de milieuadministratie, met 5 van de 7 stellingen die het hoogste scoren in dit domein. Ongeacht de grootte en het regelgevingsdomein, hebben de twee stellingen die algemeen het minst scoren, betrekking op de duidelijkheid tot welke dienst men zich moet wenden en de gemakkelijheid om de bevoegde dienst te contacteren. Grote ondernemingen zijn ook kritisch over de samenhang van de antwoorden naargelang van de contactpersonen in de domeinen tewerkstelling en milieu.

Op regionaal niveau gaan de Brusselse ondernemingen het meest akkoord met de 7 stellingen in het milieudomein en met 6 stellingen in het tewerkstellingsdomein, en de Vlaamse ondernemingen met 6 stellingen in het fiscale domein. De laagste scores komen daarentegen van Waalse ondernemingen voor 6 stellingen in het tewerkstellingsdomein en voor 5 stellingen in het milieudomein. De Brusselse ondernemingen hebben de laagste scores voor 5 stellingen in het fiscale domein. Binnen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn de contacten met de milieuadministratie duidelijk het best (hoogste score voor 6 stellingen) en die met de fiscale administratie het slechtst (laagste score voor de 7 stellingen). Deze polarisatie is minder zichtbaar in de andere twee gewesten, waar de domeinen milieu en fiscaliteit de hoogste percentages optekenen voor 3 of 4 stellingen en het tewerkstellingsdomein de laagste percentages voor 4 of 5 stellingen.

3.4. Waardering van de vereenvoudigingsinitiatieven

De beoordeling van het gebruik en de waardering van zeven administratieve vereenvoudigingsinitiatieven vervolledigt het kwalitatieve gedeelte.

MyMinFin, eBox, elektronische ecocheques en elektronische facturering zijn duidelijk de populairste initiatieven. Ondanks hun kleinere doelgroep worden E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten door 4 op de 10 ondernemingen gebruikt. Mercurius en Only Once zijn de twee initiatieven die beduidend minder worden gebruikt door de ondernemingen.

Tabel 6 Gebruik van de zeven vereenvoudigingen volgens ondernemingsgrootte
In % van het aantal antwoorden

	Totaal	Klein	Middelgroot	Groot
eBox	75,1	71,4	76,0	77,4
MyMinFin	86,5	85,7	85,9	88,1
Elektronische facturatie	67,5	61,7	69,7	69,8
E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten	40,3	34,8	40,7	45,3
Mercurius	11,1	6,7	13,2	12,1
Elektronische ecocheques	68,3	59,4	71,6	72,0
Only Once	7,9	7,3	9,2	6,4

Tabel 6 geeft blijk van een schaafeffect in het gebruik van de voorgestelde vereenvoudigingen. Met uitzondering van Mercurius en Only Once heeft de ondernemingsgrootte een duidelijke invloed op het

gebruik van de voorgestelde toepassing: grote ondernemingen maken er meer gebruik van dan middelgrote ondernemingen, die dat op hun beurt weer meer doen dan kleine ondernemingen.

Op het niveau van de drie gewesten blijft de hiërarchie in het gebruik van vereenvoudigingsinitiatieven gehandhaafd, met uitzondering van de elektronische facturering, die voorgaat op elektronische ecocheques in Vlaanderen en Wallonië (met respectievelijk 70 % tegenover 69 % in Vlaanderen en 67 % tegenover 63 % in Wallonië). Van de drie gewesten heeft Vlaanderen het hoogste percentage gebruikers voor MyMinFin (87 %), elektronische facturering en E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten (43 %), Brussel voor elektronische ecocheques (72 %) en Mercurius (13 %) en Wallonië voor eBox (76 %) en Only Once (11 %).

De waardering door de ondernemingen die gebruik maken van de vereenvoudigingsinitiatieven varieert volgens project, zoals blijkt uit tabel 7.

Tabel 7 Waardering van de zeven vereenvoudigingen
In % van het aantal ondernemingen die er gebruik van maken

	Veel	Enigszins	Helemaal niet
eBox	35,0	56,9	8,1
MyMinFin	47,2	49,7	3,1
Elektronische facturatie	51,5	41,7	6,8
E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten	30,5	51,3	18,2
Mercurius	15,6	50,0	34,4
Elektronische ecocheques	58,1	37,5	4,5
Only Once	21,7	30,4	47,8

Ondernemingen staan positief tegenover elektronische ecocheques en elektronische facturering: meer dan de helft van de gebruikers is sterk gewonnen voor het gebruik ervan. Als de rangschikking wordt gebaseerd op gebruikers die het initiatief enigszins of sterk waarderen, blijkt MyMinFin het initiatief te zijn dat het meest gewaardeerd wordt door de ondernemingen (bijna 97 % van de ondernemingen die het gebruiken, zegt het enigszins of sterk te waarderen), gevolgd door elektronische ecocheques (96 %), elektronische facturering (93 %) en eBox (92 %). Only Once onderscheidt zich daarentegen van de andere initiatieven doordat bijna de helft van de ondernemingen die er gebruik van maken het helemaal niet waarderen.

Er zijn eveneens bepaalde schaafeffecten zichtbaar in de waardering die de ondernemingen toekennen aan de voorgelegde vereenvoudigingen (zie ook tabel 8). Het percentage kleine ondernemingen dat de toepassing sterk waardeert is lager dan het percentage middelgrote ondernemingen (behalve voor MyMinFin). Dat laatste percentage is dan op zijn beurt lager dan het percentage grote ondernemingen (behalve voor de elektronische facturering). Symmetrisch is het percentage kleine ondernemingen dat het initiatief helemaal niet waardeert hoger dan dat van middelgrote ondernemingen (behalve voor MyMinFin), dat op zijn beurt weer hoger is dan dat van grote ondernemingen (behalve voor MyMinFin). Ongeacht de ondernemingsgrootte zijn de gebruikers het meest ontevreden over Only Once, gevolgd door Mercurius. De elektronische facturering is het initiatief waarover de kleine ondernemingen het meest tevreden zijn, terwijl de middelgrote en grote ondernemingen het meest tevreden zijn over de elektronische ecocheques. Over het algemeen, en ongeacht de grootte, waarderen de ondernemingen de initiatieven om administratieve formaliteiten te digitaliseren.

Tabel 8 Waardering van de zeven vereenvoudigingen volgens ondernemingsgrootte
In % van het aantal ondernemingen die er gebruik van maken

	Veel	Enigszins	Helemaal niet
Klein			
eBox	30,8	60,0	9,2
MyMinFin	49,3	48,6	2,1
Elektronische facturatie	49,5	39,8	10,7
E-procurement en elektronische attestaten bij overheidsopdrachten	22,8	49,1	28,1
Mercurius	0,0	36,4	63,6
Elektronische ecocheques	45,9	43,9	10,2
Only Once	0,0	25,0	75,0
Middelgroot			
eBox	34,5	57,5	8,0
MyMinFin	45,1	52,2	2,7
Elektronische facturatie	53,8	40,1	6,0
E-procurement en elektronische attestaten bij overheidsopdrachten	29,9	50,5	19,6
Mercurius	14,7	52,9	32,4
Elektronische ecocheques	57,1	39,2	3,7
Only Once	25,0	37,5	37,5
Groot			
eBox	39,8	52,8	7,3
MyMinFin	48,2	46,8	5,0
Elektronische facturatie	49,6	46,0	4,4
E-procurement en elektronische attestaten bij overheidsopdrachten	37,5	54,2	8,3
Mercurius	26,3	52,6	21,1
Elektronische ecocheques	69,8	29,3	0,9
Only Once	40,0	20,0	40,0

Ongeacht het gewest hebben elektronische ecocheques het hoogste percentage gebruikers die het initiatief sterk waarderen: 66 % van de Brusselse ondernemingen, 64 % van de Waalse ondernemingen en 55 % van de Vlaamse ondernemingen. Het initiatief dat de gebruikers daarentegen helemaal niet waarderen is Only Once met 64 % van de Waalse ondernemingen, 42 % van de Vlaamse ondernemingen en 33 % van de Brusselse ondernemingen. MyMinFin is het initiatief dat het meest door de Brusselse (96 %) en Waalse (100 %) ondernemingen wordt gewaardeerd (enigszins of veel), terwijl dat de elektronische ecocheques zijn voor de Vlaamse ondernemingen (96 %).

3.5. Administratieve lasten verbonden aan de steunmaatregelen

Het jaar 2020 valt samen met het begin van de covidepidemie en de sanitaire maatregelen die tot een grote economische crisis hebben geleid. De verschillende overheden van het land hebben steunmaatregelen genomen om de ondernemingen te ondersteunen die door activiteitsbeperkingen waren getroffen. Met de enquête werd getracht na te gaan hoe de begunstigde ondernemingen de administratieve lasten ervaren die verbonden zijn aan vier steunmaatregelen, namelijk uitgebreide tijdelijke werkloosheid, uitstel betaling fiscale verplichtingen en sociale bijdragen, gewestelijke forfaitaire steun en gewestelijke variabele steun.

Zoals uit tabel 9 blijkt, was de uitgebreide tijdelijke werkloosheid de maatregel die aan het grootste aantal ondervraagde ondernemingen, ongeacht hun grootte, hebben gebruikt, veel eerder dan het

uitstel betaling fiscale verplichtingen en sociale bijdragen. Gewestelijke steun, hetzij forfaitair hetzij variabel, werd gebruikt door een veel kleiner aantal ondernemingen.

Tabel 9 Gebruik van de vier steunmaatregelen volgens ondernemingsgrootte
In % van het aantal antwoorden

	Totaal	Klein	Middelgroot	Groot
Uitgebreide tijdelijke werkloosheid	73	62	78	76
Uitstel betaling fiscale verplichtingen en sociale bijdragen	54	49	55	59
Gewestelijke forfaitaire steun	37	44	35	31
Gewestelijke variabele steun	32	39	30	30

Het gebruikpercentage voor de uitgebreide tijdelijke werkloosheid is het hoogst voor middelgrote ondernemingen, gevolgd door grote ondernemingen. Deze laatste konden verhoudingsgewijs meer gebruikmaken van uitstel betaling fiscale verplichtingen en sociale bijdragen dan kleine en middelgrote ondernemingen. Het gebruikpercentage voor gewestelijke steun, zowel forfaitair als variabel, is het hoogst bij kleine ondernemingen.

Op regionaal niveau is het gebruikpercentage systematisch het hoogst in Wallonië en systematisch het laagst in Vlaanderen. Hoewel de verschillen tussen de gewesten klein blijven wat betreft het gebruikpercentage voor uitgebreide tijdelijke werkloosheid (75 % in Wallonië tegenover 72 % in Vlaanderen en Brussel), zijn ze groter wat betreft de andere steunmaatregelen. Dit is met name het geval voor de gewestelijke forfaitaire steun, die gebruikt is door 50 % van de Waalse ondernemingen tegenover 40 % van de Brusselse en 31 % van de Vlaamse ondernemingen.

Ongeacht de beschouwde steunmaatregel is een grote meerderheid van de ondervraagde ondernemingen, meer dan 8 op de 10, van mening dat de administratieve lasten beperkt zijn gebleven (geen lasten of aanvaardbare lasten).

Tabel 10 Beoordeling van de administratieve lasten verbonden aan de steunmaatregelen
In % van het aantal ondernemingen die er gebruik van maken

	Geen lasten	Aanvaardbare lasten	Te hoge lasten
Uitgebreide tijdelijke werkloosheid	11	76	13
Uitstel betaling fiscale verplichtingen en sociale bijdragen	17	72	12
Gewestelijke forfaitaire steun	18	65	16
Gewestelijke variabele steun	17	64	19

Er is geen effect van de ondernemingsgrootte op de beoordeling van de administratieve lasten van de steunmaatregelen. Wat de uitgebreide tijdelijke werkloosheid betreft, vinden middelgrote ondernemingen de administratieve lasten verhoudingsgewijs het vaakst nihil of aanvaardbaar (91 %) en grote ondernemingen verhoudingsgewijs het minst vaak (82 %). Wat het uitstel betaling fiscale verplichtingen en sociale bijdragen betreft, vertonen grote ondernemingen het hoogste percentage (93 %) en kleine ondernemingen het laagste (83 %). Kleine ondernemingen vinden ook verhoudingsgewijs het vaakst dat de lasten nihil of aanvaardbaar zijn voor zowel gewestelijke forfaitaire als variabele steun (respectievelijk 85 % en 83 %), op de voet gevolgd door middelgrote ondernemingen (respectievelijk 85 % en 82 %), terwijl grote ondernemingen lagere percentages hebben (respectievelijk 79 % en 78 %).

Op regionaal niveau is het percentage gebruikers die de administratieve lasten te zwaar vinden, het hoogst in het Waals Gewest voor elk van de vier onderzochte steunmaatregelen (21 % voor gewestelijke variabele steun, 18 % voor tijdelijke werkloosheid en gewestelijke forfaitaire steun en 12 % voor uitstel betaling fiscale verplichtingen en sociale bijdragen). Omgekeerd is dit percentage het laagst voor de Brusselse ondernemingen voor het uitstel betaling fiscale verplichtingen en sociale bijdragen (9 %) en de gewestelijke forfaitaire steun (13 %) en voor de Vlaamse ondernemingen voor de uitgebreide tijdelijke werkloosheid (10 %) en de gewestelijke variabele steun (17 %).

4. Resultaten van de enquête over de administratieve lasten bij de zelfstandigen

In dit deel worden de resultaten van de enquête voorgesteld die werd gehouden bij een representatieve steekproef van de populatie van Belgische zelfstandigen die actief waren in 2020. Net zoals voor de ondernemingen omvat het enerzijds een kwantitatief luik waarin de kosten van de administratieve lasten worden geraamd en anderzijds een kwalitatief luik waarin dieper wordt ingegaan op de perceptie van de kwaliteit van de regelgeving en van de kwaliteit van het contact met de bevoegde administratie.

4.1. De kosten van de administratieve verplichtingen

4.1.1. Beschrijving

De kosten van de administratieve lasten bij de zelfstandigen worden in deze studie omschreven als de totale kosten gekoppeld aan de procedures en verplichtingen die de zelfstandigen zelf voor hun rekening nemen of uitbesteden aan externe diensten, om al hun administratieve verplichtingen op het vlak van fiscale en milieuregelgevingen te vervullen. De kosten van de administratieve lasten bij de zelfstandigen worden op dezelfde manier berekend en gedefinieerd als bij de ondernemingen, met het verschil dat het bij de ondernemingen om drie regelgevingsdomeinen gaat (fiscaliteit, milieu en tewerkstelling) en bij de zelfstandigen om slechts twee domeinen (fiscaliteit en milieu). Dat verschil is logisch aangezien een zelfstandige in dit onderzoek per definitie geen werknemers heeft en in principe ook geen administratieve verplichtingen inzake tewerkstelling moet nakomen.

4.1.2. Resultaten

a. De totale kosten

Tabel 11 geeft de resultaten van de raming van de totale kosten van de administratieve lasten inzake de fiscale en de milieuregelgeving voor alle zelfstandigen in België, alsook de opsplitsing van de totale kosten in interne en externe kosten. Op basis van de enquête worden de administratieve lasten voor de zelfstandigen in het jaar 2020 geraamd op 1,13 miljard euro, of 0,25 % van het bbp. Die totale kosten zijn voor 55 % interne kosten en voor 45 % externe kosten.

Tabel 11 Totale kosten van de administratieve verplichtingen voor de zelfstandigen in 2020

Aantal zelfstandigen	Soort kosten	In miljard euro	In % van het bbp
459 147	Totale kosten (betrouwbaarheidsinterval)	1,13 (0,94-1,33)	0,25 (0,21-0,29)
	Interne kosten	0,62	0,14
	Externe kosten	0,51	0,11

De cijfers tussen haakjes geven het 90%-betrouwbaarheidsinterval van de totale kosten voor de administratieve procedures. Dat betekent dat er 9 kansen op de 10 zijn dat de werkelijke waarde van de kosten zich binnen het gegeven interval bevindt.

Gelet op het groot aantal zelfstandigen in de dienstensector¹², neemt deze sector ook het grootste deel van de totale kosten van de administratieve lasten voor zijn rekening (72 %). De zelfstandigen uit de bouwsector betalen 14 % van het totaal aan administratieve kosten en 11 % valt ten laste van de zelfstandige landbouwers. Tot slot dragen de zelfstandigen uit de industriële sector slechts 3 % van de totale administratieve lasten, aangezien zij de kleinste groep zijn in de totale zelfstandigenpopulatie. Ongeacht de beschouwde activiteitensector liggen de interne kosten hoger dan de externe kosten, behalve voor zelfstandigen uit de bouwsector voor wie de interne kosten iets lager zijn dan de externe kosten.

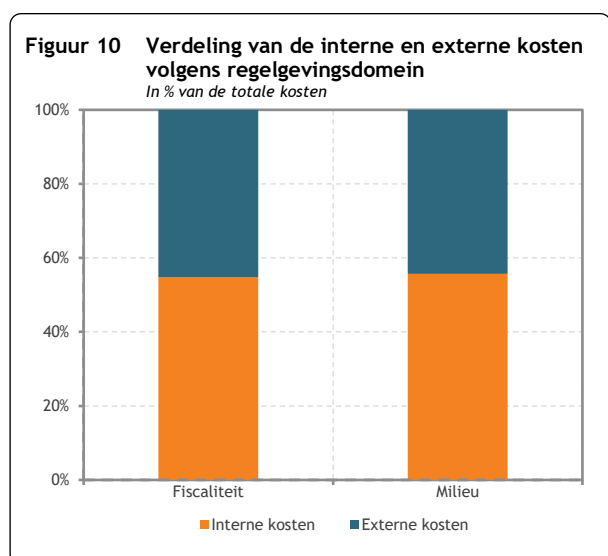
Tabel 12 Verdeling van de totale kosten per sector en per type kosten

Sector	Totale kosten (in miljard euro)	In % van de totale kosten	Soort kosten	In miljard euro
Landbouw, visserij	0,12	10,6	Interne kosten	0,07
			Externe kosten	0,05
Industrie	0,04	3,3	Interne kosten	0,02
			Externe kosten	0,02
Bouwnijverheid	0,15	13,6	Interne kosten	0,07
			Externe kosten	0,08
Diensten	0,82	72,5	Interne kosten	0,46
			Externe kosten	0,36

De opsplitsing van de totale kosten naargelang van het regelgevingsdomein (tabel 13) toont duidelijk dat de administratieve lasten die voortvloeien uit de fiscale regelgeving veel zwaarder zijn dan die als gevolg van de milieuregelgeving. Die laatste vertegenwoordigen slechts 8 % van de totale kosten van de administratieve procedures.

Tabel 13 Verdeling van de totale kosten volgens regelgevingsdomein
In %

Regelgeving	In % van de totale kosten
Fiscaliteit	92
Milieu	8

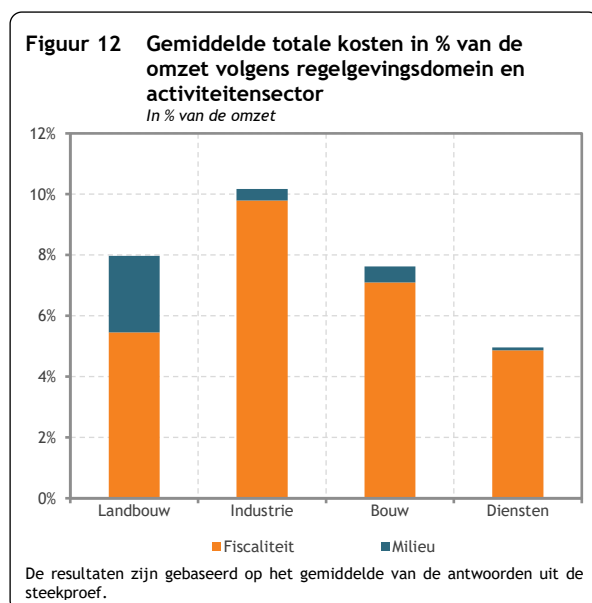
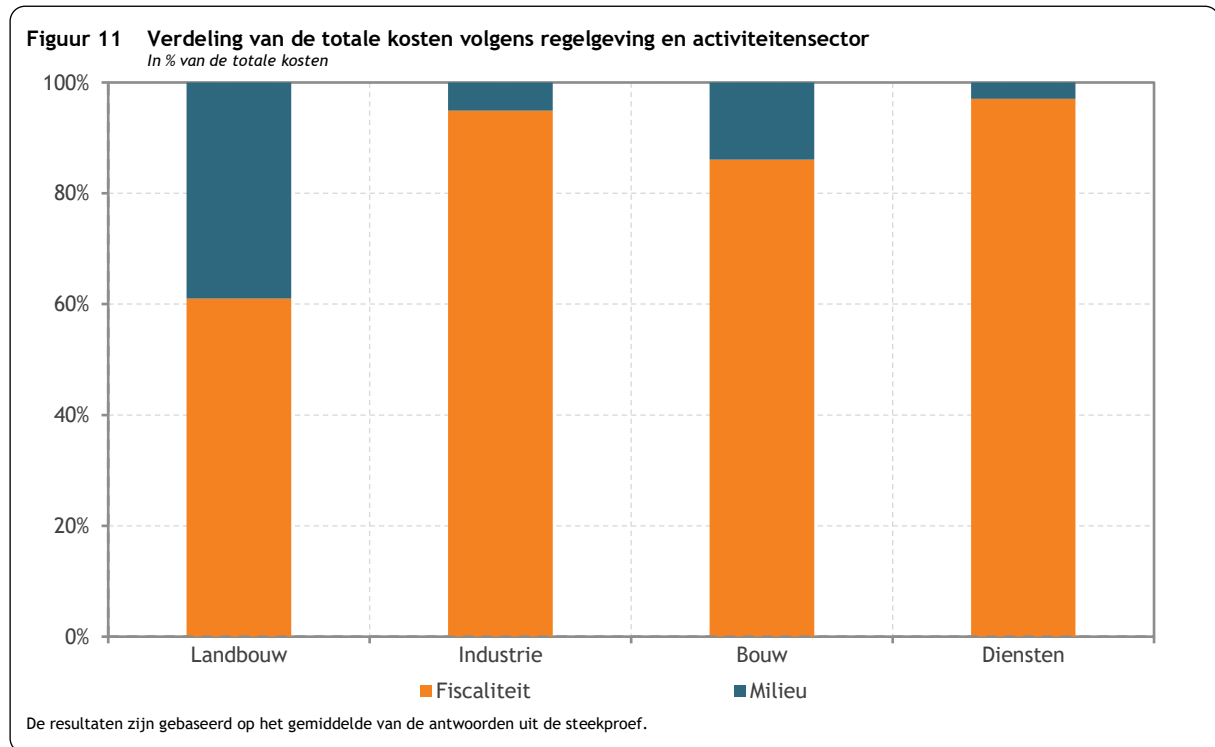

De verdeling van de totale kosten in interne en externe kosten volgens regelgevingsdomein, zoals weergegeven in figuur 10, toont weinig verschil tussen de twee regelgevingsdomeinen. De kosten van de externe diensten die nodig zijn om te voldoen aan de administratieve vereisten vertegenwoordigen een iets groter deel van de totale kosten in het fiscale domein (45 %) dan in het milieudomein (44 %).

¹² 74 % van de totale zelfstandigenpopulatie bevindt zich in de dienstensector, 14 % in de bouwsector, 7 % in de landbouwsector en 5 % in de industrie.

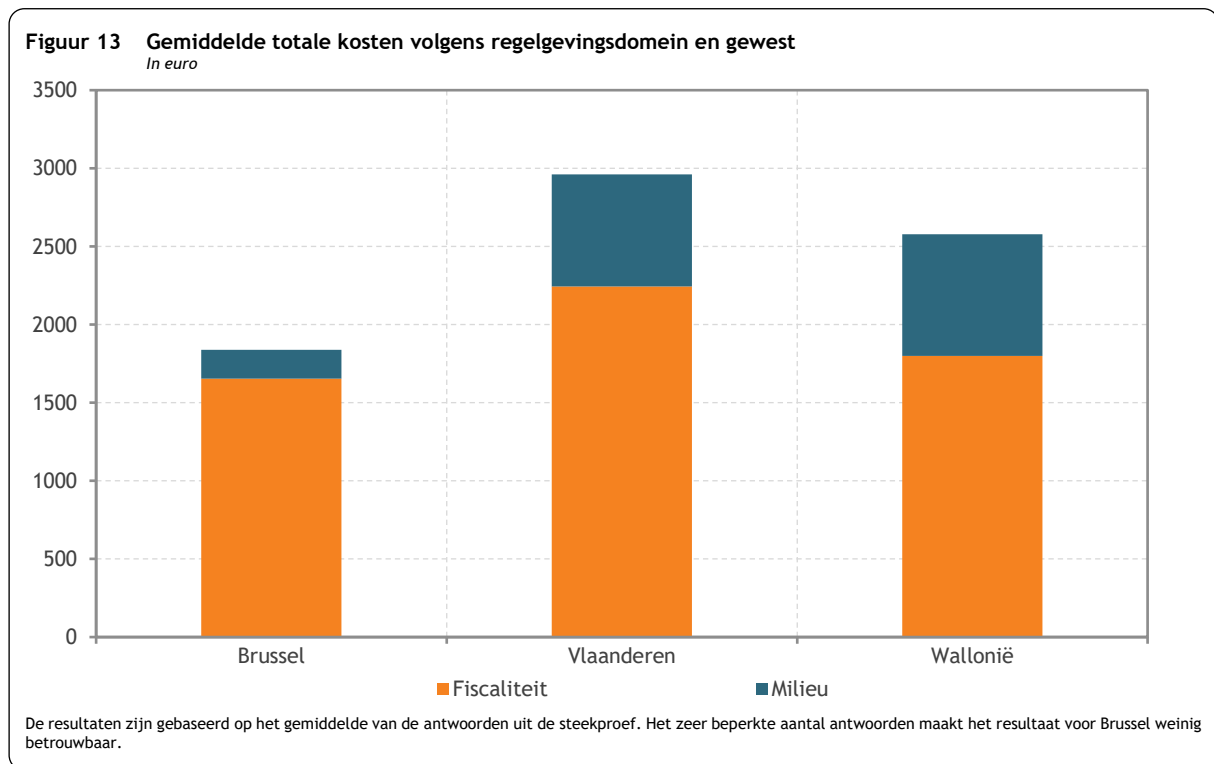
Figuur 11 toont het relatieve belang van de twee regelgevingsdomeinen voor elke klasse uit de steekproef. De administratieve lasten voor de fiscale regelgeving zijn duidelijk groter dan de administratieve kosten die gegenereerd worden bij het naleven van de milieuregelgeving. Dat geldt voor alle sectoren. In de landbouwsector liggen de kosten ten gevolge van de milieuregelgeving hoger: 39 % van de totale kosten voor de landbouwsector, tegenover 14 % voor de bouwnijverheid, 5 % voor de industrie en 3 % voor de diensten.

Zoals blijkt uit figuur 12, hebben zelfstandigen uit de industriële sector de hoogste gemiddelde kosten, gemeten in percentage van de omzet (10,2 %). Die kosten zijn voornamelijk een gevolg van de fiscale administratieve lasten. Daartegenover hebben de zelfstandigen uit de dienstensector de laagste gemiddelde kosten in percentage van de omzet (5,0 %), gevolgd door de zelfstandigen uit de bouwnijverheid (7,6 %) en de landbouw (8,0 %). Voor deze laatste vertegenwoordigen de kosten van de administratieve lasten in het milieudomein een veel groter percentage van de omzet dan in de andere activiteitssectoren.

Voor de ondernemingen werd een gemiddelde kostprijs per werknemer berekend en voorgesteld in figuur 3. Uit de berekening blijkt dat bij een kleine onderneming de gemiddelde kosten per werknemer 6 250 euro bedragen. De gemiddelde kosten per werknemer stemmen overeen met de gemiddelde totale kosten bij de zelfstandigen aangezien de zelfstandigen geen werknemers hebben. Die gemiddelde kosten liggen lager dan die van de kleine ondernemingen voor alle categorieën zelfstandigen. Ze bedragen inderdaad 3 828 euro voor de zelfstandigen uit de landbouw tegenover 2 447 euro voor de zelfstandigen uit de bouw, 2 410 euro voor de zelfstandigen uit de dienstensector en 1 603 euro voor de zelfstandigen uit de industrie.

Figuur 13 geeft de verdeling van de gemiddelde totale kosten per gewest en per regelgevingsdomein. De Vlaamse zelfstandigen hebben de hoogste gemiddelde totale kosten, gevolgd door de Waalse en, ten slotte, de Brusselse zelfstandigen die zeer lage kosten inzake milieu torsi. Er moet opgemerkt worden dat het beperkt aantal antwoorden van de zelfstandigen uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de raming van de kosten van de administratieve lasten weinig betrouwbaar maakt. In de drie gewesten worden de gemiddelde kosten voornamelijk veroorzaakt door de fiscale regelgeving.

b. De interne kosten

Net zoals voor de ondernemingen betreffen de interne kosten de kosten van het aantal uren die de zelfstandige besteedt aan het vervullen van de administratieve verplichtingen.

Tabel 14 geeft de geschatte gemiddelde interne uitgaven van de zelfstandigen gedurende één jaar in euro en als percentage van de omzet. In absolute waarde zijn de interne kosten het hoogst voor de zelfstandigen uit de landbouwsector en het laagst voor de zelfstandigen uit de industrie. Maar in relatieve termen, als percentage van de omzet, hebben de zelfstandigen uit de industriële sector de

hoogste interne kosten en de zelfstandigen uit de dienstensector de laagste interne kosten. De activiteit van de zelfstandigen uit de industriële sector, gemeten aan de hand van de omzet, lijkt meer te zijn getroffen door de gezondheids crisis dan de activiteit van de zelfstandigen in de overige sectoren.

Tabel 14 Gemiddelde interne kosten volgens activiteitensector en regelgevingsdomein
In euro en als % van de omzet

	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Diensten
Gemiddelde interne kosten - in euro	2 205	887	1 123	1 352
Gemiddelde interne kosten - als % van de omzet	4,73 %	5,51 %	3,50 %	2,76 %
- Fiscaliteit	3,16 %	5,30 %	3,28 %	2,71 %
- Milieu	1,57 %	0,22 %	0,23 %	0,05 %

De resultaten zijn gebaseerd op het gemiddelde van de antwoorden uit de steekproef.

Uit de verdeling van de interne kosten per regelgevingsdomein blijkt dat de fiscale regelgeving een groot aandeel heeft in de gemiddelde interne kosten, uitgedrukt in percentage van de omzet. Opvallend is wel dat voor de zelfstandigen uit de landbouwsector de milieuregelgeving zwaarder weegt in de gemiddelde interne kosten dan in de overige sectoren.

c. De externe kosten

Zoals reeds gezegd, geven de externe kosten een raming van de jaarlijkse uitgaven aan externe diensten die een zelfstandige inschakelt om aan zijn administratieve verplichtingen te kunnen voldoen. In tabel 15 worden de gemiddelde externe kosten weergegeven volgens de activiteitensector van de zelfstandigen en per regelgevingsdomein, zowel in euro als in percentage van de omzet. In absolute waarde dragen de zelfstandigen uit de landbouwsector de hoogste gemiddelde externe kosten en die uit de industrie de laagste. In percentage van de omzet dragen de zelfstandigen uit de dienstensector de laagste externe kosten en die uit de industrie de hoogste.

Wanneer dieper wordt ingegaan op de verdeling van de externe kosten per regelgevingsdomein, blijkt duidelijk dat de fiscale regelgeving het grootste aandeel heeft in de externe kosten, gemeten in percentage van de omzet en ongeacht de activiteitensector. De externe kosten als gevolg van de milieuregelgeving, in percentage van de omzet, zijn vrij hoog voor de zelfstandigen uit de landbouwsector en relatief laag voor de zelfstandigen uit de dienstensector.

Tabel 15 Gemiddelde externe kosten volgens activiteitensector en regelgevingsdomein
In euro en als % van de omzet

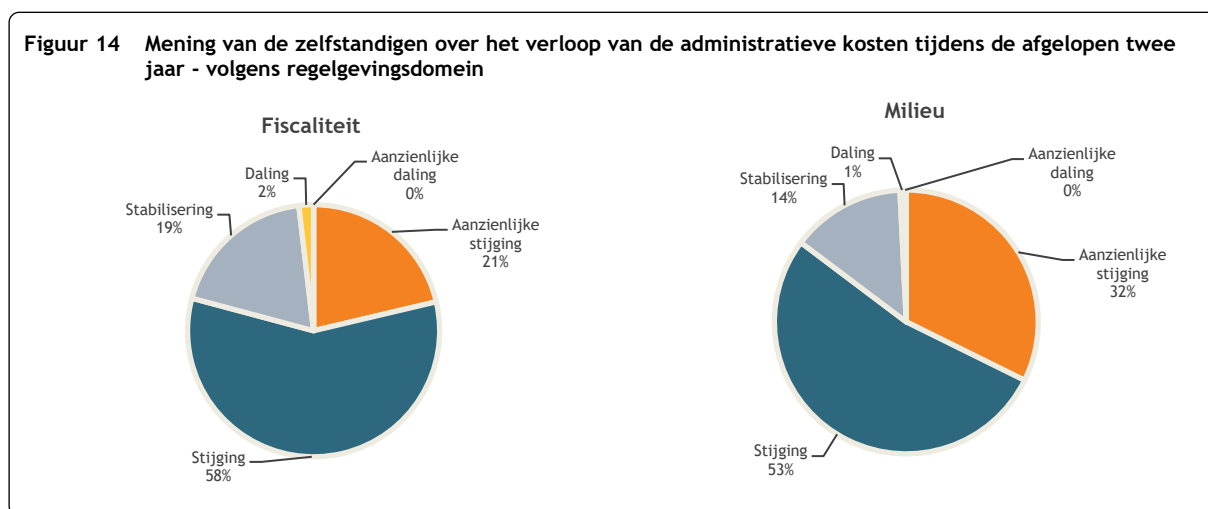
	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Diensten
Gemiddelde externe kosten - in euro	1 623	716	1 324	1 058
Gemiddelde externe kosten - als % van de omzet	3,25 %	4,66 %	4,12 %	2,20 %
- Fiscaliteit	2,30 %	4,50 %	3,82 %	2,16 %
- Milieu	0,95 %	0,16 %	0,30 %	0,04 %

De resultaten zijn gebaseerd op het gemiddelde van de antwoorden uit de steekproef.

d. Evolutie van de totale kosten van de administratieve lasten

Net zoals de ondernemingen, werd ook de zelfstandigen in de enquête gevraagd naar hun mening over de evolutie van de administratieve lasten tijdens de voorbije twee jaar (2019 en 2020).

Figuur 14 geeft aan dat slechts weinig zelfstandigen vinden dat de administratieve lasten (aanzienlijk) gedaald zijn. Slechts 2 % van hen heeft in de afgelopen twee jaar een (aanzienlijke) daling van de kosten in het fiscale domein ervaren en 1 % in het milieudomein. Een zeer grote meerderheid van de zelfstandigen is van mening dat de administratieve lasten (sterk) zijn toegenomen in het milieudomein (85 %) en in het fiscale domein (79 %). Die cijfers zijn hoger dan bij de ondernemingen voor dezelfde domeinen (respectievelijk 75 % en 70 %).

Op regionaal niveau en abstractie makend van de resultaten voor Brussel, die door het zeer beperkt aantal respondenten niet als betrouwbaar beschouwd kunnen worden, zijn er geen significante verschillen (tabel 16). De resultaten voor de twee andere gewesten weerspiegelen dus de nationale bevindingen omtrent de perceptie van de evolutie van de administratieve lasten gedurende de laatste twee jaar.

Tabel 16 Mening van de zelfstandigen over de evolutie van de administratieve lasten tijdens de afgelopen twee jaar volgens regelgevingsdomein en gewest

	Milieu			Fiscaliteit		
	Brussel*	Vlaanderen	Wallonië	Brussel*	Vlaanderen	Wallonië
Aanzienlijk gestegen	36 %	34 %	28 %	43 %	19 %	25 %
Gestegen	36 %	51 %	58 %	50 %	61 %	52 %
Ongewijzigd	27 %	14 %	13 %	0 %	19 %	21 %
Gedaald	0 %	0 %	1 %	7 %	1 %	2 %
Aanzienlijk gedaald	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %

Opmerking: bij de berekening van deze percentages werd geen rekening gehouden met de antwoordmogelijkheid 'geen mening'.

* onvoldoende aantal respondenten om de betrouwbaarheid van de resultaten te waarborgen.

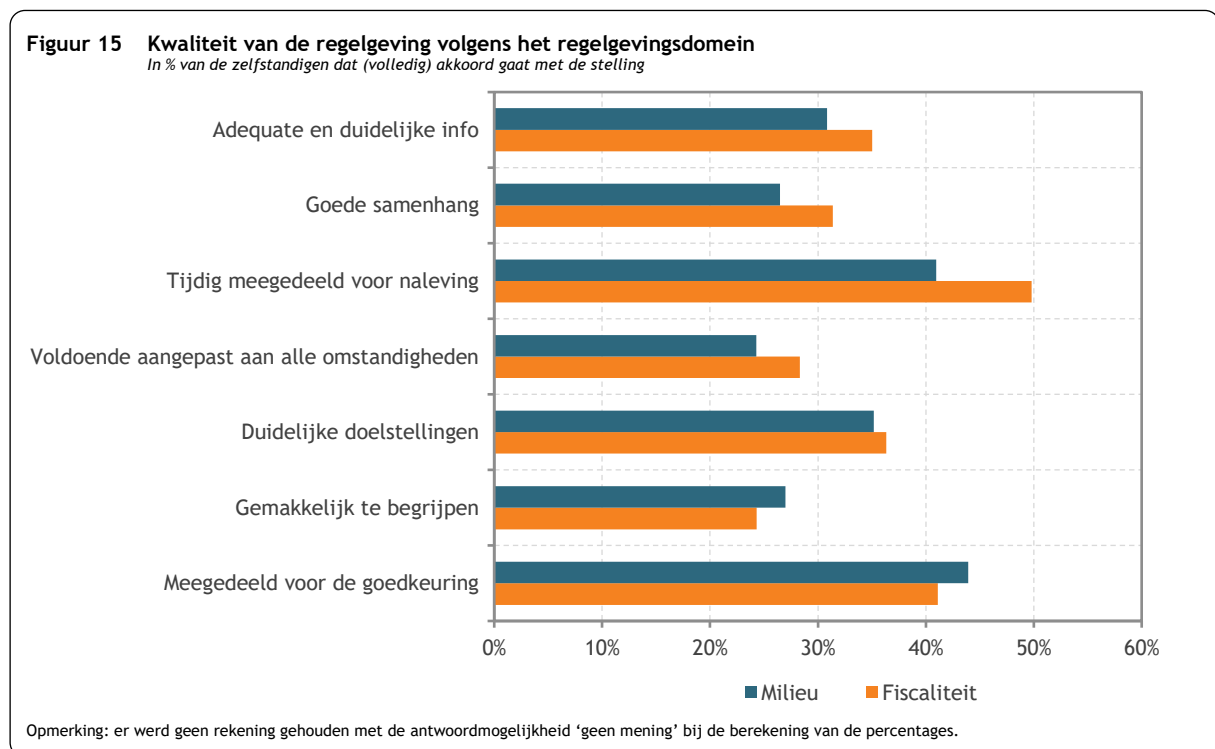
Ongeacht het gewest, ondervinden zeer weinig zelfstandigen, vooral in het milieudomein, een (aanzienlijke) daling van de administratieve lasten. Verhoudingsgewijs zijn er meer Waalse zelfstandigen die een (aanzienlijke) toename voor de milieuregelgeving (86 % tegenover 85 % van de Vlaamse zelfstandigen) ondervinden, terwijl het omgekeerde geldt voor de fiscale regelgeving:

80 % van de Vlaamse zelfstandigen ondervinden een (aanzienlijke) stijging van de fiscale administratieve lasten, tegenover 77 % van de Waalse zelfstandigen.

4.2. De kwaliteit van de regelgeving

Net als bij de ondernemingen begint het kwalitatieve luik van de enquête met de beoordeling door de zelfstandigen van de kwaliteit van de regelgeving.

Figuur 15 geeft een samenvatting van de resultaten door het percentage zelfstandigen weer te geven dat het (volledig) eens is met de stellingen in de vragenlijst.

In tegenstelling tot de ondernemingen, zijn de percentages zelfstandigen die het eens zijn met de voorgestelde stellingen, in het fiscale domein over het algemeen hoger dan in het milieudomein (voor 5 van de 7 stellingen).

Daarentegen delen de zelfstandigen de mening van de ondernemingen en gaan ze meer akkoord met dezelfde stellingen, namelijk de stellingen die verband houden met de bekendmaking van de regelgevingen (deze wordt tijdig meegedeeld en vóór de goedkeuring en de doelstellingen zijn duidelijk). Ze uiten zich ook meer kritisch over de verstaanbaarheid van de regelgevingen, de aangepastheid aan alle situaties en hun samenhang (vooral in het milieudomein).

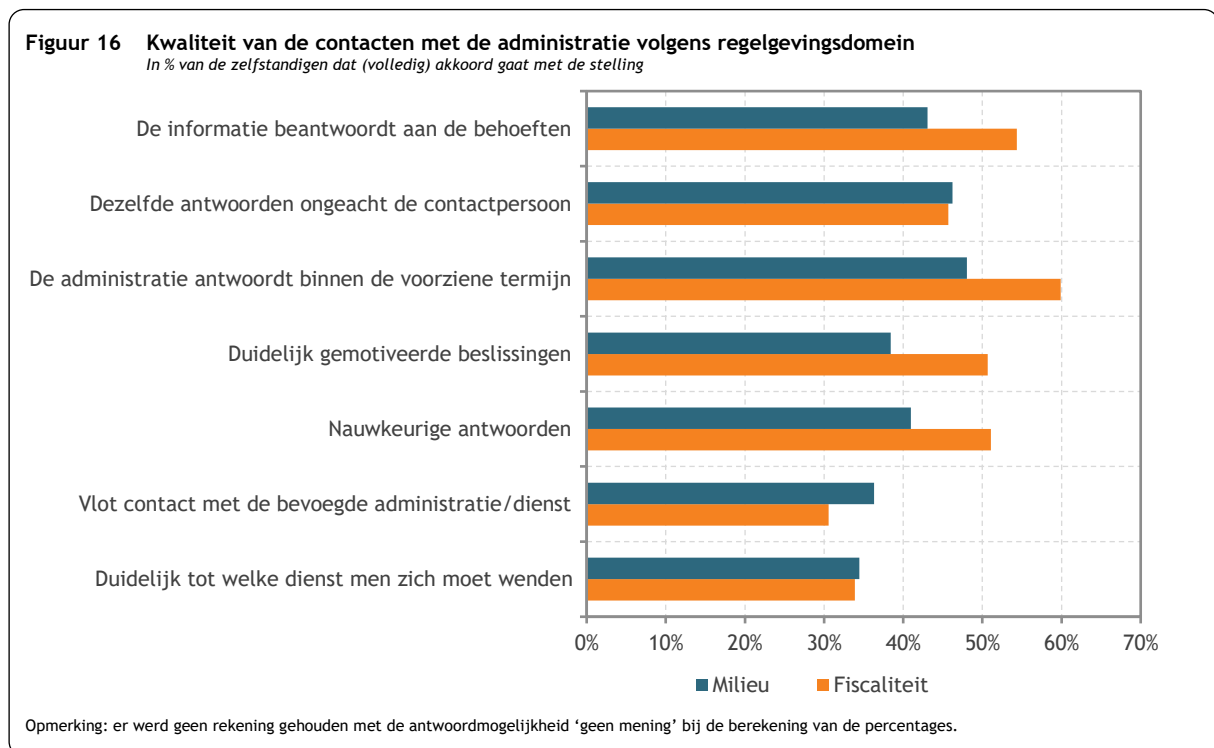
De antwoorden verschillen naar gelang van de activiteitensector en het regelgevingsdomein. In het fiscale domein vertonen de zelfstandigen uit de bouwsector voor de 7 stellingen de hoogste percentages, terwijl in het milieudomein de zelfstandigen uit de landbouwsector de laagste percentages hebben. Ongeacht de activiteitensector, scoren dezelfde stellingen altijd het hoogst, met name de stellingen over de bekendmaking van de regelgeving.

Op regionaal niveau liggen de percentages van de zelfstandigen die (volledig) akkoord gaan met de fiscale stellingen in Vlaanderen en Wallonië relatief dicht bij elkaar. In het milieudomein hebben Waalse zelfstandigen daarentegen systematisch hogere percentages dan hun Vlaamse tegenhangers. De percentages wijken meer af voor de Brusselse zelfstandigen, maar door het beperkt aantal ontvangen antwoorden zijn deze resultaten weinig betrouwbaar.

4.3. De kwaliteit van de administratie

Figuur 16 toont dat de zelfstandigen, net zoals de ondernemingen, meer tevreden zijn over de kwaliteit van de contacten met de administratie dan over de kwaliteit van de regelgeving op zich. De zelfstandigen geven lagere scores dan de ondernemingen voor alle stellingen in de milieuregelgeving en hogere scores voor alle stellingen in de fiscale regelgeving.

Globaal genomen lijkt de kwaliteit van de contacten van de zelfstandigen met de betrokken administratie gunstiger voor de fiscaliteit dan voor het milieu, de fiscale administratie scoort het hoogst voor 4 van de 7 stellingen.

Ongeacht het regelgevingsdomein scoort dezelfde stelling het hoogst bij de zelfstandigen die (volledig) akkoord gaan: de antwoorden worden binnen de voorziene termijn verstrekt. Voor de fiscale regelgeving volgen dan deze drie stellingen: de informatie beantwoordt aan de behoeften, de administratie geeft nauwkeurige antwoorden, de beslissingen zijn duidelijk gemotiveerd. In het milieudomein komt de stelling 'de antwoorden zijn gelijk ongeacht de contactpersoon' op de tweede positie, gevolgd door dezelfde stellingen als in het fiscale domein.

Net als bij de ondernemingen, scoren de twee stellingen 'gemakkelijk de bevoegde dienst achterhalen en contacteren' het laagst bij de zelfstandigen die (volledig) akkoord gaan.

De gewestelijke resultaten wijken niet af van de nationale toestand. In het fiscale domein slaan de hoogste percentages systematisch op de Brusselse zelfstandigen, maar het beperkte aantal antwoorden noopt tot voorzichtigheid bij de interpretatie van de resultaten. De Waalse zelfstandigen hebben de laagste percentages voor 4 van de 7 stellingen en de Vlaamse zelfstandigen voor 3 van de 7 stellingen. In het milieudomein hebben de Waalse zelfstandigen de hoogste percentages voor zes van de zeven stellingen, terwijl de Brusselse zelfstandigen de laagste percentages hebben voor alle stellingen.

4.4. Waardering van de vereenvoudigingsinitiatieven

Het kwalitatieve deel gaat verder met het gebruik en de waardering van dezelfde zeven vereenvoudigingsinitiatieven die ook werden voorgelegd aan de ondernemingen.

MyMinFin, de elektronische facturatie en eBox zijn duidelijk de populairste initiatieven bij zowel de zelfstandigen als de ondernemingen, hoewel de percentages bij de zelfstandigen lager liggen. Hoewel de doelgroep kleiner is, worden E-procurement en de elektronische attesten bij overheidsopdrachten gebruikt door bijna één op de vijf zelfstandigen. Mercurius en Only Once zijn de twee initiatieven die beduidend minder worden gebruikt door zowel zelfstandigen als ondernemingen.

Tabel 17 Gebruik van de zeven vereenvoudigingen door de zelfstandigen volgens activiteitensector
In % van het aantal antwoorden

	Totaal	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Diensten
eBox	38,4	29,7	42,0	37,5	55,6
MyMinFin	59,5	45,6	73,0	61,8	75,8
Elektronische facturatie	42,4	39,3	45,5	41,8	46,6
E-procurement en elektronische attesten	19,7	23,7	15,6	12,5	19,8
Mercurius	7,7	9,9	4,1	4,5	8,5
Elektronische ecocheques	16,2	17,9	14,0	10,3	18,8
Only Once	9,2	11,4	8,3	3,5	9,4

Uit tabel 17 blijkt dat, ongeacht de activiteitensector, dezelfde vereenvoudigingsinitiatieven het meest worden gebruikt (MyMinFin, elektronische facturering en eBox), en dezelfde initiatieven ook het minst gebruikt (Mercurius en Only Once). Wat de meest gebruikte initiatieven betreft, zijn de hoogste gebruikspercentages terug te vinden bij de zelfstandigen uit de dienstensector, gevolgd door de zelfstandigen uit de industrie. De laagste percentages worden daarentegen opgetekend door de zelfstandigen uit de landbouwsector.

In de drie gewesten blijft de hiërarchie in het gebruik van de vereenvoudigingsinitiatieven gehandhaafd, met uitzondering van eBox, die voorloopt op de elektronische facturatie in Vlaanderen en Brussel (met respectievelijk 41 % tegenover 40 % in Vlaanderen en 56 % tegenover 44 % in Brussel).

Van de drie gewesten heeft Brussel het hoogste gebruikspercentage voor MyMinFin (79 %), eBox (56 %) en E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten (24 %), Vlaanderen voor elektronische ecocheques (17 %), Mercurius (9 %) en Only Once (11 %), en Wallonië voor elektronische facturatie (47 %).

De waardering door de zelfstandigen die gebruik maken van de vereenvoudigingsinitiatieven varieert volgens project, zoals blijkt uit tabel 18. Net als bij de ondernemingen worden de meest gebruikte initiatieven ook het meest gewaardeerd door de zelfstandigen.

Tabel 18 Waardering van de zeven vereenvoudigingen
In % van het aantal zelfstandigen die er gebruik van maakt

	Veel	Enigszins	Helemaal niet
eBox	27,5	52,8	19,7
MyMinFin	37,8	56,4	5,8
Elektronische facturatie	37,6	42,0	20,4
E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten	22,0	39,8	38,1
Mercurius	6,5	15,2	78,3
Elektronische ecocheques	24,7	39,2	36,1
Only Once	12,7	25,5	61,8

De zelfstandigen zijn positief over MyMinFin: 93 % van de zelfstandigen die het gebruiken, waarderen het (sterk of enigszins), tegenover 84 % voor eBox en 79 % voor de elektronische facturatie. Deze percentages liggen echter lager dan bij de ondernemingen. Mercurius en Only Once onderscheiden zich daarentegen van de andere initiatieven doordat de meerderheid van de zelfstandigen die er gebruik van maken helemaal niet tevreden is (respectievelijk 78 % en 62 %).

Er is geen significant verschil volgens de activiteitensector in de beoordeling van de vereenvoudigingsinitiatieven die gebruikt worden door de zelfstandigen. De zelfstandigen uit de landbouwsector tonen de laagste waarderingpercentages (enigszins of veel) voor alle initiatieven behalve voor Mercurius en Only Once. Daarover zijn de zelfstandigen uit de industrie het minst tevreden. De eBox, MyMinfin en Only Once worden het meest gewaardeerd door de zelfstandigen uit de dienstensector. Voor de zelfstandigen uit de bouwsector gaat het om E-procurement, de elektronische attesten bij overheidsopdrachten, Mercurius en de elektronische ecocheques.

Er zijn ook geen grote regionale verschillen in de waardering van de vereenvoudigingen door de zelfstandigen. MyMinFin is de koploper van meeste gewaardeerde initiatieven in de drie gewesten: 96 % van de Brusselse zelfstandigen die er gebruik van maken, waarderen het (enigszins of veel), tegenover 95 % van de Waalse zelfstandigen en 93 % van de Vlaamse zelfstandigen. De eBox komt echter op de tweede plaats bij de Vlaamse zelfstandigen (84 %), terwijl elektronische facturatie de tweede plaats inneemt bij de Waalse zelfstandigen (79 %) en E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten bij de Brusselse zelfstandigen (88 %). In de drie gewesten zijn de minst gewaardeerde vereenvoudigingsinitiatieven Mercurius en Only Once.

4.5. De administratieve lasten verbonden aan de steunmaatregelen

Net als de ondernemingen werd ook aan de zelfstandigen hun mening gevraagd over de administratieve lasten verbonden aan de vier steunmaatregelen.

Zoals uit tabel 19 blijkt, is het overbruggingsrecht de maatregel die door het grootste aantal zelfstandigen is gebruikt, ongeacht hun activiteitensector. De gebruikspercentages lopen echter sterk uiteen, van 44 % van de zelfstandigen in de bouwsector tot slechts 15 % van de zelfstandigen in de

landbouwsector. De gewestelijke forfaitaire steun komt op de tweede plaats voor alle zelfstandigen en voor de zelfstandigen uit de verschillende activiteitensectoren, met uitzondering van de zelfstandigen uit de bouwsector die meer gebruik hebben gemaakt van het uitstel betaling fiscale verplichtingen en sociale bijdragen (een derde van hen heeft van deze maatregel gebruikgemaakt).

Tabel 19 Gebruik van de vier steunmaatregelen naargelang de activiteitensector van de zelfstandigen
In % van het aantal antwoorden

	Totaal	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Diensten
Overbruggingsrecht	27	15	36	44	34
Uitstel betaling fiscale verplichtingen en sociale bijdragen	22	14	26	33	26
Gewestelijke forfaitaire steun	23	15	31	28	32
Gewestelijke variabele steun	18	13	22	23	23

De zelfstandigen uit de landbouwsector vertonen systematisch de laagste gebruikpercentages van de steunmaatregelen.

Op gewestelijk niveau maken de Brusselse zelfstandigen het meest gebruik van de eerste drie steunmaatregelen en de Vlaamse zelfstandigen systematisch het minst van de vier steunmaatregelen. Hoewel de verschillen in gebruikpercentages tussen Vlaanderen en Wallonië betrekkelijk klein zijn, liggen de percentages in Brussel aanzienlijk hoger voor de eerste twee steunmaatregelen. Zo heeft 48 % van de ondervraagde Brusselse zelfstandigen van het overbruggingsrecht gebruikgemaakt, tegenover 29 % van de Waalse zelfstandigen en 25 % van de Vlaamse zelfstandigen. Daarnaast heeft 42 % van de ondervraagde Brusselse zelfstandigen gebruikgemaakt van het uitstel betaling fiscale verplichtingen en sociale bijdragen, tegenover 21 % van de Waalse zelfstandigen en 20 % van de Vlaamse zelfstandigen.

Ongeacht de beschouwde steunmaatregel is een grote meerderheid van de zelfstandigen die er gebruik van hebben gemaakt, meer dan 8 op de 10, van mening dat de administratieve lasten beperkt zijn gebleven (geen lasten of aanvaardbare lasten).

Tabel 20 Beoordeling van de administratieve lasten verbonden aan de steunmaatregelen
In % van het aantal zelfstandigen dat er gebruik van maakt

	Geen last	Aanvaardbare last	Te hoge last
Overbruggingsrecht	16	69	15
Uitstel betaling fiscale verplichtingen en sociale bijdragen	18	70	12
Gewestelijke forfaitaire steun	21	66	13
Gewestelijke variabele steun	17	67	16

De activiteitensector speelt geen rol in de beoordeling van de administratieve lasten verbonden aan de steunmaatregelen. Wat het overbruggingsrecht betreft, beschouwen zelfstandigen uit de landbouwsector de administratieve lasten verhoudingsgewijs het vaakst als nihil of aanvaardbaar (90 %) en zelfstandigen uit de bouwnijverheid verhoudingsgewijs het minst vaak (78 %). Voor het uitstel betaling fiscale verplichtingen en sociale bijdragen vertonen de zelfstandigen uit de landbouwsector het hoogste percentage (92 %) en de zelfstandigen uit de dienstensector het laagste (84 %). Deze laatsten vertonen het hoogste percentage voor de gewestelijke forfaitaire steun (92 %), terwijl de zelfstandigen uit de industrie het laagste percentage optekenen (82 %). Wat ten slotte de gewestelijke variabele steun betreft, vertonen de zelfstandigen uit de landbouwsector en de dienstensector het hoogste percentage (89 %) en die uit de industrie het laagste (77 %).

Op gewestelijk niveau is het percentage gebruikers dat de administratieve lasten te hoog vindt, het grootst in het Vlaams Gewest voor het overbruggingsrecht en de gewestelijke forfaitaire steun (respectievelijk 17 % en 15 %). In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is dat voor het uitstel betaling fiscale verplichtingen en sociale bijdragen en de gewestelijke variabele steun (respectievelijk 15 % en 17 %). Omgekeerd is dit percentage het laagst in Brussel voor het overbruggingsrecht (6 %) en de gewestelijke forfaitaire regionale steun (0 %). Bij de Waalse zelfstandigen is dit percentage het laagst voor het uitstel betaling fiscale verplichtingen en sociale bijdragen (8 %) en bij de Vlaamse zelfstandigen voor de gewestelijke variabele steun (15 %).

5. Vergelijking van de resultaten uit de enquêtes van 2000 tot 2020

In dit deel wordt de vergelijking gemaakt van de resultaten uit de tien voorgaande enquêtes van het Federaal Planbureau. Die enquêtes werden om de twee jaar uitgevoerd sinds 2000¹³. Door de grootte van de betrouwbaarheidsintervallen moeten de cijfers en de trends in de evolutie van de totale kosten van de administratieve lasten voorzichtig geïnterpreteerd worden.

Na een korte inleiding wordt een deel gewijd aan de vergelijking van de resultaten voor de ondernemingen. In een tweede deel wordt die vergelijking gemaakt voor de zelfstandigen.

5.1. Inleiding

De enquête van 2021 is identiek aan de voorgaande enquêtes, met uitzondering van de mening over de vereenvoudigingsinitiatieven, waarvan de lijst in de loop der tijd werd aangepast aan de lopende projecten ter bevordering van de administratieve vereenvoudiging. Alleen de vragen over de mening van ondernemingen en zelfstandigen over de kwaliteit van de regelgeving en de kwaliteit van de contacten met de administratie komen van meet af aan in de tien enquêtes aan bod en worden vergeleken.

De toegepaste methodologie is dezelfde voor alle uitgevoerde enquêtes: per post wordt een vragenlijst verstuurd naar de ondernemingen en zelfstandigen uit de steekproef die door Statbel werd geselecteerd. Antwoorden kan per post met de bijgevoegde, voorgefrankeerde enveloppe of elektronisch via een specifieke website die toegankelijk is met login en wachtwoord.

Tabel 21 geeft een overzicht van het responspercentage van de tien uitgevoerde enquêtes. Voor de laatste enquête is de respons groter dan voor de voorgaande enquêtes, voor de ondernemingen en vooral voor de zelfstandigen. Uit deze tabel blijkt ook dat het gebruik van internet door ondernemingen en zelfstandigen in de afgelopen 20 jaar is toegenomen, ook al is het aantal antwoorden van de zelfstandigen via de website nog te laag om in 2023 over te schakelen op een uitsluitend elektronische enquête.

Tabel 21 Antwoordpercentage van de ondernemingen en zelfstandigen - Vergelijking
In %

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2020
Ondernemingen	15,3	23,3	19,4	17,0	20,0	17,8	20,6	18,5	17,3	17,4
- elektronisch (% antwoorden)	17,0	24,0	44,0	40,2	60,2	60,6	62,8	74,5	74,1	79,9
Zelfstandigen	7,5	16,6	12,3	10,4	10,6	10,5	12,5	10,9	10,3	14,3
- elektronisch (% antwoorden)	15,0	13,0	31,0	21,7	44,2	37,6	41,7	51,8	46,5	55,2

¹³ De resultaten van de verschillende enquêtes werden gepubliceerd in de vorm van Planning Papers die gratis gedownload kunnen worden op de website van het Federaal Planbureau (www.plan.be). Door een gebrek aan middelen kon de enquête voor het jaar 2018 niet plaatsvinden.

De administratieve lasten die wegen op de ondernemingen en de zelfstandigen zijn voor de tien enquêtes volgens dezelfde methode berekend. De gemiddelde kosten per klasse zijn eerst geëxtrapoleerd over de huidige populatie en de uitkomsten daarvan zijn opgeteld om tot de totale kosten van de administratieve lasten te komen. Tussen 2016 en 2020 is de populatie van de ondernemingen gedaald met 1,4 %, en die van de zelfstandigen met 11,5 % gestegen, zoals blijkt uit tabel 22. Een onderzoek naar de gevoeligheid van de resultaten is uitgevoerd door de gemiddelde kosten van de enquête 2020 te extrapoleren naar de populatie van 2016 voor elk van de steekproefstrata. Dat onderzoek staat vermeld in bijlage 3.

Tabel 22 Populatie van de ondernemingen en zelfstandigen - Vergelijking

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2020
Ondernemingen	205 467	203 170	199 008	203 795	202 323	212 921	208 486	201 858	205 867	202 929
Zelfstandigen	459 744	403 578	442 368	410 366	403 519	403 703	408 450	399 177	411 650	459 147

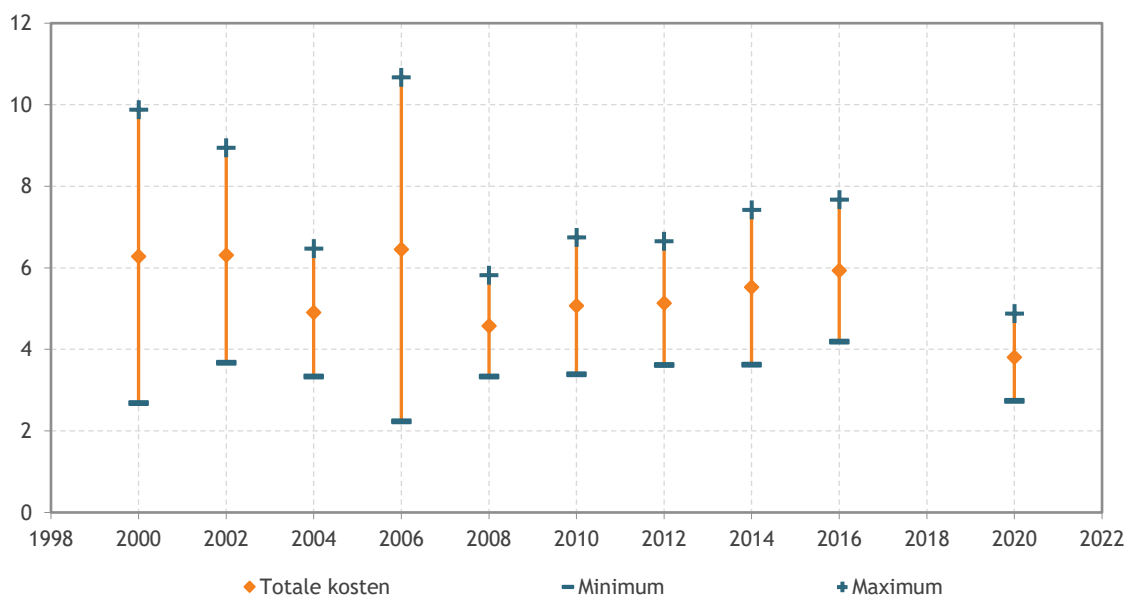
Bron: Ramingen gemaakt door Statbel ten behoeve van de enquête over de administratieve lasten. Enkel de zelfstandigen in hoofdberoep werden in aanmerking genomen.

5.2. Vergelijking van de resultaten: de ondernemingen

5.2.1. De kosten van de administratieve verplichtingen

Zoals blijkt uit figuur 17 vormen de geraamde totale kosten in miljard euro voor het jaar 2020 een breuk in de stijgende trend die sinds 2008 is waargenomen. Na een toename met 11 % tussen 2008 en 2010 zijn de kosten van de administratieve lasten voor de ondernemingen tussen 2010 en 2012 met 1 % gestegen, tussen 2012 en 2014 met 8 % en tussen 2014 en 2016 met 7 %, alvorens tussen 2016 en 2020 met 36 % te dalen. Tussen 2000 en 2020 zijn de kosten van de administratieve lasten afgenomen met 39 %. Sinds de daling in 2006, zijn de extreme waarden van het 90%-betrouwbaarheidsinterval van die raming gekrompen, wat wijst op een verbetering van de statistische betrouwbaarheid van de raming.

Figuur 17 Raming van de kosten van de administratieve lasten die wegen op de ondernemingen met bijhorend betrouwbaarheidsinterval - Vergelijking
In miljard euro

Het relatieve gewicht van de administratieve lasten, berekend als de totale kosten in procent van het nominale bbp van het overeenstemmende jaar, is tussen 2016 en 2020 gedaald met 0,57 procentpunt. Sinds 2000 is dit relatieve gewicht gedaald van 2,55 % van het bbp tot 0,83 % van het bbp, een daling met 1,72 procentpunt (tabel 23).

De interne kosten van de administratieve lasten zijn telkens hoger dan de externe kosten, met uitzondering van de jaren 2014 en 2016. Sinds 2006 veroorzaakt de fiscale regelgeving het grootste deel van de interne kosten. Het is ook dit regelgevingsdomein dat sinds het begin van de enquêtes het grootste deel van de externe kosten genereert. De milieuregelgeving daarentegen zorgt in alle enquêtes voor het kleinste aandeel van zowel interne als externe kosten.

Tussen 2016 en 2020 wordt de daling van de totale kosten van administratieve lasten verklaard door de daling van beide soorten kosten, maar zij is sterker voor de externe kosten (-48 %) dan voor de interne kosten (-22 %).

Tabel 23 Totale kosten van de administratieve verplichtingen - Vergelijking

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2020
Totale kosten in miljard euro	6,28	6,31	4,91	6,46	4,58	5,07	5,13	5,52	5,93	3,81
Totale kosten in % van het bbp	2,55	2,41	1,73	2,05	1,33	1,43	1,37	1,38	1,40	0,83
- Interne kosten in miljard euro	3,36	4,33	2,70	4,11	2,36	2,71	2,67	2,47	2,72	2,12
Tewerkstelling	1,42	1,74	1,27	1,07	0,92	0,97	1,02	0,94	0,97	0,74
Fiscaliteit	1,48	1,67	1,06	2,78	1,19	1,40	1,40	1,36	1,52	1,24
Milieu	0,46	0,92	0,36	0,26	0,25	0,34	0,26	0,18	0,22	0,13
- Externe kosten in miljard euro	2,92	1,98	2,21	2,35	2,22	2,36	2,46	3,05	3,22	1,69
Tewerkstelling	0,96	0,65	0,82	0,81	0,81	0,93	0,87	1,18	1,04	0,62
Fiscaliteit	1,74	1,08	1,21	1,34	1,30	1,30	1,43	1,66	2,00	0,98
Milieu	0,22	0,25	0,18	0,20	0,11	0,13	0,16	0,21	0,18	0,08

De administratieve lasten die wegen op kleine ondernemingen vormen nog steeds het grootste deel van de totale kosten van de administratieve verplichtingen, maar minder uitgesproken dan bij de vorige enquête, zoals blijkt uit tabel 24. Het aandeel van de totale kosten van de administratieve lasten voor rekening van de grote ondernemingen is aanzienlijk gestegen ten opzichte van de vorige enquête, terwijl het aandeel van de middelgrote ondernemingen licht daalt.

Tabel 24 Verdeling van de totale kosten van de administratieve lasten volgens de ondernemingsgrootte - Vergelijking
In %

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2020
Klein	69,3	53,4	47,0	56,2	48,8	50,7	54,3	59,6	61,2	54,8
Middelgroot	26,6	32,8	43,0	39,4	38,0	39,6	36,7	29,8	30,4	29,2
Groot	4,2	13,9	10,0	4,5	13,1	9,7	9,0	10,6	8,4	16,0

De verdeling van de totale kosten over de drie regelgevingsdomeinen, die is weergegeven in tabel 25, toont het overwicht van de fiscaliteit in de totale kosten van de administratieve lasten over de gehele periode. Tussen 2016 en 2020 daalt echter het percentage van de totale kosten dat door de fiscale regelgeving wordt gegenereerd, terwijl het percentage verbonden aan de tewerkstellingsregelgeving stijgt.

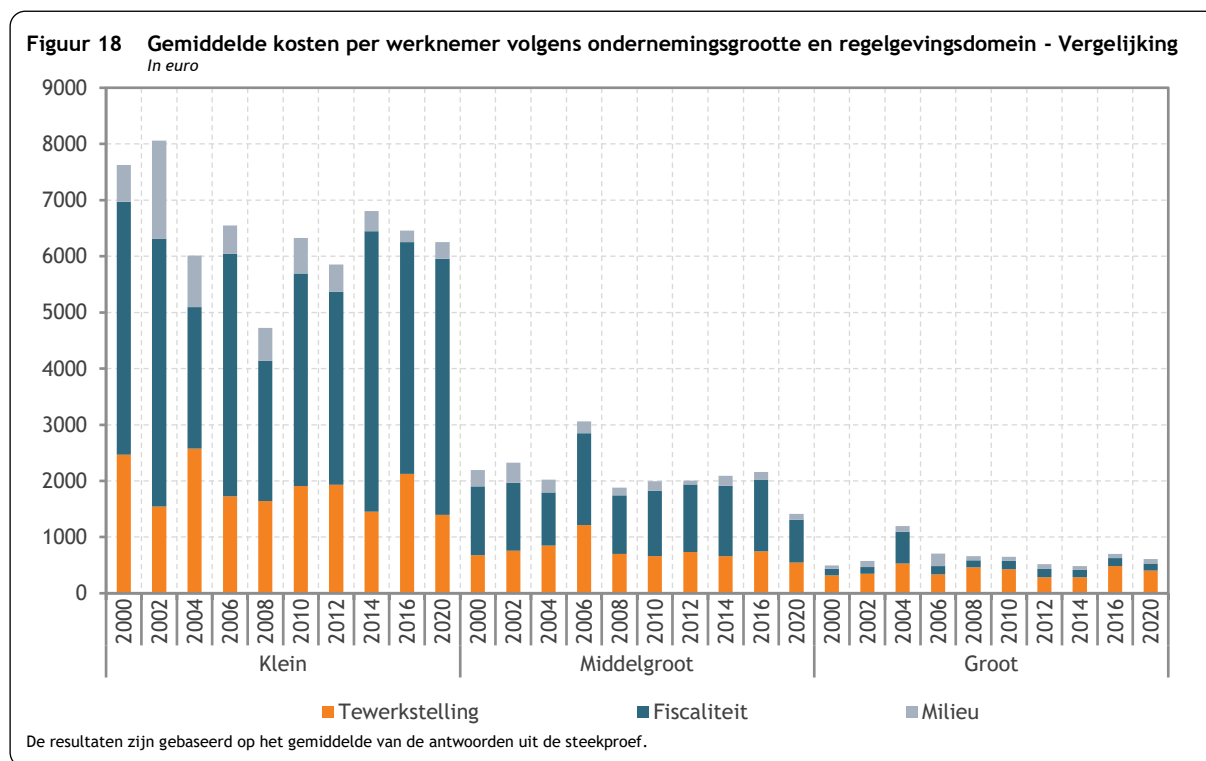
Tabel 25 Verdeling van de totale kosten van de administratieve lasten volgens regelgevingsdomein - Vergelijking
In %

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2020
Tewerkstelling	38,0	37,8	42,7	29,1	37,8	37,4	36,8	38,4	33,8	36,0
Fiscaliteit	51,2	43,6	46,2	63,7	54,5	53,3	55,1	54,7	59,7	58,4
Milieu	10,8	18,7	11,1	7,2	7,7	9,3	8,0	6,9	6,8	5,6

Uit de vergelijking van de gemiddelde kosten per werknemer volgens ondernemingsgrootte (figuur 18) blijkt dat er een schaafeffect is: de gemiddelde kosten per werknemer zijn hoger voor kleine ondernemingen dan voor middelgrote ondernemingen, die op hun beurt hogere gemiddelde kosten per werknemer hebben dan grote ondernemingen. Voor de kleine en middelgrote ondernemingen genereert de fiscale regelgeving het grootste deel van gemiddelde kosten per werknemer, terwijl dat voor grote ondernemingen de tewerkstellingsregelgeving is.

Tussen 2016 en 2020 dalen de kosten per werknemer voor alle drie de grootteklassen, maar de daling is meer uitgesproken voor middelgrote ondernemingen (-35 %) dan voor kleine en grote ondernemingen (respectievelijk -3 % en -13 %). Voor middelgrote ondernemingen dalen de gemiddelde kosten per

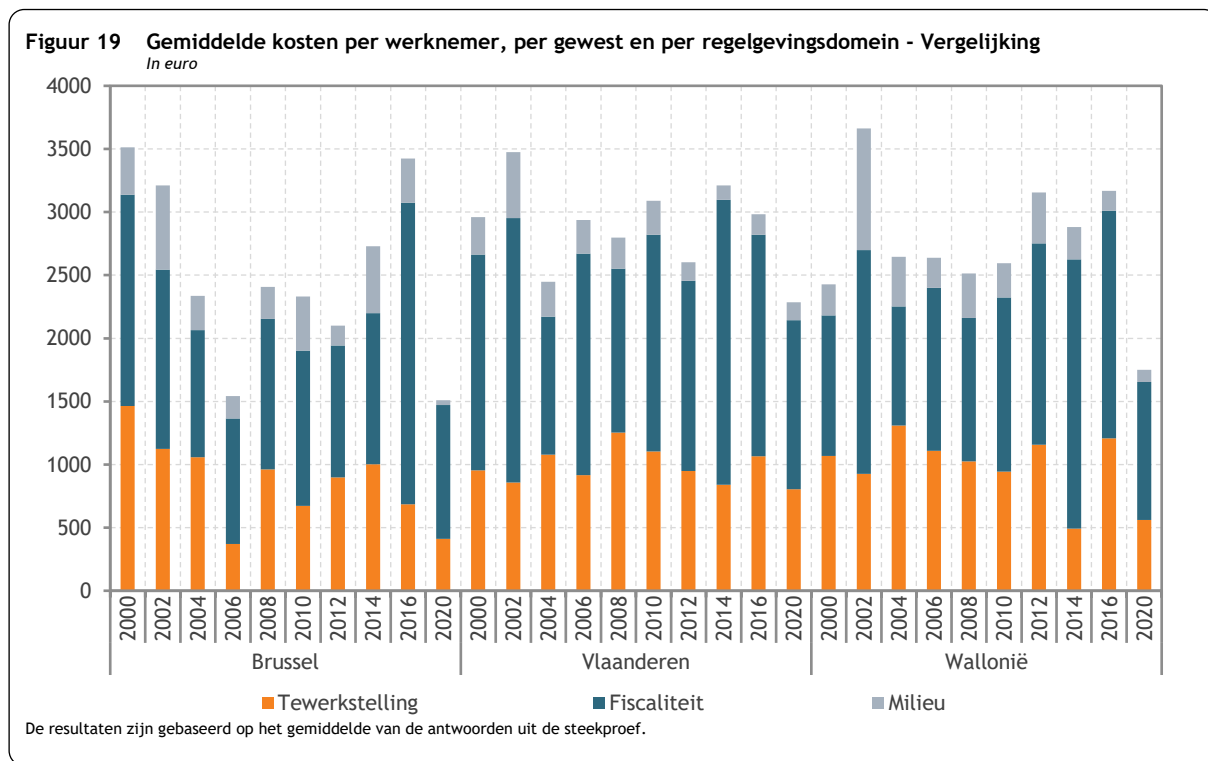
werknemer die verband houden met de drie regelgevingsdomeinen, maar in iets sterkere mate in het fiscale domein. Voor grote ondernemingen wordt de daling verklaard door de afname van de kosten als gevolg van de tewerkstellingsregelgeving, gevolgd door de kosten inzake fiscaliteit, maar de kosten stijgen voor de milieuregelgeving. Alleen de gemiddelde kosten per werknemer inzake tewerkstellingsregelgeving dalen voor kleine ondernemingen, terwijl de kosten verbonden aan de fiscale en milieuregelgeving stijgen (met respectievelijk 11 % en 45 %).

Tussen 2016 en 2020 stegen de gemiddelde kosten van de administratieve verplichtingen, uitgedrukt in procent van de omzet, voor de kleine en grote ondernemingen, terwijl ze daalden voor de middelgrote ondernemingen. In 2020 vertegenwoordigden de kosten van de administratieve lasten 4,2 % van de omzet van de kleine ondernemingen tegenover 3,4 % in 2016 en 2,9 % in 2014 en 5,8 % in 2012, 0,9 % van de omzet van de middelgrote bedrijven tegenover 1,6 % in 2016, 0,9 % in 2014 en 1,4 % in 2012, en 1,0 % van de omzet van de grote ondernemingen tegenover 0,8 % in 2016, 0,2 % in 2014 en 0,4 % in 2012. In 2010 vertegenwoordigden die kosten 3,6 % van de omzet van de kleine ondernemingen, 1,7 % van de omzet van de middelgrote ondernemingen en 0,6 % van de omzet van de grote ondernemingen. In 2008 vertegenwoordigden ze 3,5 % van de omzet van de kleine ondernemingen, 0,9 % van de omzet van de middelgrote ondernemingen en 0,3 % van de omzet van de grote ondernemingen. In 2006 bedroegen die percentages respectievelijk 3,9 %, 1,2 % en 0,6 %, tegenover nog 4,7 %, 2,6 % en 1,3 % in 2004.

Tussen 2016 en 2020 dalen de gemiddelde kosten per werknemer in de drie gewesten. Deze daling is vooral uitgesproken voor de Brusselse ondernemingen (-56 %), gevolgd door de Waalse (-46 %) en de Vlaamse ondernemingen (-23 %). In de drie gewesten dalen de gemiddelde kosten verbonden aan elk van de drie regelgevingsdomeinen (figuur 19). Er is echter voorzichtigheid geboden bij het interpreteren

van de resultaten voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gezien het kleinere aantal antwoorden dan in de andere twee gewesten.

De algemene indruk van de ondernemingen over de evolutie van de administratieve lasten over de afgelopen twee jaar is veranderd ten opzichte van de voorgaande enquête: ongeacht het regelgevingsdomein ervaren meer ondernemingen een (aanzienlijke) toename van de administratieve lasten en minder ondernemingen een stabilisatie van deze lasten in de afgelopen twee jaar. Terwijl in 2000 nog 81 % van de ondernemingen een (gevoelige) stijging van de lasten inzake fiscale regelgeving waarnam, deelde slechts 45 % van hen die mening in 2010. In 2012 steeg het percentage terug tot 58 %. In 2014 daalde het weer tot 49 %, om zich in 2016 te stabiliseren en in 2020 te stijgen tot 70 %. Dezelfde evolutie is zichtbaar op het vlak van tewerkstelling: 77 % van de ondernemingen meende dat de administratieve lasten in dat domein (gevoelig) gestegen waren in 2000, terwijl in 2010 slechts 51 % die mening was toegedaan en 55 % in 2012. Dit percentage zakte tot 52 % in 2014 en verder tot 48 % in 2016, om weer op te lopen tot 73 % in 2020. De perceptie van de evolutie van de administratieve lasten inzake milieu is er eveneens op vooruitgegaan sinds 2000, toen het percentage 71 % bedroeg. In 2010 en 2012 meenden resp. 57 % en 56 % van de ondernemingen dat de administratieve lasten inzake milieu (aanzienlijk) waren gestegen, tegenover slechts 52 % in 2014 en 50 % in 2016. Daarentegen ervaart 75 % van de ondernemingen in 2020 een (aanzienlijke) toename van de lasten in dit regelgevingsdomein.

In 2020 is er dus een aanzienlijke kloof tussen de evolutie van de kosten van administratieve lasten in euro, zoals blijkt uit de enquête, en de mening van de ondernemingen over de evolutie van de administratieve lasten in de afgelopen twee jaar (2019 en 2020). De uitzonderlijke economische crisis die het jaar 2020 kenmerkte na het uitbreken van de pandemie, kan een negatieve invloed hebben gehad op de perceptie van de ondernemingen en het verschil verklaren. Daarnaast moet worden opgemerkt dat de mening van de ondernemingen over evolutie van de administratieve lasten betrekking heeft op de

periode 2019-2020, terwijl de evolutie van de raming van de kosten van de administratieve lasten betrekking heeft op de periode 2016-2020.

5.2.2. De kwaliteit van de administratieve verplichtingen

Sinds de eerste enquête wordt de mening over de kwaliteit van de regelgeving en de kwaliteit van de contacten met de administratie die met de toepassing ervan is belast, beoordeeld op basis van dezelfde reeks stellingen, waardoor een vergelijking van de resultaten in de tijd mogelijk wordt.

In 2020 zijn de ondernemingen, net als in de vorige enquêtes, meer tevreden over de kwaliteit van hun contacten met de administraties dan over de kwaliteit van de regelgevingen zelf, ongeacht het regelgevingsdomein. Bekeken over de tien enquêtes, hebben de beste scores betrekking op dezelfde stellingen. Wat betreft de kwaliteit van de regelgeving, blijken de ondernemingen het meest akkoord te gaan met de stellingen over de bekendmaking van de regelgevingen (tijdig meegedeeld en meegedeeld voordat ze zijn goedgekeurd), terwijl ze doorgaans kritischer zijn over de verstaanbaarheid van de regelgevingen en hun aangepastheid aan alle situaties. Wat de kwaliteit van de contacten met de administratie betreft, zijn de ondernemingen het meest tevreden over de volgende stellingen: de antwoorden worden binnen de voorziene termijn verstrekt en voldoen aan de behoeften. Aan de andere kant zijn ze over het algemeen het meest kritisch over de gemakkelijkerheid om de bevoegde dienst te contacteren en de duidelijkheid tot welke dienst men zich moet wenden.

Naast die gemeenschappelijke trends duiken er verschillen op tussen de regelgevingsdomeinen in de tien enquêtes.

Tabel 26 geeft een vergelijking van de percentages ondernemingen die (volledig) akkoord gaan met de verschillende stellingen over de verschillende aspecten van de kwaliteit van de regelgeving, zowel voor de drie onderzochte domeinen als voor de tien uitgevoerde enquêtes.

Wat het tewerkstellingsdomein betreft, verbeterden de percentages voor alle stellingen in de enquête van 2016, na een verslechtering voor een grote meerderheid van de stellingen tijdens de enquêtes 2012 en 2014. Deze trend wordt bevestigd door de enquête van 2020, waarin de percentages voor 5 van de 7 voorgelegde stellingen verder verbeteren en het niveau van 2010 overschrijden.

Wat fiscaliteit betreft, ging de beoordeling erop vooruit voor de zeven stellingen tijdens de enquête van 2016 ten opzichte van de voorgaande enquête en ook voor een meerderheid van de stellingen in vergelijking met de enquête van 2012. De enquête van 2020 wordt echter gekenmerkt door een daling van deze percentages voor 5 van de 7 stellingen. De verstaanbaarheid van de fiscale regelgeving blijft problematisch met minder dan een op de vier ondernemingen die (volledig) akkoord gaat met de stelling, of een percentage dat lager ligt dan de percentages opgetekend tussen 2002 en 2008.

Tabel 26 Kwaliteit van de regelgeving per regelgevingsdomein - Vergelijking
In % van de ondernemingen dat (volledig) akkoord gaat met de stelling

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2020
Tewerkstelling										
Meegedeeld vóór de goedkeuring	43	49	49	41	42	49	48	40	51	48
Gemakkelijk te begrijpen	26	23	25	30	32	33	29	30	31	39
Duidelijke doelstellingen	30	33	33	40	43	38	39	39	40	49
Voldoende aangepast aan alle omstandigheden	14	22	18	30	27	31	21	22	27	34
Tijdig meegedeeld	38	43	43	51	55	59	46	45	52	51
Goede onderlinge samenhang	23	28	27	28	29	32	31	27	32	38
Gepaard met adequate en duidelijke informatie	23	26	30	35	32	32	33	33	32	42
Fiscaliteit										
Meegedeeld vóór de goedkeuring	47	41	54	49	42	37	47	39	43	39
Gemakkelijk te begrijpen	18	25	26	30	30	24	20	21	24	24
Duidelijke doelstellingen	34	37	36	42	35	28	38	35	39	31
Voldoende aangepast aan alle omstandigheden	14	16	28	27	26	22	14	18	27	28
Tijdig meegedeeld	47	49	49	55	53	49	39	47	54	45
Goede onderlinge samenhang	19	19	22	26	25	32	23	23	29	26
Gepaard met adequate en duidelijke informatie	24	33	32	38	34	37	23	29	32	29
Milieu										
Meegedeeld vóór de goedkeuring	53	39	54	44	41	45	50	46	50	46
Gemakkelijk te begrijpen	32	25	23	37	33	32	40	30	29	34
Duidelijke doelstellingen	50	38	37	52	50	51	60	44	52	53
Voldoende aangepast aan alle omstandigheden	16	12	14	35	34	31	31	29	31	24
Tijdig meegedeeld	47	41	50	56	57	50	62	55	52	46
Goede onderlinge samenhang	30	27	30	39	43	37	44	42	38	38
Gepaard met adequate en duidelijke informatie	29	35	28	41	40	35	45	35	37	35

Wat het milieudomein betreft, wordt de enquête van 2020 gekenmerkt door een verslechtering van de resultaten voor een meerderheid van de stellingen en blijven de scores onder die van de enquête van 2012 voor alle stellingen. De aanpassing van de milieuregelgeving aan alle omstandigheden blijft problematisch: nog geen één op de vier ondernemingen is het (volledig) eens met de stelling.

Tabel 27 geeft een vergelijking van de percentages ondernemingen die (volledig) akkoord gaan met de verschillende stellingen over de verschillende aspecten van de kwaliteit van de contacten met de administratie voor de drie onderzochte domeinen en voor de tien uitgevoerde enquêtes.

Voor tewerkstelling lagen de percentages in 2016 hoger voor zes van de zeven stellingen ten opzichte van de resultaten in de twee voorgaande enquêtes van 2012 en 2014. De enquête van 2020 toont echter een verslechtering van de resultaten voor 6 van de 7 stellingen.

Tabel 27 Kwaliteit van de contacten met de bevoegde administratie volgens regelgevingsdomein - Vergelijking
In % van de ondernemingen dat (volledig) akkoord gaat met de stelling

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2020
Tewerkstelling										
Het is duidelijk tot welke dienst men zich moet wenden	32	35	36	44	40	44	43	36	44	40
De bevoegde dienst is gemakkelijk te contacteren	31	38	37	37	36	44	43	40	38	32
De administratie geeft nauwkeurige antwoorden	51	43	52	52	55	57	58	52	57	53
De beslissingen zijn duidelijk gemotiveerd	37	41	42	48	48	47	50	47	53	52
De administratie antwoordt binnen de voorziene termijn	54	55	59	67	55	64	57	58	68	60
Dezelfde antwoorden ongeacht de contactpersoon	33	36	28	48	45	53	45	36	53	40
De verkregen informatie beantwoordt aan de behoeften	55	50	56	72	65	67	62	59	63	63
Fiscaliteit										
Het is duidelijk tot welke dienst men zich moet wenden	46	51	43	52	49	55	55	40	47	24
De bevoegde dienst is gemakkelijk te contacteren	47	39	39	43	39	39	44	35	33	23
De administratie geeft nauwkeurige antwoorden	36	47	57	56	56	52	57	57	55	40
De beslissingen zijn duidelijk gemotiveerd	35	41	44	48	49	53	51	50	53	41
De administratie antwoordt binnen de voorziene termijn	49	56	68	69	68	65	68	67	65	45
Dezelfde antwoorden ongeacht de contactpersoon	29	31	33	44	44	47	40	44	43	36
De verkregen informatie beantwoordt aan de behoeften	51	58	62	66	68	64	67	64	63	50
Milieu										
Het is duidelijk tot welke dienst men zich moet wenden	46	42	45	50	57	44	55	50	47	43
De bevoegde dienst is gemakkelijk te contacteren	52	48	43	58	61	51	66	55	49	43
De administratie geeft nauwkeurige antwoorden	45	41	45	57	61	59	60	61	58	60
De beslissingen zijn duidelijk gemotiveerd	43	39	39	52	56	51	57	62	55	62
De administratie antwoordt binnen de voorziene termijn	52	50	57	67	72	61	70	70	65	60
Dezelfde antwoorden ongeacht de contactpersoon	39	31	38	51	54	46	49	51	46	49
De verkregen informatie beantwoordt aan de behoeften	57	50	55	64	69	70	75	69	64	63

Wat de fiscaliteit betreft, is de verslechtering van de percentages in 2020 nog meer uitgesproken en bevestigt de verslechtering van de beoordeling van de kwaliteit van de contacten met de administratie die begon in 2016 ten opzichte van de resultaten van 2014 en 2012. De gemakkelijke om de bevoegde dienst te contacteren, de duidelijkheid tot welke dienst men zich moet wenden zijn de meest problematische stellingen, met minder dan één op de vier ondernemingen die het er (volledig) mee eens is.

Voor de milieuregeling wordt de verslechtering van de kwaliteit van de contacten die in de enquête van 2016 is ingezet, bevestigd in de enquête van 2020, met een daling van de percentages voor 4 van de 7 stellingen die ter beoordeling aan de ondernemingen zijn voorgelegd. Milieu blijft echter het regelgevingsdomein met de hoogste percentages ondernemingen die akkoord gaan met alle stellingen.

Sommige van de vereenvoudigingsinitiatieven die aan de ondernemingen worden voorgelegd, komen in verschillende enquêtes voor. Dit is het geval voor elektronische facturering en elektronische attesten bij overheidsopdrachten, die sinds 2012 aanwezig zijn, en voor eBox en Only Once, die in de enquêtes van 2016 en 2020 zijn opgenomen.

Tabel 28 vergelijkt het aantal ondervraagde ondernemingen dat deze vereenvoudigingsinitiatieven in de loop van de tijd heeft gebruikt. Het toont dat het aantal ondernemingen dat gebruik maakt van vereenvoudigingsinitiatieven op basis van digitalisering, eBox, elektronische facturering en elektronische attesten bij overheidsopdrachten voortdurend is gestegen. Anderzijds daalt het aantal ondernemingen dat verklaart gebruik te maken van Only Once tussen 2016 en 2020.

Tabel 28 Gebruik van de administratieve vereenvoudigingen door de ondernemingen
In % van het aantal antwoorden

	2012	2014	2016	2020
eBox			46,4	75,1
Elektronische facturatie	49,8	57,1	60,2	67,5
E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten	21,7	32,1	34,9	40,3
Only Once			14,9	7,9

Tabel 29 toont voor dezelfde vereenvoudigingsinitiatieven het aantal ondernemingen dat verklaart deze initiatieven in de loop van de tijd (enigszins of veel) te waarderen. De waardering neemt toe voor eBox en elektronische facturering, die een zeer hoge waardering krijgen: meer dan 9 op de 10 ondernemingen geven aan deze te waarderen. De waardering voor E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten is sinds 2012 ook toegenomen, maar bereikt sinds 2016 een plafond op ongeveer 8 op de 10 ondernemingen die verklaren dat ze dit initiatief waarderen. Ook al stijgt de waardering voor Only Once, toch blijft die veel lager: iets meer dan één op de twee ondernemingen zegt het initiatief te waarderen.

Tabel 29 Waardering (enigszins of veel) van de administratieve vereenvoudigingen door de ondernemingen
In % van het aantal antwoorden

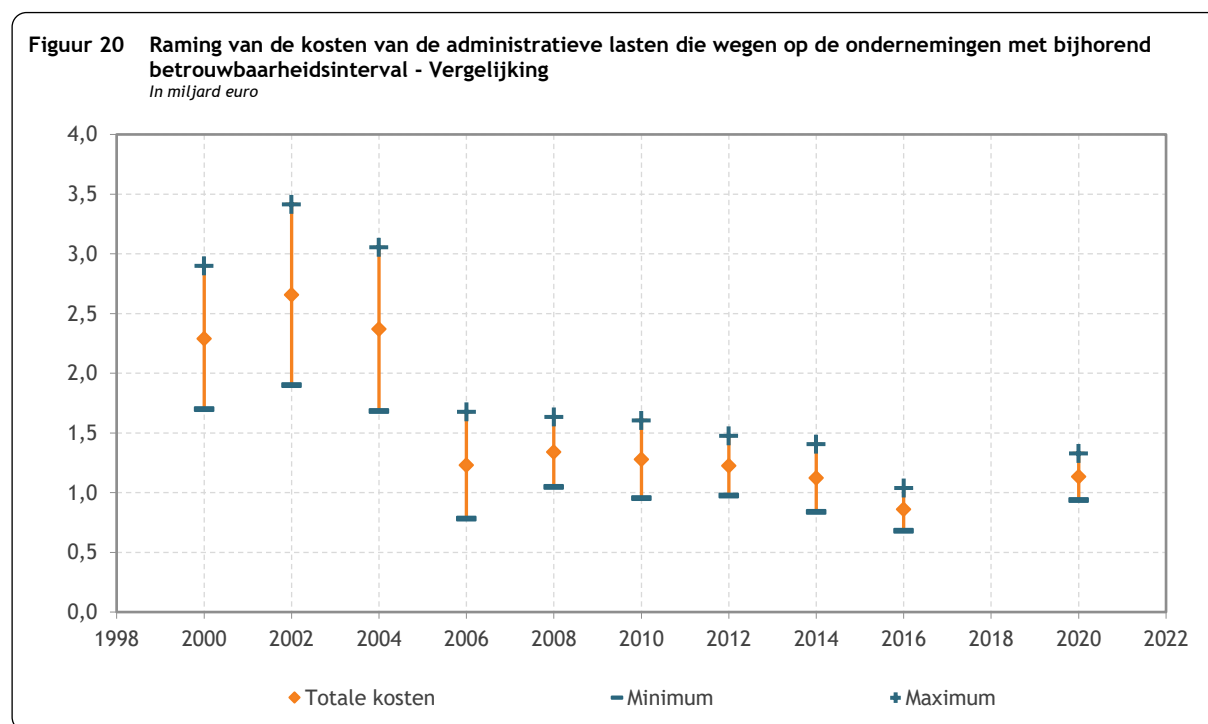
	2012	2014	2016	2020
eBox			87,7	91,9
Elektronische facturatie	86,8	84,6	92,2	93,2
E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten	68,8	81,3	82,6	81,8
Only Once			43,0	52,1

5.3. Vergelijking van de resultaten: de zelfstandigen

5.3.1. De kosten van de administratieve verplichtingen

Figuur 20 toont de evolutie van de administratieve lasten voor de zelfstandigen over de periode 2000-2020 in miljard euro. Na een stijging met 16 % tussen 2000 en 2002, zijn de totale kosten nadien gedaald met 11 % tussen 2002 en 2004 en met 48 % tussen 2004 en 2006, om vervolgens opnieuw te stijgen met 9 % tussen 2006 en 2008 en daarna weer te dalen met 5 % tussen 2008 en 2010, met 4 % tussen 2010 en 2012, met 8 % tussen 2012 en 2014 en met 23 % tussen 2014 en 2016. Maar deze neerwaartse trend is in 2020 onderbroken met een stijging van 32 %, waardoor de totale kosten dicht in de buurt komen van

het niveau dat in 2014 werd bereikt. Over de gehele periode is de daling van de totale kosten van de administratieve lasten van de zelfstandigen echter duidelijk zichtbaar. Tussen 2000 en 2020 zijn de totale kosten met de helft gedaald. Sinds 2004 zijn de extreme waarden van het 90%-betrouwbaarheidsinterval van die raming fors gekrompen, wat wijst op een duidelijke verbetering van de statistische betrouwbaarheid van de raming.

De toename van de totale kosten van de administratieve lasten voor de zelfstandigen tussen 2016 en 2020 wordt ook merkbaar wanneer er gekeken wordt naar de kosten van de administratieve lasten uitgedrukt in procent van het nominale bbp. In 2020 is het relatieve gewicht van de administratieve lasten voor zelfstandigen met 0,05 procentpunt gestegen ten opzichte van het percentage in 2016, maar het blijft onder het gewicht van de administratieve lasten in procent van het bbp dat in 2014 werd bereikt. Sinds 2000 is het relatieve gewicht van de administratieve lasten voor zelfstandigen afgenomen met 0,68 procentpunt.

In absolute cijfers dragen zowel de interne als de externe kosten bij tot de stijging van de totale kosten in 2020 ten opzichte van 2016, maar de externe kosten dragen verhoudingsgewijs meer bij dan de interne kosten (+70 % ten opzichte van +11 %). De interne kosten blijven echter hoger dan de externe kosten, zoals het geval is geweest sinds 2000.

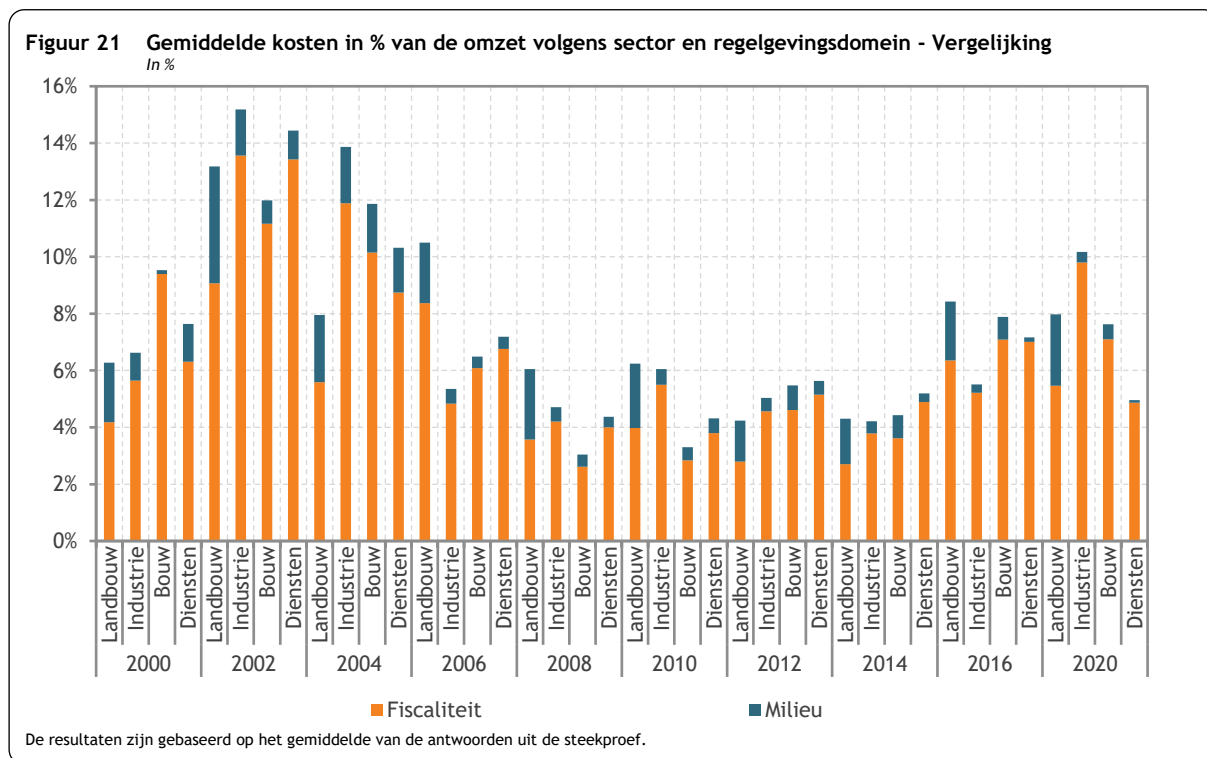
Tabel 30 Totale kosten van de administratieve verplichtingen - Vergelijking

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2020
Totale kosten in miljard euro	2,29	2,66	2,37	1,23	1,34	1,28	1,23	1,12	0,86	1,13
Totale kosten in % van het bbp	0,93	1,02	0,84	0,39	0,39	0,36	0,33	0,28	0,20	0,25
- Interne kosten in miljard euro	1,46	1,82	1,39	0,78	0,78	0,76	0,63	0,77	0,56	0,62
- Externe kosten in miljard euro	0,83	0,84	0,98	0,45	0,56	0,52	0,60	0,36	0,30	0,51

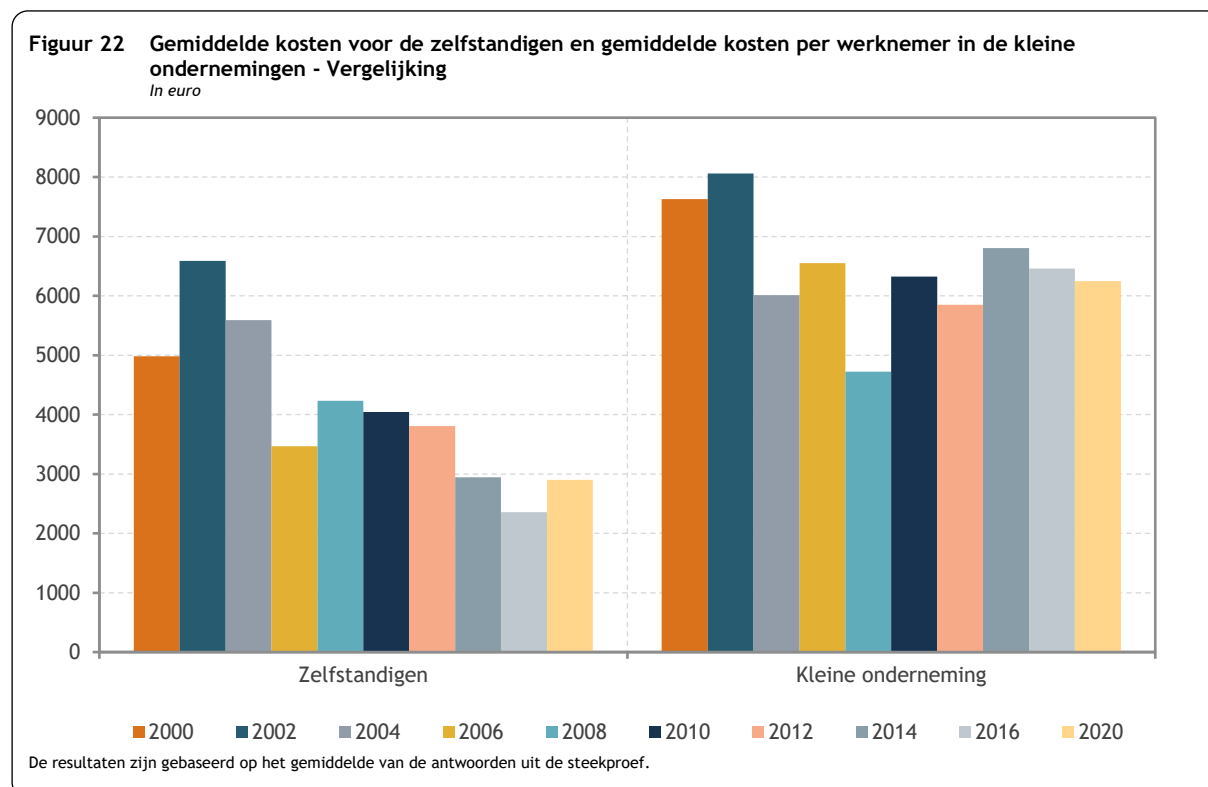
De totale kosten zijn de som van de kosten voor twee regelgevingsdomeinen: fiscaliteit en milieu. Het aandeel van de administratieve lasten die door fiscale regelgeving worden gegenereerd, is in 2020 gestegen, zoals dat in elke enquête sinds 2010 al is gebeurd. In 2020 bedraagt dit aandeel 92 %.

In absolute waarde wordt 92 % van de stijging van de totale kosten van administratieve lasten voor zelfstandigen tussen 2016 en 2020 verklaard door de stijging van de kosten van de fiscale administratieve lasten (0,25 miljard euro van de 0,27 miljard euro).

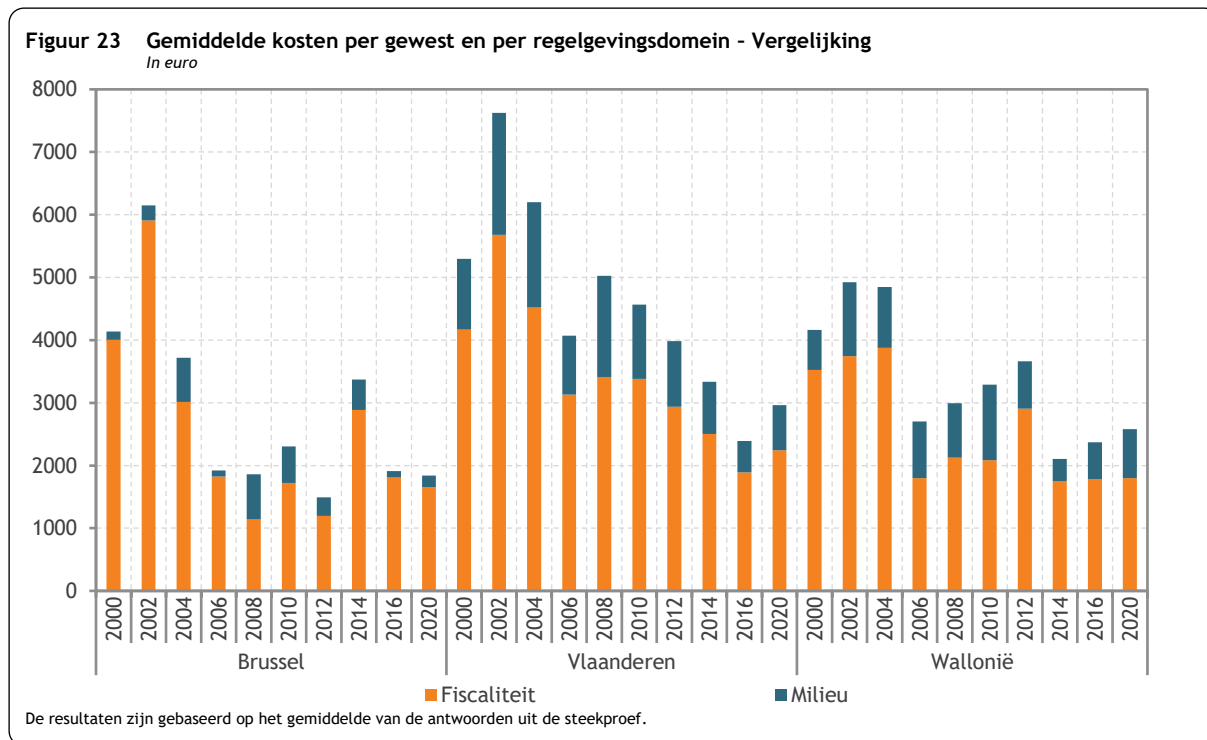
Hoewel de totale kosten van administratieve lasten in miljard euro tussen 2016 en 2020 zijn gestegen, zijn de gemiddelde kosten van de administratieve lasten, uitgedrukt in procent van de omzet, in alle activiteitensectoren gedaald. De enige uitzondering is de industrie, waar de zelfstandigen in 2020 slechts 5 % van het totale aantal zelfstandigen uitmaken (figuur 21). Ongeacht de activiteitensector wordt de evolutie van de gemiddelde kosten in procent van de omzet hoofdzakelijk verklaard door de administratieve lasten inzake fiscaliteit. In 2020 is, net als in de voorgaande enquêtes, het aandeel van de administratieve lasten als gevolg van de milieuregelgeving het grootst bij zelfstandigen in de landbouwsector.

Figuur 22 toont de evolutie van de gemiddelde kosten voor de zelfstandigen en de gemiddelde kosten per werknemer in de kleine ondernemingen. Over de gehele periode zijn de gemiddelde kosten voor de zelfstandigen telkens lager dan de gemiddelde kosten per werknemer van de kleine ondernemingen. Het verschil tussen deze twee soorten kosten neemt in 2020 echter af, terwijl het in de twee vorige enquêtes juist toenam. Die afname wordt verklaard door het feit dat de gemiddelde kosten per werknemer van de kleine ondernemingen afnemen, terwijl de gemiddelde kosten van de zelfstandigen tussen 2016 en 2020 toenemen.

Zoals blijkt uit figuur 23, is de algemene stijgende trend van de gemiddelde kosten van de administratieve lasten op regionaal vlak merkbaar bij de Vlaamse zelfstandigen (+24 % t.o.v. van 2016) en bij de Waalse zelfstandigen (+9 % t.o.v. van 2016). In beide gewesten wordt de stijging van de gemiddelde kosten veroorzaakt door de twee regelgevingsdomeinen, namelijk fiscaliteit (vooral in Vlaanderen) en milieu (vooral in Wallonië). Voor de Brusselse zelfstandigen, daarentegen, dalen de gemiddelde kosten van de administratieve lasten met 4 %, na een sterke daling tussen 2014 en 2016. Er moet worden opgemerkt dat het beperkte aantal antwoorden van de Brusselse zelfstandigen, zowel voor de enquête van 2020 als voor de enquêtes van 2016, 2014 en 2012, het resultaat voor dat gewest weinig betrouwbaar maakt.

De algemene indruk van de zelfstandigen over de evolutie van de administratieve lasten in de afgelopen twee jaar sluit aan bij die van de ondernemingen: de meerderheid van de zelfstandigen (en de ondernemingen) verklaart dat zij de afgelopen twee jaar een (aanzienlijke) toename van de administratieve lasten hebben ervaren. Maar deze meerderheid is meer uitgesproken in het geval van zelfstandigen dan in het geval van ondernemingen.

De enquête van 2020 vormt een breuk met de neerwaartse trend, die in de twee vorige enquêtes is ingezet, in het percentage zelfstandigen dat vindt dat de administratieve lasten (sterk) zijn toegenomen, zowel in het fiscale als het milieudomein. In 2020 meende 79 % van de zelfstandigen namelijk dat de fiscale administratieve lasten (fors) gestegen waren, tegenover 55 % in 2016, 59 % in 2014, 62 % in 2012 en 53 % in 2010. Wat de milieuregelgeving betreft, was in 2020 85 % van de zelfstandigen van mening dat de administratieve lasten (sterk) gestegen waren, tegenover 61 % in 2016, 65 % in 2014, 66 % in 2012 en 64 % in 2010.

5.3.2. De kwaliteit van de administratieve verplichtingen

Bekeken over de tien enquêtes, zijn de zelfstandigen, net zoals de ondernemingen, meer tevreden over de kwaliteit van hun contacten met de administratie dan over de kwaliteit van de regelgeving op zich. Algemeen beschouwd is de tevredenheidsgraad bij de zelfstandigen in 2020, ten opzichte van 2016, hoger in het fiscale domein en lager in het milieudomein.

Tabel 31 Kwaliteit van de regelgeving volgens regelgevingsdomein - Vergelijking
In % van de zelfstandigen dat (volledig) akkoord gaat met de stelling

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2020
Fiscaliteit										
Meegedeeld vóór de goedkeuring	39	41	40	35	45	46	47	32	35	41
Gemakkelijk te begrijpen	22	27	25	27	30	35	30	19	25	24
Duidelijke doelstellingen	28	39	34	35	39	43	42	27	36	36
Voldoende aangepast aan alle omstandigheden	23	31	33	23	30	35	29	20	25	28
Tijdig meegedeeld	57	49	45	52	60	59	46	48	50	50
Goede onderlinge samenhang	29	33	34	30	35	43	31	26	29	31
Gepaard met adequate en duidelijke informatie	34	36	35	35	40	46	35	24	31	35
Milieu										
Meegedeeld vóór de goedkeuring	51	39	48	49	42	45	49	41	40	44
Gemakkelijk te begrijpen	33	28	31	32	36	35	37	32	38	27
Duidelijke doelstellingen	44	39	40	39	50	49	46	46	53	35
Voldoende aangepast aan alle omstandigheden	24	20	27	24	28	26	31	33	32	24
Tijdig meegedeeld	54	42	40	45	52	41	51	50	50	41
Goede onderlinge samenhang	32	27	34	30	33	54	38	36	40	26
Gepaard met adequate en duidelijke informatie	40	33	33	39	38	34	40	38	40	31

Bekeken over de tien enquêtes en voor de twee bestudeerde regelgevingsdomeinen lijken de zelfstandigen het meest tevreden te zijn over het feit dat ze op tijd op de hoogte gebracht worden van de regelgevingen zodat ze vlot nageleefd kunnen worden en over het feit dat de regelgevingen ter kennis worden gebracht vóór de goedkeuring. Voor het milieudomein kan ook de duidelijkheid van de doelstellingen op een grotere tevredenheid rekenen. Samengevat, de bekendmaking van de regelgeving blijft dus, door de enquêtes heen, de belangrijkste bron van tevredenheid, zowel voor de zelfstandigen als voor de ondernemingen.

Voor de twee regelgevingsdomeinen heeft de belangrijkste kritiek van de zelfstandigen in 2020, net zoals bij de vorige enquêtes, betrekking op de moeilijkheidsgraad van de regelgeving en het gebrek aan flexibiliteit van de regelgeving om zich aan te passen aan alle situaties.

Wat betreft het contact met de administratie (tabel 32) is de tevredenheidsgraad van de zelfstandigen in 2020 verbeterd in het fiscale domein waar het percentage zelfstandigen dat (volledig) akkoord gaat stijgt voor een meerderheid van de stellingen. Anderzijds is er een duidelijke verslechtering van de tevredenheid in het milieudomein, waar de percentages voor alle stellingen in 2020 lager liggen dan de resultaten van eerdere enquêtes.

In de twee regelgevingsdomeinen en door de enquêtes heen, zijn de bronnen van tevredenheid voor de zelfstandigen gelijk: het antwoord wordt binnen de voorziene termijn gegeven en de verstrekte informatie beantwoordt aan de behoeften.

Wat de fiscale regelgeving betreft, heeft de voornaamste kritiek, voor de achtste opeenvolgende keer, betrekking op het moeilijk kunnen contacteren van de bevoegde dienst, met voor de vijfde keer op rij een lagere score. Dit is ook het voornaamste punt van kritiek van de zelfstandigen in het milieudomein, maar pas voor de derde keer op rij.

Tabel 32 Kwaliteit van de contacten met de bevoegde administratie per regelgevingsdomein - Vergelijking
In % van de zelfstandigen dat (volledig) akkoord gaat met de stelling

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2020
Fiscaliteit										
Het is duidelijk tot welke dienst men zich moet wenden	46	47	47	49	53	51	45	39	40	34
De bevoegde dienst is gemakkelijk te contacteren	46	48	45	42	51	50	39	35	28	31
De administratie geeft nauwkeurige antwoorden	46	51	52	55	59	60	60	50	47	51
De beslissingen zijn duidelijk gemotiveerd	39	43	48	43	52	57	55	41	48	51
De administratie antwoordt binnen de voorziene termijn	52	58	64	58	65	71	62	60	59	60
Dezelfde antwoorden ongeacht de contactpersoon	37	45	47	45	58	52	51	44	46	46
De verkregen informatie beantwoordt aan de behoeften	53	57	56	63	63	66	62	53	55	54
Milieu										
Het is duidelijk tot welke dienst men zich moet wenden	44	42	39	44	46	51	43	42	49	34
De bevoegde dienst is gemakkelijk te contacteren	41	41	37	47	42	46	45	37	44	36
De administratie geeft nauwkeurige antwoorden	47	40	37	51	55	54	48	47	53	41
De beslissingen zijn duidelijk gemotiveerd	40	35	31	43	50	47	43	47	49	38
De administratie antwoordt binnen de voorziene termijn	49	55	54	66	57	65	55	60	61	48
Dezelfde antwoorden ongeacht de contactpersoon	48	45	42	52	44	48	48	47	49	46
De verkregen informatie beantwoordt aan de behoeften	51	42	50	59	62	60	52	53	65	43

Net zoals voor de ondernemingen, komen sommige vereenvoudigingsinitiatieven die aan de zelfstandigen worden voorgelegd, voor in verschillende enquêtes. Dit is het geval voor elektronische facturering en elektronische attesten bij overheidsopdrachten, die sinds 2012 aanwezig zijn, en voor eBox en Only Once, die in de enquêtes van 2016 en 2020 zijn opgenomen.

Tabel 33 vergelijkt het percentage ondervraagde zelfstandigen dat deze vereenvoudigingsinitiatieven in de loop van de tijd heeft gebruikt. Het toont een veel lager gebruikspercentage bij de zelfstandigen dan bij de ondernemingen, met uitzondering van Only Once. De enquête van 2020 wordt ook gekenmerkt door een daling van het percentage zelfstandigen dat antwoordde dat zij gebruik maken van het vereenvoudigingsinitiatief voor drie van de vier ter beoordeling voorgelegde initiatieven.

Tabel 33 Gebruik van administratieve vereenvoudigingen door zelfstandigen
In % van het aantal antwoorden

	2012	2014	2016	2020
eBox			25,6	38,4
Elektronische facturatie	36,0	41,3	44,3	42,4
E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten	28,0	22,3	29,0	19,7
Only Once			17,7	9,2

Tabel 34 toont voor dezelfde vereenvoudigingsinitiatieven het percentage zelfstandigen dat verklaart deze initiatieven in de loop van de tijd (enigszins of veel) te waarderen. De waardering neemt toe voor eBox en elektronische facturering, de twee meest gewaardeerde initiatieven; 8 op de 10 zelfstandigen geven aan deze te waarderen. De waardering voor E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten is sinds 2012 ook toegenomen, maar bereikt sinds 2016 een plafond. Ook al neemt

het waarderingsniveau van Only Once toe, het blijft aanzienlijk lager dan dat van andere vereenvoudigingsinitiatieven. Dit niveau is ook beduidend lager dan dat bij de ondernemingen.

Tabel 34 Waardering (enigszins of veel) van de administratieve vereenvoudigingen door de zelfstandigen
In % van het aantal antwoorden

	2012	2014	2016	2020
eBox			61,1	80,3
Elektronische facturatie	68,2	63,8	81,8	79,6
E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten	56,9	48,2	77,4	61,9
Only Once			20,0	38,2

Bijlagen

Bijlage 1 Definitie van de administratieve lasten per regelgevingsdomein

Elke enquête is vergezeld van een toelichtingsnota waarin voor de ondernemingen of de zelfstandigen een duidelijke omschrijving wordt gegeven van de administratieve lasten. Die bijlage omvat de definitie van de administratieve lasten voor elk beschouwd regelgevingsdomein, zoals ze bij de enquête gevoegd is.

Met de administratieve lasten in het kader van de fiscale regelgeving worden de administratieve verplichtingen bedoeld die betrekking hebben op de fiscale situatie van de onderneming, namelijk:

- btw (aangiften, overzichten, listings, facturen, boeken...);
- vennootschapsbelasting (aangiften, afschrijvingstabellen, aanvraag voor fiscale aftrek voor investeringen...);
- personenbelasting voor de zelfstandigen (aangiften, tabellen, overzichten, bijlagen...), voorafbetalingen;
- onroerende voorheffing (aangiften en inkomstenfiches), roerende voorheffing op dividenden en obligatieleningen (aangiften, zegelrecht, licenties, vergunningen, patenten...);
- belasting op kapitaalbreng;
- douanerechten en accijnzen;
- gemeente- en regionale belastingen (heffing op drijfkracht...);
- belastingen op voertuigen (verkeersbelasting, belasting op de inverkeersstelling...);

De administratieve kosten zijn de kosten verbonden aan de procedures en verplichtingen die de overheid oplegt aan de ondernemingen en die ze ofwel zelf vervullen ofwel uitbesteden aan externe diensten om de fiscale regelgeving na te leven. Ze omvatten de tijd en de middelen die het personeel of de externe experts nodig hebben om de regelgeving te begrijpen, de informatie te verzamelen, te verwerken, voor te stellen of te bewaren en om de formulieren in te vullen die de administratie vereist. Het betalen van heffingen en belastingen op zich mag dus niet beschouwd worden als administratieve kosten die voortvloeien uit de toepassing van de fiscale regelgeving. De impact van alle fiscale regelgevingen die wegen op de ondernemingen moet worden onderzocht, ongeacht hun oorsprong (lokale, provinciale, regionale, nationale of internationale instantie).

Onder milieuregelgeving vallen de administratieve verplichtingen en formaliteiten (vergunningen, licenties, milieuverslagen, aangifte-, meldings-, etikettering- en rapporteringsverplichtingen) als gevolg van de regelgeving inzake:

- uitstoot/lozing, straling, ionisatie;
- waterverbruik, water- en luchtvervuiling, kwaliteitsnormen voor lucht;
- hantering van gevaarlijke stoffen, het gebruik van meststoffen;

- afvalverwerking, bodemsanering;
- het verwerken van producten, kwaliteitsnormen, voorschriften voor de producten en het productieproces;
- milieuvergunningen en vergunningen inzake ruimtelijke ordening, milieueffectenrapportering;
- milieuheffingen en -belastingen (aangifte, analyses en geschillen);
- lawaai - geluidsoverlast en normen.

De administratieve kosten inzake milieu komen van de procedures en formaliteiten die de onderneming ofwel zelf voor haar rekening neemt, ofwel uitbesteedt aan externe diensten om de milieuregelgeving te kunnen naleven. Ze omvatten de tijd en de middelen die het personeel of de externe experts nodig hebben om de regelgeving te begrijpen, de informatie te verzamelen, te verwerken, voor te stellen of te bewaren en om de formulieren in te vullen die de administratie vereist. De administratieve kosten inzake milieu omvatten dus niet de belastingen en heffingen die effectief betaald zijn, de kapitaaluitgaven of de betalingen voor machines, uitrustingsgoederen of overige productiefactoren als gevolg van de productie- of verkoopactiviteiten van de onderneming opdat ze in orde zou zijn met de milieuregelgeving. De impact van alle milieuregelgevingen die wegen op de onderneming, dient geëvalueerd te worden, ongeacht hun oorsprong (lokale, provinciale, regionale, nationale of internationale instantie).

Onder administratieve lasten ten gevolge van de arbeidsregelgeving worden de administratieve verplichtingen verstaan die betrekking hebben op de volgende elementen:

- aanwerving en ontslag van loontrekkenden;
- de quota's (stages, startbaanovereenkomsten);
- sociale documenten, verplichtingen in verband met arbeidsvoorwaarden (inclusief bijzonder verlof zoals tijdskrediet, ouderschapsverlof, palliatief verlof..., herstructurerings);
- aangiftes inzake sociale bijdragen en sociale risico's gedekt door de sociale zekerheid;
- verplichte melding van statistische gegevens inzake tewerkstelling.

De administratieve lasten komen overeen met de procedures en formaliteiten die de relaties met de overheden bepalen. De onderneming neemt die procedures en formaliteiten ofwel zelf voor haar rekening ofwel doet ze een beroep op een externe dienst om de regelgeving inzake tewerkstelling na te leven. Ze omvatten de tijd en de middelen die het personeel of de externe experts nodig hebben om de regelgeving te begrijpen, de informatie te verzamelen, te verwerken, voor te stellen of te bewaren en om de formulieren in te vullen die de administratie vereist. De effectieve betaling van de loonvoorheffing en de socialezekerheidsbijdragen mag dus niet in aanmerking worden genomen. De impact van alle regelgevingen inzake tewerkstelling die op de onderneming wegen, dient te worden geëvalueerd, wat hun oorsprong ook is (lokale, provinciale, regionale, nationale of internationale instantie).

Bijlage 2 Schattingsmethode

De totale kosten van de administratieve lasten zijn alle middelen, uitgedrukt in euro, die de ondernemingen en de zelfstandigen besteden opdat ze kunnen voldoen aan de administratieve vereisten inzake fiscaliteit, milieu en tewerkstelling (dit laatste enkel voor de ondernemingen). Concreet zijn die totale kosten de som van de interne en externe kosten voor de bestudeerde regelgevingsdomeinen.

De interne kosten zijn de loonkosten voor het aantal uren die binnen het bedrijf of door de zelfstandige jaarlijks worden besteed aan het invullen van formulieren. De externe kosten omvatten de uitgaven gedurende één jaar aan externe diensten om de regelgevingen na te komen.

De berekening van de totale kosten voor de volledige populatie van ondernemingen en zelfstandigen gebeurt in verschillende stappen. Eerst worden de interne en de externe kosten per regelgevingsdomein en per klasse ondernemingen en zelfstandigen berekend. Vervolgens worden de totale kosten per klasse berekend (de som van drie domeinen bij de ondernemingen en de som van twee domeinen bij de zelfstandigen). Dat totaal aan kosten per klasse wordt geëxtrapoleerd naar de totale populatie van ondernemingen en zelfstandigen. Hierbij wordt rekening gehouden met de verdeling van de populatie van ondernemingen en zelfstandigen per klasse, zoals de onderstaande tabellen aantonen.

In deze studie omvat het begrip 'ondernemingen' alle ondernemingen en zelfstandigen die ten minste één werknemer in dienst hebben. De stratificatie van de ondernemingen gebeurt hier volgens ondernemingsgrootte en activiteitensector.

Tabel 35 Aantal ondernemingen in België in december 2020

Ondernemingstype	Klasse	Aantal ondernemingen
Verwerkende nijverheid 1-9 werknemers	S ₁₁	9 803
Verwerkende nijverheid 10-249 werknemers	S ₂₁	4 978
Verwerkende nijverheid > 249 werknemers	S ₃₁	317
Diensten 1-9 werknemers	S ₁₂	157 759
Diensten 10-249 werknemers	S ₂₂	28 624
Diensten > 249 werknemers	S ₃₂	1 448
Totaal		202 929

Bron Statbel.

De 'zelfstandigen' omvatten zelfstandigen in hoofdberoep zonder personeel en de vrije beroepen. Deze populatie is opgedeeld in vier activiteitensectoren.

Tabel 36 Aantal zelfstandigen in België in december 2020

Type zelfstandige	Klasse	Aantal zelfstandigen
Landbouw - NACE-groep A en B	S ₉₁	31 498
Industrie - NACE-groep C, D en E	S ₉₂	23 569
Bouwnijverheid - NACE-groep F	S ₉₃	62 982
Diensten - NACE-groep G, H, I, J, K, M, N, P en RNACE	S ₉₄	341 098
Totaal		459 147

Bron: Statbel.

De resultaten van de enquête zijn statistisch significant zoals blijkt uit onderstaande tabel die de resultaten met hun 90%-betrouwbaarheidsinterval weergeeft.

Tabel 37 Schatting van de totale kosten en het betrouwbaarheidsinterval per klasse - 2020
In euro

Klasse	Totale kosten	Betrouwbaarheidsinterval
Ondernemingen:		
Industrie - klein	160 071 811	114 100 853 - 206 042 768
Industrie - middelgroot	264 159 654	189 542 707 - 338 776 602
Industrie - groot	221 864 201	120 141 849 - 323 586 554
Diensten - klein	1 925 028 635	1 459 318 753 - 2 390 738 517
Diensten - middelgroot	847 749 187	592 042 750 - 1 103 455 624
Diensten - groot	388573082	264 770 044 - 512 376 120
Totaal	3 807 446 571	2 739 916 958 - 4 874 976 185
Zelfstandigen:		
Landbouw	120 572 603	101 311 745 - 139 833 460
Industrie	37 774 943	30 942 913 - 44 606 973
Bouwnijverheid	154 128 723	118 463 807 - 189 793 640
Diensten	822 144 480	689 100 061 - 955 188 899
Totaal	1 134 620 749	939 818 527 - 1 329 422 971

Bijlage 3 Gevoeligheidsanalyse

Tabel 38 geeft de totale kosten van de administratieve lasten in 2020 in de veronderstelling dat het aantal ondernemingen en zelfstandigen ongewijzigd zou zijn ten opzichte van 2016.

Tussen 2016 en 2020 is het aantal ondernemingen gedaald, namelijk van 205 867 eenheden tot 202 929 eenheden, of een vermindering van 1,4 %. De structuur van de populatie is ook veranderd, met een daling van het aantal kleine ondernemingen en een stijging van het aantal middelgrote en grote ondernemingen in de industrie en in de diensten.

Het aantal zelfstandigen is tussen 2016 en 2020 ook gestegen, van 411 650 eenheden tot 459 147 eenheden, of een toename van 11,5 %. Het aantal zelfstandigen is in alle sectoren gestegen, behalve in de landbouwsector. Daar gaat het aantal zelfstandigen in dalende lijn sinds 2006.

De totale kosten van de administratieve lasten voor de Belgische ondernemingen en de zelfstandigen zijn met 1 851 678 536 euro gedaald tussen 2016 en 2020. Indien de populatie van ondernemingen en zelfstandigen op haar niveau van 2016 gebleven was, zouden de totale kosten gedaald zijn met 2 048 883 497 euro. De verandering in de populatie van zelfstandigen en ondernemingen tussen 2016 en 2020 heeft dus geleid tot een minder uitgesproken daling van de totale kosten van administratieve lasten (11 % lager dan de daling zonder verandering in de populatie).

Tabel 38 Gevoeligheidsanalyse: Gemiddelde totale kosten in 2020 geëxtrapoleerd naar de populatie van 2016
In euro

Klasse	Totale kosten 2020	Gemiddelde totale kosten 2020 x Populatie 2016
Ondernemingen:		
Industrie - klein	160 071 811	176 400 670
Industrie - middelgroot	264 159 654	260 392 010
Industrie - groot	221 864 201	207 866 460
Diensten - klein	1 925 028 635	1 969 371 932
Diensten - middelgroot	847 749 187	810 994 829
Diensten - groot	388 573 082	290 893 108
Totaal	3 807 446 571	3 715 919 009
Zelfstandigen:		
Landbouw	120 572 603	128 550 039
Industrie	37 774 943	24 901 748
Bouwnijverheid	154 128 723	111 909 855
Diensten	822 144 480	763 581 708
Totaal	1 134 620 749	1 028 943 350

Bijlage 4 Voorbeeld van vragenlijst

Brussel, 30 augustus 2021

«TX_CO_NM»
 «TX_STR_NM» «TX_HO_NR»
 «TX_BX_NUM»
 «CD_ZIP» «TX_LOC_NM»

Betreft: Enquête naar de administratieve lasten

Mevrouw, Mijnheer,

Het jaar 2020 was een echte beproeving voor zelfstandigen, bedrijven en alle burgers van het land. De federale overheid wil in deze moeilijke tijden maximaal vereenvoudigen. In dit verband is het van bijzonder belang dat u ons kunt informeren over de specifieke administratieve lasten verbonden aan de 'COVID'-regelgeving, alsook over de meer gebruikelijke administratieve lasten die u in 2020 hebt ondervonden.

Om de twee jaar nodigt de Dienst voor Administratieve Vereenvoudiging (DAV) bedrijven en zelfstandigen uit om hun administratieve lasten te evalueren. Er bestaan drie vragenlijsten: bijgevoegd vindt u er één, die u wordt verzocht in te vullen en vóór **30 november** aan ons terug te zenden.

Aan de hand van uw antwoorden kunnen wij de evolutie van de administratieve lasten in kaart brengen en opvolgen. U kan hierbij ook zelf administratieve vereenvoudigingen voorstellen.

Uw antwoorden zijn vertrouwelijk en zullen worden verwerkt in een publiek rapport. De rapporten van de voorgaande jaren zijn vrij beschikbaar op www.plan.be en www.vereevoudiging.be.

U kunt uw vragenlijst elektronisch invullen op <https://plan.statdata.be>, of op papier (en ingevuld terugsturen in de bijgevoegde enveloppe, zonder postzegel). Het invullen van de papieren enquête kost u ongeveer 20 minuten. Elektronisch zal het minder tijd kosten.

De enquête wordt gesteund door de vertegenwoordigers van de ondernemingsorganisaties in het Sturingscomité van de DAV: het VBO, UCM, UNIZO, het NSZ, Agoria en de Confederatie Bouw.

Ik dank u bij voorbaat voor uw medewerking.

De heer Erwin De Pue,
 Directeur-generaal van de DAV

https://plan.statdata.be	
User Id	«TX_NAME»
Password	«TX_PASSWORD»

Informatie en toegang tot persoonsgegevens

De GDPR (Regulation EU 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data) en de wet van 30 juli 2018 - Wet betreffende de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens zijn de referenties van het Federaal Planbureau voor de verwerking van persoonsgegevens.

Identiteit en contactgegevens van de Verwerkingsverantwoordelijke: De heer Philippe Donnay, Commissaris van het Plan, Federaal Planbureau, Belliardstraat 14-18, 1040 Brussel. E-mail: contact@plan.be. Telefoon: 02/ 507.73. 11. Contactgegevens van de Functionaris voor gegevensbescherming (DPO): Data Protection Officer, Federaal Planbureau, Belliardstraat 14-18, 1040 Brussel E-mail: dpo@plan.be.

Rechtsgrondslag van de verwerking: de verwerking valt binnen de opdrachten die aan het Federaal Planbureau (FPB) zijn toevertrouwd bij de wet van 21 december 1994 (artikel 124 e.v.) houdende sociale en diverse bepalingen, met inbegrip van de oprichting van het Federaal Planbureau (FPB), gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 23.12.1994.

Het Federaal Planbureau verstrekt en publiceert alleen anonieme en geaggregeerde globale gegevens; in geen geval verstrekt het Federaal Planbureau gegevens aan derden, noch exporteert het gegevens buiten België en publiceert het geen persoonsgegevens van onrechtstreeks of rechtstreeks identificeerbare burgers.

De Beheersdienst van de Kruispuntbank van Ondernemingen, de bron van de verwerkte gegevens, heeft ermee ingestemd dat de Sectorale Directie van het Federaal Planbureau gebruik maakt van een steekproef van de gegevens uit de KBO-databank, die verzameld en verwerkt worden door de Algemene Directie Statistiek van de FOD Economie. Deze gegevens zijn afkomstig uit publiek toegankelijke bronnen.

De gegevens van de steekproeven worden aangevuld met gegevens die met deze enquête zijn verzameld.

De betrokkene heeft het recht de verwerkingsverantwoordelijke om toegang tot, rectificatie of wissing van zijn persoonsgegevens te verzoeken, of om een beperking van de verwerking die op hem betrekking heeft; heeft het recht bezwaar te maken tegen de verwerking en heeft het recht op overdraagbaarheid van gegevens in overeenstemming met de GDPR voor de duur van de enquête, d.w.z. tot 31 december 2021.

De steekproefgegevens en de gegevens die in het kader van de enquête zijn verzameld, worden door het Federaal Planbureau gedurende een periode van 5 jaar bewaard.

Elke burger heeft het recht om een klacht in te dienen bij de Gegevensbeschermingsautoriteit (DPA) die als controle-autoriteit optreedt op het gebied van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer (GDPR, DPA, Data Protection Authority).

https://plan.statdata.be	
User Id	«TX_NAME»
Password	«TX_PASSWORD»

ENQUÊTE OVER DE KOSTEN DIE VOORTVLOEIEN UIT DE TOEPASSING VAN DE FISCALE REGELGEVING

Met deze enquête willen we de administratieve lasten ramen die in **2020** ten laste vielen van de Belgische ondernemingen en de zelfstandigen.

Het jaar 2020 heeft helaas ons land en onze bedrijven niet gespaard. Uw ervaring is bijzonder waardevol en zou voor ons zeer nuttig zijn: de resultaten van deze enquête zullen namelijk worden gebruikt om de administratieve vereenvoudiging in ons land te versnellen. Administratieve vereenvoudiging is een belangrijke uitdaging. Daarom sturen wij u deze vragenlijst om uw mening te vernemen over de impact van bepaalde vereenvoudigingen en over domeinen waar nog verdere vereenvoudigingsinspanningen nodig zijn. Deze enquête geeft u de mogelijkheid om het beleid inzake administratieve vereenvoudiging te richten op uw werkelijke behoeften.

Aangezien slechts een klein aantal ondernemingen deze vragenlijst krijgen, zijn uw antwoorden zeer belangrijk voor de betrouwbaarheid van de resultaten.

U kunt antwoorden:

- ofwel via onze webstek:

<https://plan.statdata.be>

In dit geval moet u de User Id en het Password ingeven dat u hieronder vindt:

https://plan.statdata.be	
User Id	«TX_NAME»
Password	«TX_PASSWORD»

- ofwel via de post met de bijgevoegde gefrankeerde enveloppe.

Wij danken u alvast voor de tijd die u vrijmaakt om deze vragenlijst te beantwoorden. Het invullen van de enquête via mail zal ongeveer 10 minuten vragen en op papier ongeveer 20 minuten. De uiterste datum waarop de enquête ons moet bereiken is **30 november 2021**. Uw antwoorden worden **strikt vertrouwelijk** behandeld.

Met dank voor uw medewerking.

https://plan.statdata.be	
User Id	«TX_NAME»
Password	«TX_PASSWORD»

HOE DEZE ENQUETE INVULLEN?

Deze enquête gaat over de administratieve lasten gemaakt in uw onderneming voor het toepassen van de **fiscale regelgeving**. Wij vragen u om in uw antwoorden **geen rekening te houden** met de administratieve lasten die verbonden zijn aan de speciale maatregelen die de federale en regionale regeringen in het kader van de **coronacrisis** hebben genomen.

Indien uw onderneming **in 2020 tijdelijk inactief** was, vragen wij u de periode van inactiviteit te melden via enquetes@plan.be.

1. Wat bedoelen we met de administratieve lasten van de fiscale regelgeving?

Met de administratieve lasten van de fiscale regelgeving bedoelen wij alle administratieve verplichtingen en formaliteiten die voortvloeien uit de regelgeving inzake:

- de btw (aangifte, toelichtingen, listings, facturen, dagboeken);
- de vennootschapsbelasting (aangifte, afschrijvingstabellen, aanvraag voor investeringsaftrek,...);
- de personenbelasting voor de zelfstandigen (aangifte, tabellen, toelichtingen, bijlagen,...), de voorafbetalingen;
- de onroerende voorheffing (aangifte en inkomstenfiches) en de roerende voorheffing op dividenden en obligatieleningen (aangifte, zegelrecht, licenties, vergunningen, patenten,...);
- de belasting op kapitaalbreng;
- de douanerechten en de accijnzen;
- de gemeente- en de gewestbelastingen (belasting op drijfkracht,...);
- de taksen op voertuigen (verkeersbelasting, belasting op inverkeerstelling, eurovignet,...).

2. Welke administratieve lasten komen in aanmerking?

De bedoelde administratieve lasten zijn de kosten, die door uw onderneming of door een derde worden gedragen, voor het naleven van de procedures en formaliteiten opgelegd door de fiscale regelgeving. Ze omvatten zowel de tijd als de middelen die het personeel of de externe experts nodig hebben voor het begrijpen van de regelgevingen, het verzamelen, het verwerken, het indienen en bewaren van de gevraagde inlichtingen alsook voor het invullen van de administratieve formulieren.

De verschuldigde belastingen worden dus niet beschouwd als administratieve kosten voor het toepassen van de fiscale regelgeving.

Wij vragen u de administratieve lasten te ramen van alle fiscale regelgevingen die betrekking hebben op uw onderneming, ongeacht hun oorsprong (gemeentelijk, provinciaal, gewestelijk, nationaal of internationaal).

3. Wie moet deze vragenlijst invullen?

- Behoort uw onderneming tot een groep of een holding, of heeft ze **meerdere vestigingen in België**, beantwoord de enquête dan uit hoofde van de groep, de holding of al de vestigingen.
- Maakt uw onderneming deel uit van een internationale groep of heeft ze ook vestigingen in het buitenland, **geef dan alleen de administratieve lasten voor de activiteiten in België**.

https://plan.statdata.be	
User Id	«TX_NAME»
Password	«TX_PASSWORD»

DEEL A: IDENTIFICATIEFICHE VAN DE ONDERNEMING

Gelieve de volgende gegevens na te kijken en indien nodig te verbeteren.

A1. Hoeveel personen waren er in december 2020 tewerkgesteld?

Totaal

A2. Wat is de omzet (exclusief BTW) van het jaar 2020?

Omzet in euro

DEEL B: ADMINISTRatieve LASTEN VERBONDEN AAN DE FISCALE REGELGEVING VOOR HET JAAR 2020

B1. Hoeveel uren hebben het personeel en de directie van uw onderneming in 2020 nodig gehad om te beantwoorden aan de administratieve verplichtingen van de fiscale regelgeving?

Aantal uren

B2. Wat is de jaarlijkse kost, in euro uitgedrukt, van de uren die het personeel en de directie in 2020 hebben besteed aan de administratieve verplichtingen van de fiscale regelgeving?

Kost in euro

B3. Hoeveel heeft uw onderneming in 2020 betaald aan externe diensten om de administratieve verplichtingen van de fiscale regelgeving na te komen?

(Neem in uw raming alle uitgaven op voor het gebruik van diensten van derden die geen deel uitmaken van uw onderneming zoals boekhouders, advocaten en consulenten, externe preventiediensten, de aankoop van gespecialiseerde publicaties nodig voor het naleven van de regelgeving.)

Uitgaven in euro

https://plan.statdata.be	
User Id	«TX_NAME»
Password	«TX_PASSWORD»

DEEL C: KWALITEIT VAN DE REGELGEVING EN VAN HAAR TOEPASSING

C1. **Bent u het eens met de volgende uitspraken over de fiscale regelgeving?**
(Slechts 1 vakje per regel aankruisen)

	Volkomen eens	Eerder eens	Eerder oneens	Volkomen oneens	Geen mening
Ze worden u meegedeeld voordat ze worden goedgekeurd.	☐	☐	☐	☐	☐
Ze zijn gemakkelijk te begrijpen.	☐	☐	☐	☐	☐
Hun doelstellingen zijn duidelijk.	☐	☐	☐	☐	☐
Ze zijn voldoende aangepast aan alle omstandigheden.	☐	☐	☐	☐	☐
Ze worden u op tijd meegedeeld om ze te kunnen naleven.	☐	☐	☐	☐	☐
Ze vertonen een goede onderlinge samenhang.	☐	☐	☐	☐	☐
Ze gaan gepaard met adequate en duidelijke informatie.	☐	☐	☐	☐	☐

C2. **Bent u het eens met de volgende uitspraken over uw contacten met de administratie over de fiscale regelgeving?** (Slechts 1 vakje per regel aankruisen)

	Volkomen eens	Eerder eens	Eerder oneens	Volkomen oneens	Geen mening
Het is gemakkelijk te achterhalen tot welke dienst men zich moet wenden.	☐	☐	☐	☐	☐
De bevoegde diensten zijn gemakkelijk te contacteren.	☐	☐	☐	☐	☐
De administratie geeft nauwkeurige antwoorden.	☐	☐	☐	☐	☐
De administratieve beslissingen zijn duidelijk gemotiveerd.	☐	☐	☐	☐	☐
De administratie antwoordt binnen een redelijke termijn.	☐	☐	☐	☐	☐
De antwoorden zijn steeds dezelfde, wie er ook gecontacteerd wordt.	☐	☐	☐	☐	☐
De verkregen informatie beantwoordt aan uw behoeften.	☐	☐	☐	☐	☐

<https://plan.statdata.be>

User Id «TX_NAME»
Password «TX_PASSWORD»

DEEL D : EVOLUTIE VAN DE REGELGEVING EN VAN HAAR TOEPASSING

- D1. **Kent u de volgende vereenvoudigingsinitiatieven, maakt u er gebruik van en wat vindt u ervan?** (Slechts 1 vakje per regel aankruisen)

	U maakt er gebruik van en u waardeert ze:			U maakt er geen gebruik van
	Veel	Enigszins	Helemaal niet	
eBox	☐	☐	☐	☐
MyMinfin	☐	☐	☐	☐
Elektronische facturatie	☐	☐	☐	☐
E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten,	☐	☐	☐	☐
Mercurius	☐	☐	☐	☐
Elektronische eco-cheques	☐	☐	☐	☐
Only Once (eenmalige gegevensverzameling)	☐	☐	☐	☐

- D2. **Hoe zijn volgens u de administratieve kosten voor het naleven van de regelgevingen in de volgende domeinen geëvolueerd tijdens de afgelopen twee jaar?** (Slechts 1 vakje per regel aankruisen)

Domein van regelgeving	Aanzienlijk gestegen	Gestegen	Ongewijzigd gebleven	Gedaald	Aanzienlijk gedaald	Geen antwoord
Tewerkstelling	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fiscaliteit	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Milieu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Andere	☐	☐	☐	☐	☐	☐

- D3. **Om de gevolgen van de coronagerelateerde gezondheidsmaatregelen te verzachten, hebben de overheden een reeks steunmaatregelen voor bedrijven en zelfstandigen ingevoerd. Hoe beoordeelt u de administratieve lasten die met deze maatregelen gepaard gaan?** (Slechts 1 vakje per regel aankruisen)

	De administratieve lasten zijn:			U hebt geen gebruikgemaakt van de maatregel
	Geen lasten	Aanvaardbaar	Te hoog	
Uitgebreide tijdelijke werkloosheid/overbruggingsrecht	☐	☐	☐	☐
Uitstel betaling fiscale verplichtingen en sociale bijdragen	☐	☐	☐	☐
Gewestelijke forfaitaire steun	☐	☐	☐	☐
Gewestelijke variabele steun	☐	☐	☐	☐

https://plan.statdata.be	
User Id	«TX_NAME»
Password	«TX_PASSWORD»

D4. **Wat zou u aan de overheid voorstellen om uw administratieve lasten te verlagen?**

Basisinlichtingen (facultatief)

STRIKT VERTROUWELIJK

Gelieve de coördinaten van de persoon die de vragenlijst heeft ingevuld te vermelden.

Naam:

Functie:

Telefoonnummer:

E-mail adres:

Wenst u een exemplaar van het syntheseverslag dat van dit project gemaakt zal worden?

- Ja
- Nee

Tot hier de vragenlijst.
Dank u voor de medewerking!

Voor alle inlichtingen in verband met deze enquête, gelieve u te wenden tot:

Enquête over de administratieve lasten 2020
Federaal Planbureau
Belliardstraat 14-18,
1040 Brussel

E-mail: enquetes@plan.be

Het Federaal Planbureau

Het Federaal Planbureau (FPB) is een instelling van openbaar nut die beleidsrelevante studies en vooruitzichten maakt over economische, socio-economische en milieuvraagstukken. Daarnaast bestudeert het de integratie van die vraagstukken in een context van duurzame ontwikkeling. Het stelt zijn wetenschappelijke expertise onder meer ter beschikking van de regering, het Parlement, de sociale gesprekspartners, nationale en internationale instellingen.

De werkzaamheden van het FPB worden steeds gekenmerkt door een onafhankelijke benadering, transparantie en aandacht voor het algemeen welzijn. De kwaliteit van de gegevens, een wetenschappelijke methodologie en de empirische geldigheid van de analyses staan daarbij centraal. Tot slot zorgt het FPB voor een ruime verspreiding van de resultaten van zijn werkzaamheden en draagt zo bij tot het democratisch debat.

Het Federaal Planbureau is EMAS en Ecodynamische Onderneming (drie sterren) gecertificeerd voor zijn milieubeheer.

<https://www.plan.be>

e-mail: contact@plan.be

Overname wordt toegestaan, tenzij voor handelsdoeleinden, mits bronvermelding.

Verantwoordelijke uitgever: Saskia Weemaes

Wettelijk Depot: D/2022/7433/10

De publicaties van het Federaal Planbureau

Met het oog op informatieverstrekking en transparantie publiceert het FPB regelmatig de methoden en resultaten van zijn werkzaamheden. De publicaties van het FPB zijn georganiseerd in 3 reeksen: de Vooruitzichten, de Working Papers en de Planning Papers. Het FPB publiceert eveneens rapporten en occasioneel ook boeken. Bepaalde publicaties zijn het resultaat van een samenwerking met andere instellingen.

Alle publicaties van het Federaal Planbureau zijn beschikbaar op www.plan.be

Reeksen

Vooruitzichten

Een van de belangrijkste opdrachten van het FPB bestaat erin de beleidsmakers te helpen anticiperen op de toekomstige evolutie van de Belgische economie.

Het FPB maakt twee keer per jaar, in februari en september, kortetermijnvooruitzichten voor de Belgische economie, onder de verantwoordelijkheid van het INR. Deze vooruitzichten vormen de basis voor de opmaak van de Rijksbegroting en de begrotingscontrole, vandaar de benaming 'Economische

begroting' In het voorjaar publiceert het FPB de 'Economische vooruitzichten' voor de volgende vijf jaren, waarvan een voorlopige versie, voorbereid in maart, het macro-economisch kader vormt voor het Belgisch Stabiliteitsprogramma. In het verlengde daarvan worden, in samenwerking met regionale instellingen, de Regionale economische vooruitzichten opgesteld.

Het FPB realiseert ook, een keer per jaar voor rekening van de Studiecommissie voor de Vergrijzing, waarvan het het secretariaat verzekert, financiële langetermijnvooruitzichten gericht op de budgettaire kosten van de vergrijzing en analyseert dan eveneens de sociale houdbaarheid van de pensioenen.

Het FPB stelt jaarlijks, in samenwerking met Statbel, demografische vooruitzichten op. Het FPB publiceert om de drie jaar Langetermijnenergievooruitzichten voor België. Ook om de drie jaar maakt het, in samenwerking met de FOD Mobiliteit en Vervoer, Langetermijnvooruitzichten voor de transportvraag in België. In die drie domeinen worden de vooruitzichten op een langetermijnhorizon opgesteld.

Working Papers

De Working Papers presenteren de resultaten van lopend onderzoek in de studiedomeinen van het FPB. Ze worden gepubliceerd om bij te dragen aan de verspreiding van kennis over hoofdzakelijk economische fenomenen en om het inhoudelijk debat te stimuleren. Bovendien leveren ze een conceptuele en empirische basis voor de besluitvorming. Ze zijn vaak technisch van aard en gericht op een publiek van specialisten.

Planning Papers

De Planning Papers presenteren afgeronde studies over thema's van algemene strekking. Ze zijn niet specifiek gericht op een gespecialiseerd publiek en beschikbaar in het Nederlands en het Frans.

Overige publicaties

Rapporten

De rapporten beschrijven de resultaten van werkzaamheden die voortvloeien uit wettelijke opdrachten of als antwoord op specifieke vragen van de overheid, de regering of de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven.

Boeken

Het FPB publiceert occasioneel studies in boekvorm.